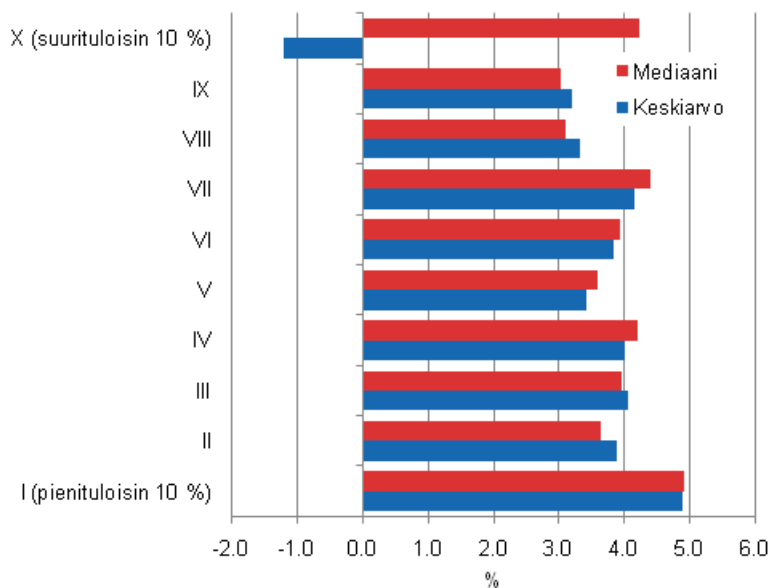

Tulonjakotilasto 2009

Suurituloisimpien tulojen pieneneminen kavensi tuloeroja

Tuloerot jatkoivat kaventumista vuonna 2009. Tilastokeskuksen tulonjakotilaston mukaan Gini-kerroin oli 25,9 vuonna 2009 kun vuotta aikaisemmin se oli 0,9 yksikköä suurempi. Tuloerot kapenivat erityisesti suurituloisimman kymmenyksen suurituloisimmassa päästä, sillä ylimmän kymmenyksen keskiarvolla mitattava tulo laski, mutta mediaanitulo nousi. Kaikissa muissa tulokymmenyksissä tulot kasvoivat.

Tulokymmenysten tulojen muutos keskiarvolla ja mediaanilla mitattuna vuonna 2009

Saatujen tulonsiirtojen kasvu ja verojen ja muiden veroluonteisten maksujen pieneneminen nostivat kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja 2,4 prosenttia vuonna 2009. Saadut tulonsiirrot kasvoivat 9 prosenttia edellisvuodesta. Saaduista tulonsiirroista kasvoivat erityisesti vanhuuseläkkeet ja työttömyysturvaetuudet. Verojen ja veroluonteisten maksujen määrä laski edellisvuodesta 4,8 prosenttia.

Kotitalouksien saamat tuotannontekijätulot laskivat 1,7 prosenttia edellisvuodesta. Tuotannontekijätuloissa laskivat kotitalouksien saamat palkkatulot (-1,7 prosenttia) ja yrittäjätulot (-11,6 prosenttia). Omaisuustulot ilman laskennallista asuntotuloa laskivat 14,8 prosenttia. Laskennallinen asuntotulo kuitenkin kasvoi

alentuneiden asuntolainojen korkojen vuoksi lähes neljänneksen vuodesta 2008, mikä nosti omaisuustulot 2,1 prosentin kasvuun.

Tulot kasvoivat kaikissa tulokymmenyksissä, käytettiinpä mittarina sitten mediaania tai keskiarvoa, lukuun ottamatta suurituloisinta kymmenesosaa. Suurituloisimman kymmenyksen keskiarvolla mitatut tulot pienenevät noin prosentilla (710 euroa). Mediaanilla mitaten suurituloisimpien tulot kuitenkin kasvoivat yli 4 prosenttia (1 970 euroa). Mediaani kuvaa tulokymmenyksen keskimmäisen havainnon tuloja. (Kuvio 1.)

Keskiarvon ja mediaanin välistä eroa selittää se, että tulot laskivat suurituloisimman kymmenyksen kaikkein suurituloisimmassa osassa. Tämä pienentää suurituloisten tulojen keskiarvoa, mutta ei vaikuta mediaaniin eli tulokymmenyksen keskimmäisen havainnon tuloihin. Pienituloisimpien tulojen keskiarvo kasvoi suhteessa saman verran kuin mediaani, noin 5 prosenttia, mutta euroissa mitaten kasvu (keskiarvo 500 euroa ja mediaani 530 euroa) oli vaatimattomampaa kuin muilla tulokymmenyksillä.

Suurituloisimman kymmenyksen kaikkein suurituloisimman osan tulojen lasku näkyy ryhmän tulo-osuuden sekä Gini-kertoimen pienentymisenä. Suurituloisimman kymmenyksen tulo-osuus oli 22 prosenttia vuonna 2009, kun vuotta aiemmin se oli 22,8 prosenttia. Gini-kertoimen arvo puolestaan oli 25,9, mikä on 0,9 yksikköä vähemmän kuin vuonna 2008. Gini-kerroin saa arvoja 0 ja 100 välillä, missä 0 tarkoittaa täysin tasaista tulonjakoa ja 100 sitä, että yksi tulonsaaja saa kaiken tulon. Sekä Gini-kerroin että suurituloisimpien tulo-osuus laskivat nyt toista vuotta peräkkäin. Suurituloisimpien tulo-osuuden ja tuloerojen huippuvuosi oli vuosi 2007, jolloin tulo-osuus oli 23,9 prosenttia ja Gini-kerroin 28.

Pienituloisimman kymmenyksen tulo-osuus nousi edellisvuodesta ainoastaan 0,1 prosenttiyksikköä ollen 4 prosenttia vuonna 2009. Pienituloisimman kymmenyksen tulo-osuus on kuitenkin laskenut 1990-luvun alusta, jolloin osuus oli 4,9 prosenttia. Tulo-osuus on kasvanut vuoden 1990 jälkeen kahdessa suurituloisimmassa kymmenyksessä ja kaikkein eniten suurituloisimmassa kymmenyksessä. Eniten on laskenut kahden pienituloisimman kymmenyksen tulo-osuus.

Suomen tuloerot olivat 29 Euroopan maan vertailussa kahdeksanneksi pienimmät. Tuoreimpien kansainvälisten tietojen mukaan Suomi ei ole enää tuloerojen kasvun kärkimaa. Vuosina 2005–2009 tuloerot pysyivät lähes ennallaan Suomessa, Hollannissa ja Kreikassa. Tuloerot pienenevät 15 maassa ja kasvoivat 11 maassa. Tuloerot kapenivat eniten Puolassa, Irlannissa ja Virossa, ja eniten tuloerot kasvoivat Bulgariassa, Romaniassa ja Tanskassa.

Tulokymmenysten tulo-osuudet ja keskitulot vuonna 2009 sekä tulo-osuuksien muutokset vuosina 1990–2009

	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	
Tulo-osuus vuonna 2009, %	4,0	5,6	6,7	7,7	8,6	9,5	10,5	11,7	13,7	22,0	
Tulo-osuuden muutos, %-yksikköä	1990–2009	-0,9	-0,9	-0,7	-0,5	-0,4	-0,4	-0,3	-0,1	0,3	3,9
	2000–2009	-0,3	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	-1,3
	2007–2009	0,1	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,1	0,1	-1,9
Tulojen keskiarvo, €	10 645	14 841	17 741	20 202	22 565	25 006	27 783	30 917	36 076	58 012	
Tulojen mediaani, €	11 318	14 865	17 756	20 238	22 591	24 995	27 783	30 782	35 840	48 674	

Sisällys

1 Johdanto.....	6
2 Tuloerot vuonna 2009.....	7
2.1 Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo keskimäärin 38 560 euroa.....	7
2.2 Tuloerot jatkoivat supistumista vuonna 2009.....	9
2.3 Keskiarvotulot alenivat suurituloisimmassa tulokymmenyksessä.....	12
3 Kotitalouksien tulokehitys väestöryhmittäin.....	14
3.1 Tulot ja tulojen kehitys kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan.....	14
3.2 Tulot ja tulojen kehitys kotitalouden elinvaiheen mukaan.....	17
3.3 Tulot ja tulojen kehitys viitehenkilön iän mukaan.....	19
4 Kotitalouksien asuminen, tulot ja asumismenorasite.....	22
4.1 Asunnon hallintasuhde, viitehenkilön ikä, kotitalouden koko ja tulotaso.....	22
4.2 Asunnon hallintasuhde ja tulokehitys 1995–2009.....	23
4.3 Asumisen menot ja käytettävissä olevat tulot.....	24
4.4 Asumismenojen ja -kustannusten tulo-osuudet.....	25
4.5. Asumisen tukeminen.....	27
5 Tulonjaon muutokset Euroopassa vuosina 2005–2009.....	29
5.1 Tuloerot EU-maissa.....	29
5.2 Tuloerojen muutokset EU-maissa vuoden 2004 jälkeen.....	30
5.3 Suhteellisen köyhyyden kehitys EU-maissa	31
5.4 Aineellinen puute ja suhteellinen tuloköyhyys.....	32
5.5 Lapsiköyhyys ja sen kehitys.....	33
5.6 Yhteenveto.....	34
6 Käsitteet ja luokitukset.....	36
6.1 Tulokäsitteet.....	36
6.2 Muut käsitteet ja luokitukset.....	37

Taulukot

Taulukko 3.1 Kotitalouksien reaalityulojen muutokset kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.....	14
Taulukko 3.2 Kotitalouksien reaalityulojen muutokset kotitalouden elinvaiheen mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.....	17
Taulukko 3.3 Kotitalouksien reaalityulojen muutokset viitehenkilön iän mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.....	20

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Tulokymmenysten tulo-osuudet vuosina 1966–2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutussyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.	41
Liitetaulukko 2. Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimet sekä tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus vuosina 1966–2009.....	41
Liitetaulukko 3a. Tulokymmenysten tulojen keskiarvo vuosina 1987–2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutussyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.....	43
Liitetaulukko 3b. Tulokymmenysten tulojen mediaani vuosina 1987–2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutussyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.....	44

Liitetaulukko 4. Tulokymmenysten tulojen ylärajat vuosina 1987–2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.....	45
Liitetaulukko 5. Kotitalouksien tulojen rakenne tuloluokittain vuonna 2009. Tuloluokat muodostettu käytettävissä olevien tulojen perusteella.	46
Liitetaulukko 6. Kotitalouksien tulojen rakenne tuloluokittain vuonna 2009. Tuloluokat muodostettu bruttotulojen perusteella.....	46
Liitetaulukko 7a. Kotitalouksien tulotaso asunnon hallintasuhteen ja suuralueen mukaan vuonna 2009. Käytettävissä olevista rahatuloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntolainojen lyhennyksiä.....	47
Liitetaulukko 7b. Kotitalouksien tulotaso asunnon hallintasuhteen ja suuralueen mukaan vuonna 2009, ekvivalentit tulot/kotitalous. Käytettävissä olevista rahatuloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntolainojen lyhennyksiä.....	48
Liitetaulukko 8. Kotitalouksien kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen jakautuminen henkilöiden kesken vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.	49
Liitetaulukko 9a. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	50
Liitetaulukko 9b. Kotitalouksien prosenttijakauma tuokymmenyksen ja viitehenkilön iän mukaan vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	51
Liitetaulukko 9c. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja koulutusasteen mukaan vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	52
Liitetaulukko 9d. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja elinvaiheen mukaan vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.....	53
Liitetaulukko 10. Saatujen tulonsiirtojen rakenne sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009.....	54
Liitetaulukko 11. Ammatissa toimivien lukumäärä ja tulotaso sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009.....	55
Liitetaulukko 12a. Ammatissa toimivien tuotannontekijätulojen jakautuminen tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009, tulokymmenysten ylärajat. Tulokymmenykset on muodostettu tuotannontekijätulojen perusteella.....	56
Liitetaulukko 12b. Ammatissa toimivien tuotannontekijätulojen jakautuminen tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009, tulojen prosenttijakauma. Tulokymmenykset on muodostettu tuotannontekijätulojen perusteella.	56
Liitetaulukko 13. Kokopäiväisten palkansaajien palkkatulot (ilman työsuhdeoptioita) koulutusasteen ja sukupuolen mukaan vuonna 2009.	56
Liitetaulukko 14. Kokopäiväisten palkansaajien palkkatulot (ilman työsuhdeoptioita) iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2009.....	57
Liitetaulukko 15. Kotitalouksien määrä, keskikoko ja kotitalousväestön koko Suomessa vuosina 1990–2009.....	57
Liitetaulukko 16. Tulonjaon tunnuslukuja EU-maista vuosina 2005 ja 2009. Lähde: Eurostat, Income, social inclusion and living conditions -database. Tiedot päivitetty 15.4.2011.....	58

Kuviot

Kuvio 2.1 Käytettävissä olevien tulojen kehitys vuosina 1987–2009. Tulot vuoden 2009 rahanarvossa.	7
Kuvio 2.2 Tulot kotitaloutta kohden keskimäärin vuosina 2008 ja 2009. Tulot vuoden 2009 rahanarvossa.	8
Kuvio 2.3 Kotitalouksien tulojen rakenne vuosina 1987–2009. Tuloerän osuus bruttotuloista, %.	9
Kuvio 2.4 Pieni- ja suurituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuuksien kehitys vuosina 1987–2009. Tulo-osuus prosenttia käytettävissä olevasta tulosta.	10
Kuvio 2.5 Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimet vuosina 1987–2009.	10

Kuvio 2.6 Kotitalouksien tuloerojen muutokset tuotannontekijä-, brutto- ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimilla mitattuna vuosina 1987–2009. (1987=100)	11
Kuvio 2.7 Tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus 1987–2009 ¹	12
Kuvio 2.8 Ekvivalentti käytettävissä oleva tulo tulokymmenyksittäin vuosina 1987–2009. Tulot vuoden 2009 rahassa.	13
Kuvio 3.1 Kotitalouksien tulot sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.....	15
Kuvio 3.2 Kotitalouksien bruttotulojen rakenne sosioekonomisen aseman mukaan 2009. Laskettu kotitalouksien kulutussyksikköä kohden käytettävissä olevien tulojen keskiarvosta.....	15
Kuvio 3.3 Kotitalouksien tulotaso kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö.....	18
Kuvio 3.4 Kotitalouksien tulojen kasvu talouden elinvaiheen mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.....	18
Kuvio 3.5 Kotitalouksien tulojen rakenne talouden elinvaiheen mukaan vuonna 2009. Laskettu kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kulutussyksikkökohtaisesta keskiarvosta.....	19
Kuvio 3.6 Kotitalouksien tulojen rakenne viitehenkilön iän mukaan vuonna 2009. Laskettu kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kulutussyksikkökohtaisesta keskiarvosta.....	20
Kuvio 3.7 Kotitalouksien tulot viitehenkilön iän mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.....	21
Kuvio 4.1 Asunnon hallintasuhde viitehenkilön ikäryhmän mukaan vuonna 2009. % ryhmän kotitalouksista.....	22
Kuvio 4.2 Asunnon hallintasuhde tulokymmenyksittäin vuonna 2009.....	23
Kuvio 4.3 Reaalitulojen kehitys asunnon hallintasuhteen ja kotitalouden viitehenkilön ammatissa toimivuuden mukaan vuosina 1995–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.....	24
Kuvio 4.4 Omistusasujien asuntotulo kotitalouden viitehenkilön ikäryhmän mukaan vuonna 2009. Rahamäärä (euroa) ja % kotitalouksien bruttotuloista ja käytettävissä olevista tuloista ¹	25
Kuvio 4.5 Kotitalouksien asumismenojen ja asumiskustannusten tulo-osuudet viitehenkilön ikäryhmän mukaan vuonna 2009. % käytettävissä olevista rahatuloista.....	26
Kuvio 4.6 Kotitalouksien asumismenojen ja asumiskustannusten tulo-osuudet tuloluokittain vuonna 2009. % käytettävissä olevista rahatuloista.....	27
Kuvio 4.7 Asumistukea ja toimeentulotukea saaneet kotitaloudet vuosina 1995–2009. % kotitalouksista.....	27
Kuvio 5.1 Tuloterot Euroopan maissa vuonna 2009. Gini-indeksit.....	29
Kuvio 5.2 Tuloerojen muutokset (%) Gini-kertoimen ja S80/S20:n mukaan vuosina 2005–2009 sekä Gini-kertoimen taso vuonna 2009. Maiden järjestys S80/S20:n muutoksen suuruuden mukainen. Kuvion perusluvut liitetaulukossa 16.....	30
Kuvio 5.3 Pienituloisuusaste vuonna 2009 ja asteen muutos (prosenttiyksikköä) vuosina 2005–2009 Euroopan maissa.....	31
Kuvio 5.4 Pienituloisuusasteen ja köyhyysvajeen muutos (prosenttiyksikköä) vuosina 2005–2009 Euroopan maissa. Maiden järjestys pienituloisuusasteen muutoksen suuruuden (kuvio 5.3) mukainen.....	32
Kuvio 5.5 Aineellinen puute ja pienituloisuusaste EU-maissa vuonna 2009.....	33
Kuvio 5.6 Lapsiköyhyys vuonna 2009 ja lapsiköyhyyden muutos vuosina 2005–2009.....	34
Laatuseloste: Tulonjakotilasto	61

1 Johdanto

Tulonjakotilasto on otokseen pohjautuva tilasto, joka kuvaa kotitalouksien ja ammatissa toimivien henkilöiden tulojen määrää ja muutosta, tulojen rakennetta sekä niiden jakautumista Suomessa. Tilaston tietosisältö perustuu kansainvälisiin tulonjakotilastosuosituksiin¹⁾.

Suomessa pystytään seuraamaan kotitalouksien tuloja ja tulo muodostusta 1960-luvulta alkaen. Kotitalouksien tuloista on saatavissa vertailukelpoisia tietoja kulutustutkimuksista, joista ensimmäiset koskevat vuosia 1966, 1971 ja 1976. Ensimmäinen varsinainen tulonjakotilasto on vuodelta 1977. Sen jälkeen tulonjakotilasto on tehty vuosittain lukuun ottamatta vuosia 1981 ja 1985, joilta vastaavia tietoja on saatavissa kulutustutkimuksesta. Tässä julkaisussa käsitellään kotitalouksien tuloihin ja tuloeroihin liittyviä tietoja vuosilta 1990–2009. Joissakin tapauksissa tiedot on esitetty vuodesta 1987 lähtien. Julkaisun tiedot on muodostettu tulonjakotilaston päivitetystä aikasarjatiedostosta, jolloin tässä julkaisussa esitettävät tiedot saattavat jonkin verran poiketa aikaisemmin esitetyistä tiedoista.

Tilastokeskuksen verkkosivuilla on jo julkaistu vuoden 2009 tulonjakotilaston ennakkotietona tietoja [pienituloisuudesta](#). Niitä ei enää toisteta tämän julkaisun yhteydessä. Yksityiskohtaisempia tilastoja löytyy lisäksi tämän julkaisun Tietokantataulukot-linkin takaa. Tietokantataulukoista jokainen voi hakea ja valikoida kotitalouksien tuloja, tulo muodostusta ja tuloeroja kuvaavia aikasarjoja erilaisin taustaluokituksin.

Tilastokeskus julkaisee vuosittain myös koko väestön kattavista rekisteriaineistoista tulonjaon kokonaistilastoa sekä veronalaiset tulot -tilastoa. Tulonjaon kokonaistilasto on eri hallinnollisista rekistereistä koottu tilasto, joka kuvaa asuntokuntien vuosituloja ja niiden jakautumista erityisesti aluenäkökulmasta. Verotustietoihin perustuvasta veronalaiset tulot -tilastosta saadaan tietoja tulonsaajien veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista.

1) Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra Group: Final Report and Recommendations. Ottawa 2001.

2 Tuloerot vuonna 2009

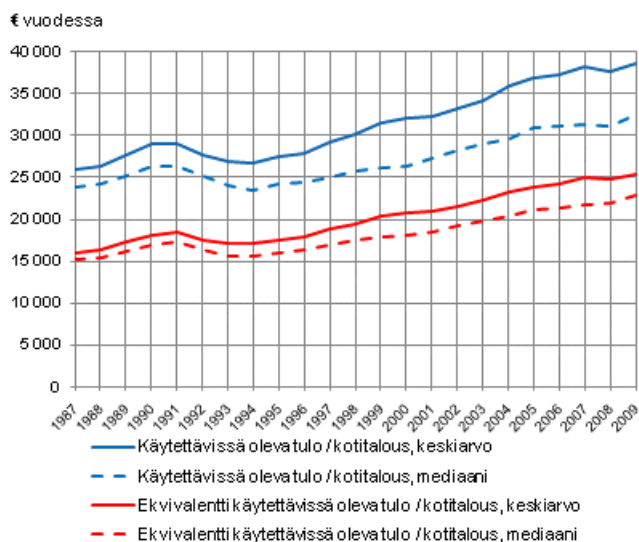
2.1 Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo keskimäärin 38 560 euroa

Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kokonaismäärä oli tulonjakotilaston mukaan noin 97,4 miljardia euroa vuonna 2009. Reaalisesti tämä oli 3,1 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kotitalouksia oli yhteensä 2 531 500 eli 18 000 kotitaloutta enemmän kuin vuonna 2008.

Käytettävissä olevat tulot olivat kotitaloutta kohti 38 560 euroa keskiarvolla mitattuna, mikä oli 2,4 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen mediaani oli 32 470 euroa, mikä oli 4,1 prosenttia enemmän kuin vuonna 2008.

Mediaanitulo on keskimmäiseksi tulojakaumassa sijoittuneen kotitalouden tulo silloin, kun kotitaloudet on järjestetty suuruusjärjestykseen pienituloisimmasta suurituloisempaan. Se miksi tulojen kasvu oli mediaanitulolla mitattuna suurempaa kuin keskiarvotulolla mitattuna, johtuu siitä, että tulojen kasvu oli vuonna 2009 keskituloisilla voimakkaampaa kuin hyvätuloisilla. Hyvätuloisten tulokehitykseen vaikutti ennen kaikkea omaisuustulojen vähentyminen vuonna 2009.

Kuvio 2.1 Käytettävissä olevien tulojen kehitys vuosina 1987–2009. Tulot vuoden 2009 rahanarvossa.

Kotitalouksien pitkän aikavälin tulokehitystä kuvataan kuviossa 2.1. Tulot on muunnettu vuoden 2009 rahanarvoon elinkustannusindeksillä. Tulojen muutokset kuvataan kahdella tulokäsitteellä: kotitalouksien käytettävissä olevilla tuloilla ja kotitalouden ekvivalenteilla käytettävissä olevilla tuloilla. Jälkimmäinen tulokäsite saadaan kun kotitalouden käytettävissä oleva tulo jaetaan kotitalouden kulutusyksikköluvulla. Tätä tulokäsitettä käytetään siksi, että se huomioi kotitalouksien koko- ja rakenne-erot sekä niissä tapahtuneet muutokset.

Tarkasteluajanjakson aikana on erityisesti yhden ja kahden hengen kotitalouksien lukumäärä lisääntynyt ja suurempien kotitalouksien lukumäärä vähentynyt. Ilman ekvivalenttia tuloa eivät erikokoisten ja rakenteeltaan erilaisten kotitalouksien tulojen vertailut ja tulonjakoanalyysit olisi mielekkäitä.

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot alenivat reaalisesti selvästi 1990-luvun alun taloudellisen taantuman aikana (kuvio 2.1). Voimakkainta tulojen alentuminen oli vuonna 1992, jolloin kotitalouksien käytettävissä oleva tulo oli tulokäsitteestä riippuen reaalisesti noin 4–5 prosenttia alhaisempi kuin vuotta aikaisemmin. Yhtäjaksoisesti kotitalouksien tulot alenivat vuosina 1992–1994.

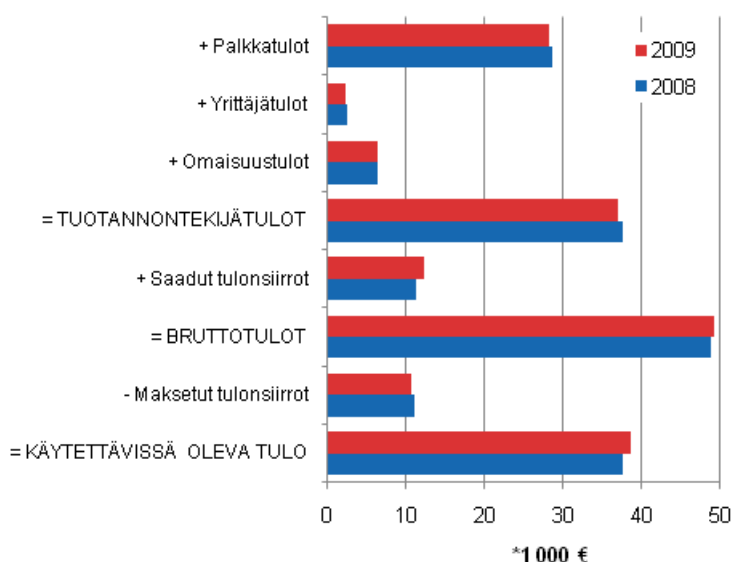
Kotitalouksien tulot kääntyivät kasvuun 1990-luvun puolivälissä. Voimakkainta tulojen kasvu oli vuosina 1997–1999, jolloin se oli etenkin tulojakauman yläpäässä voimakasta. Sen sijaan 2000-luvulla on

keskituloisten tulokehitys ollut jonkin verran suotuisampaa kuin hyvätuloisten, mikä ilmenee mediaanitulojen nopeampana tulokehityksenä.

Tuotannontekijätuloja (=palkka- yrittäjä- ja omaisuustulot) kotitaloudet saivat vuonna 2009 keskimäärin 36 940 euroa vuodessa (kuvio 2.2). Reaalisesti se oli 1,7 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Palkkatuloja kotitaloudet saivat keskimäärin 28 250 euroa, mikä oli 1,7 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008. Yrittäjätuloja kotitaloudet saivat keskimäärin 2 270 euroa, joka oli peräti 11,6 prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Omaisuustuloja kotitaloudet saivat keskimäärin 6 420 euroa, mikä oli reaalisesti 2,1 prosenttia enemmän kuin vuonna 2008. Omaisuustuloja kasvatti erityisesti laskennallinen asuntotulo, minkä määrä kasvoi alentuneiden asuntolainojen korkojen vuoksi lähes neljänneksen vuonna 2009.

Tulonsiirtoja kotitaloudet saivat vuonna 2009 keskimäärin 12 260 euroa, mikä oli 9 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kotitalouksien bruttotulot olivat keskimäärin 49 190 euroa, mikä oli 0,7 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008. Välittömiä veroja ja veronluonteisia maksuja kotitaloudet maksoivat keskimäärin 10 640 euron edestä, mikä oli reaalisesti 4,8 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008.

Kuvio 2.2 Tulot kotitaloutta kohden keskimäärin vuosina 2008 ja 2009. Tulot vuoden 2009 rahanarvossa.

Kotitalouksien kokonaistulosta selvästi suurin tulojen lähde on palkkatulot (kuvio 2.3). Vuonna 2009 palkkatulojen osuus kotitalouksien kokonaistuloista oli 57 prosenttia, kun se vuotta aikaisemmin oli pari prosenttiyksikköä enemmän. 1980-luvun lopulla osuus oli lähes 10 prosenttiyksikköä korkeampi, mutta 1990-luvun alussa laman seurauksena palkkojen merkitys väheni selvästi. Alimmillaan palkkatulojen osuus oli vuonna 1994, jolloin palkkojen osuus kokonaistulosta oli 53 prosenttia. Näin ollen palkkatulojen osuus ei ole palautunut pitkästä talouskasvusta huolimatta lähellekään sitä tasoa, millä se oli ennen 1990-luvun alun taloudellista taantumaa.

Saatujen tulonsiirtojen osuus kotitalouksien kokonaistulosta oli noin 25 prosenttia vuonna 2009, mikä on lähes 2 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Osuutta oli muun muassa lisäämässä taloustaantumien aiheuttama työttömyysetuuksien kasvu. Korkeimmillaan tämä osuus on ollut parin edellisen vuosikymmenen aikana vuonna 1994, jolloin se oli 32 prosenttia.

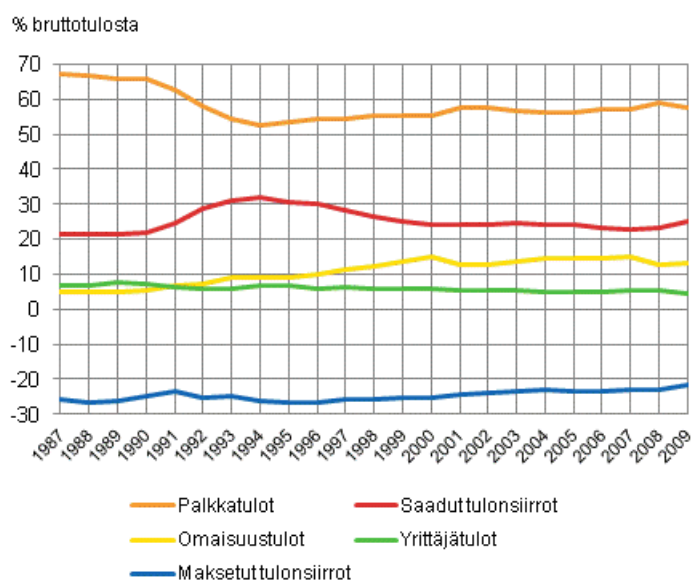
Omaisuustulojen tulo-osuus on kasvanut tasaisesti parin vuosikymmenen aikana. Vuonna 2009 omaisuustulot muodostivat 13 prosenttia kotitalouksien kaikista tuloista. Kaksi vuosikymmentä aikaisemmin vastaava osuus oli 5 prosentin luokkaa. Omaisuustulojen merkityksen kasvu on ollut erityisen voimakasta 1990-luvun lopulta lähtien, jolloin myös tuloerot ovat kasvaneet voimakkaasti.

Yrittäjäitulojen osuus kokonaistulosta oli 4,6 prosenttia vuonna 2009, mikä on 0,6 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Viimeisen parin vuosikymmenen aikana osuus on pysynyt tasaisena vaihdellen 5 ja 8 prosentin välillä. Yrittäjätulojen osuuden pysyminen varsin alhaisena pitkän talouskasvun

aikana selittyy pitkälti sillä, että yrittäjät ovat viime vuosina ottaneet enenevässä määrin tulonsa omistamistaan yrityksistä omaisuustulojen muodossa, mikä näkyy omaisuustulojen merkityksen kasvuna.

Maksettujen tulonsiirtojen osuus kotitalouksien bruttotuloista oli keskimäärin 21,6 prosenttia, mikä on 1,3 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2008. Korkeimmillaan maksettujen tulonsiirtojen tulo-osuus on ollut viimeisen parin vuosikymmenen aikana 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun puolivälissä, jolloin osuus oli lähes 27 prosenttia.

Kuvio 2.3 Kotitalouksien tulojen rakenne vuosina 1987–2009.
Tuloerän osuus bruttotuloista, %.

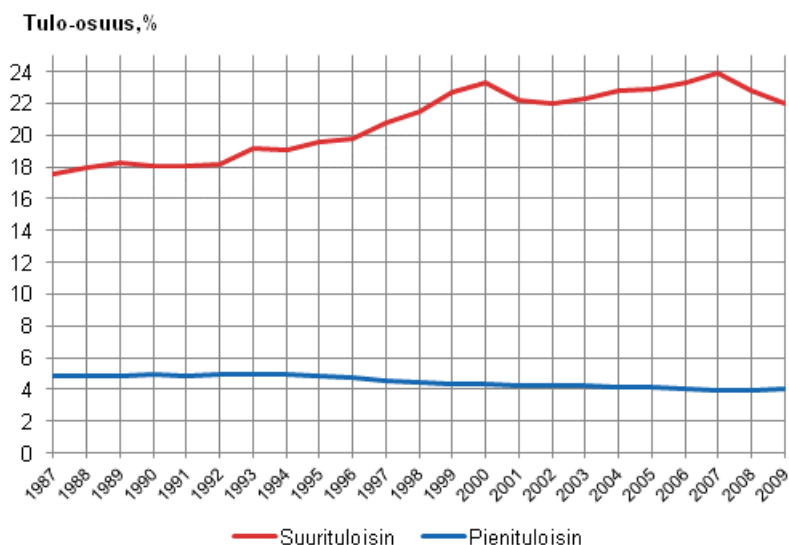

2.2 Tuloerot jatkoivat supistumista vuonna 2009

Kotitalouksien väliset tuloerot supistuivat vuonna 2009 toista vuotta perättäin. Tuloerojen supistumisen voi hyvin havaita kotitalousväestön tulokymmenysten eli desiiliryhmien tulo-osuuksien muutoksissa (kuvio 2.4). Suurituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuus oli 22,0 prosenttia vuonna 2009, kun se vuotta aikaisemmin oli 0,8 prosenttiyksikköä enemmän. Vuonna 2007, jolloin tuloerot ovat olleet viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana suurimmillaan, oli suurituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuus 23,9 prosenttia. Suurituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuus on ollut matalimmillaan parin viimeisimmän vuosikymmenen aikana vuonna 1987, jolloin se oli 17,6 prosenttia.

Pienituloisimman tulokymmenyksen saama tulo-osuus oli 4,0 prosenttia vuonna 2009, mikä on prosentin kymmenyksen enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vielä 1990-luvun alkupuolella oli pienituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuus noin prosenttiyksikön suurempi kuin vuonna 2009.

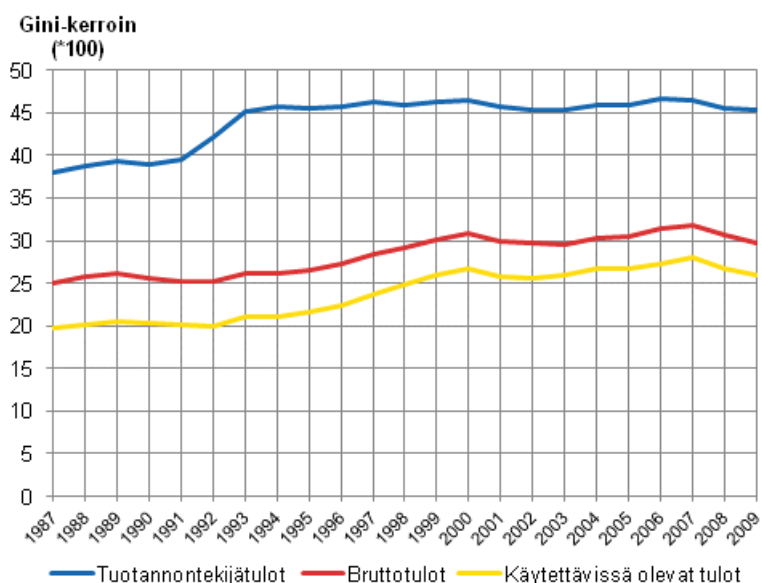
Kuvio 2.4 Pieni- ja suurituloisimman tulokymmenyksen tulo-osuuksien kehitys vuosina 1987–2009. Tulo-osuus prosenttia käytettävissä olevasta tulosta.

Tuloerojen supistuminen voidaan havaita myös Gini-kertoimissa¹⁾, joiden muutoksia kuvataan kuvioissa 2.5 ja 2.6. Tuloerojen kannalta merkittävimmän tulokäsitteen, käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimen arvo oli 25,9 vuonna 2009. Vuotta aikaisemmin Gini-kertoimen arvo oli 0,9 yksikköä suurempi (kuvio 2.5).

Kotitalouksien tuloerot ovat kasvaneet Suomessa yhtäjaksoisesti 1990-luvun alusta alkaen (ks. kuvioiden 2.5 ja 2.6 keltaiset käyrät). Erityisen nopeaa tuloerojen kasvu oli 1990-luvun jälkipuoliskolla. Tuloerojen kasvu pysähtyi hetkeksi 2000-luvun alkuvuosina, mutta kääntyi uudelleen kasvuun vuonna 2003. Toistaiseksi tuloerot olivat suurimmillaan vuonna 2007, jolloin käytettävissä olevan tulon Gini-kertoimen arvo oli 28,0. Näin suuret kotitalouksien tuloerot olivat edellisen kerran 1960-luvun puolivälissä²⁾.

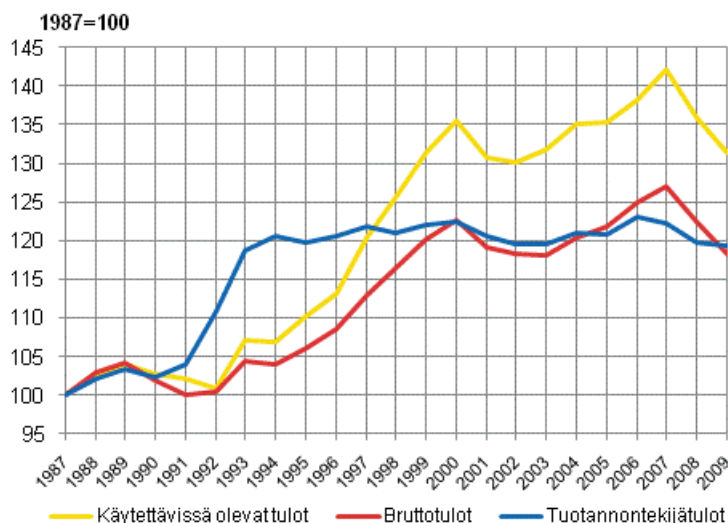
Kuvio 2.5 Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimet vuosina 1987–2009.

1) Gini-kerroin on yleisesti käytetty tulonjakoa kuvaava mittari, jossa tulojen hajonnan laajuus on kiteytetty yhteen lukuarvoon. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakautuneet. Tässä julkaisussa Gini-kertoimet on kerrottu sadalla. Gini-kertoimen suurin mahdollinen arvo on sata. Tällöin suurituloisin tulonsaaja saisi kaikki tulot. Pienin mahdollinen Gini-kertoimen arvo on 0, jolloin kaikkien tulonsaajien tulot olisivat yhtä suuret.

2) Vuosi 1966 on varhaisin ajankohta, jolta vertailukelpoista tietoa tuloeroista on saatavissa.

Kuvio 2.6 Kotitalouksien tuloerojen muutokset tuotannontekijä-, brutto- ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimilla mitattuna vuosina 1987–2009. (1987=100)

Markkinatulojen mukaisia tuloeroja kuvataan tuotannontekijätulojen Gini-kertoimella.

Tuotannontekijätuloilla mitattuna tuloerot ovat suuria, koska julkisen vallan tekemät välittömät tulojen tasaustoimenpiteet (saadut ja maksetut tulonsiirrot) eivät ole vielä tuloeroja tasanneet.

Kuviosta 2.6 voidaan hyvin havaita, että 1990-luvun alun taantumassa markkinatuloilla mitatut tuloerot hyppäsivät nopeasti selvästi korkeammalle tasolle. Muutos selittyy sekä työllisyyden että yritystoiminnan nopealla heikkenemisellä. Tuotannontekijätuloilla mitatut tuloerot ovat vuodesta 1993 lähtien pysyneet käytännöllisesti katsoen ennallaan huolimatta siitä, että työllisyys ja taloudellinen toimeliaisuus ovat pitkän talouskasvun aikana kohentuneet Suomessa merkittävästi.

Bruttotulot koostuvat kotitalouksien saamista tuotannontekijätuloista ja saaduista tulonsiirroista. Bruttotuloihin sisältyy merkittävä määrä julkisen vallan tekemiä tuloerojen tasaamiseen liittyviä toimenpiteitä. Tämän vuoksi tuloerot bruttotuloilla mitattuna ovat selvästi alhaisemmalla tasolla kuin tuotannontekijätulojen jälkeiset tuloerot (kuvio 2.5).

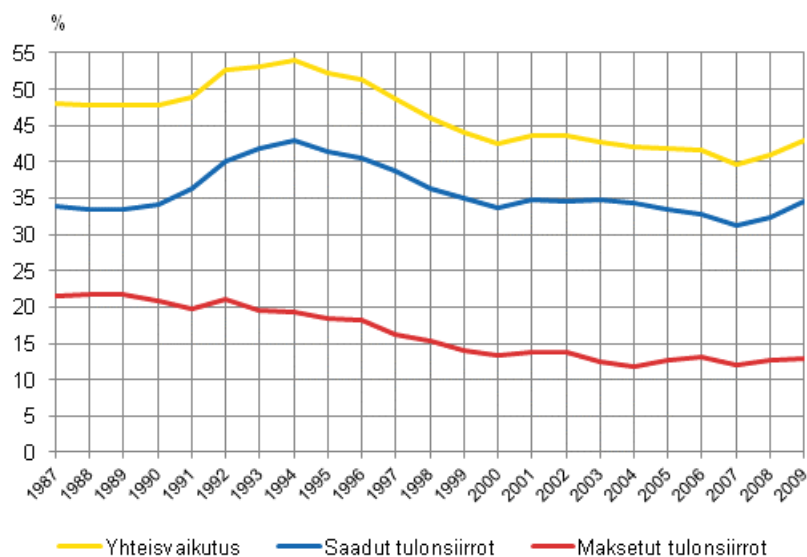
Täydellisimpinä julkisen vallan tulonjakoa tasoittavat toimenpiteet ilmenevät käytettävissä olevissa tuloissa, koska niissä on huomioitu julkisen sektorin jakamat sosiaaliturvaetuudet ja tuloista maksetut verot. Tämän vuoksi käytettävissä olevien tulojen Gini-kerroin on alhaisin verrattuna kahden muun päätuloerän Gini-kertoimeen (kuvio 2.5).

Tulonsiirrolla tasataan markkinatuloeroja

Markkinoilla syntyneitä tuloeroja tasataan julkisen vallan tulonsiirtojärjestelmillä. Tulonsiirrot muodostuvat sekä saaduista tulonsiirroista että maksetuista tulonsiirroista. Saadut tulonsiirrot koostuvat ansio- ja kansaneläkkeistä ja muista sosiaaliturvaetuuksista, sosiaaliavustuksista sekä muista saaduista tulonsiirroista. Saatuihin tulonsiirtoihin sisältyvät myös haastatteluin kerätyt kotitalouksien väliset tulonsiirrot, kuten elatusavut. Maksetut tulonsiirrot koostuvat välittömistä veroista ja veronluonteisista maksuista.

Kuviossa 2.7 kuvataan julkisen sektorin toteuttaman tulojen tasaustoimenpiteiden vaikutuksia kotitalouksien välisiin tuloeroihin. Kuviosta voidaan hyvin havaita se, että saatujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus on selvästi alentunut 1990-luvun puolivälistä alkaen. Vuonna 2000 tasaava vaikutus aleni tasolle, jossa se oli edellisen kerran 1980-luvun loppupuolella. Saatujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus pysyi 2000-luvun alkuvuosina vakaana, mutta kääntyi lievään laskuun vuonna 2004. Alentumista kesti vuoteen 2007, jonka jälkeen tasaava vaikutus kääntyi uuden laman myötä nousuun.

Kuvio 2.7 Tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus 1987–2009¹.

¹ Saadut tulonsiirrot: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä tuotannontekijätuloista bruttotuloihin. Maksetut tulonsiirrot: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä bruttotuloista käytettävissä oleviin tuloihin. Tulonsiirtojen yhteisvaikutus: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä tuotannontekijätuloista käytettävissä oleviin tuloihin.

Myös maksettujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus on vähentynyt tasaisesti 1990-luvun lamavuosista lähtien. Tämä johtuu ansiotuloja lievemmin verotettujen pääomatulojen määrän kasvusta ja sitä kautta tuloverotuksen progressiivisuuden vähentymisestä.

2.3 Keskiarvotulot alenivat suurituloisimmassa tulokymmenyksessä

Tuloerojen supistuminen ilmenee myös siitä, että suurituloisimmassa tulokymmenyksessä keskimääräiset ekvivalentit käytettävissä olevat tulot alenivat reaalisesti vuonna 2009 edellisvuodesta runsaan prosentin³⁾. Vuotta aikaisemmin oli tulojen vähennys 5 prosentin luokkaa. Mediaanituloilla mitattuna tulot kuitenkin kasvoivat myös suurituloisimmassa tulokymmenyksessä vuonna 2009.

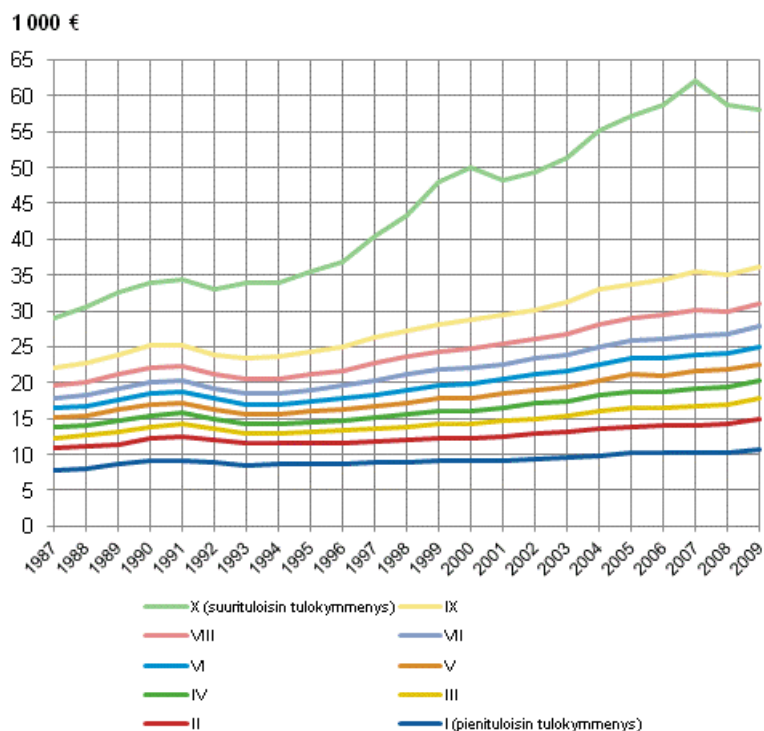
Sen sijaan muissa tulokymmenyksissä tulot kasvoivat vuonna 2009 sekä keskirivolla että mediaanilla mitattuna. Pienituloisimmassa tulokymmenyksessä tulojen kasvu oli prosentuaalisesti mitattuna suurinta, keskiarvolla mitattuna lähes 5 prosenttia. Euroissa tulojen kasvu pienituloisimmassa tulokymmenyksessä oli kuitenkin vain 500 euroa, mikä kuukausitasolle muunnettuna oli runsaat 40 euroa. Muissa tulokymmenyksissä keskiarvotulojen kasvu oli 3–4 prosenttia vuonna 2009. Esimerkiksi toiseksi suurituloisimmassa tulokymmenyksessä ekvivalentit tulot kasvoivat vuonna 2009 runsaat 3 prosenttia, mikä on euroissa mitattuna vuositasona runsaat 1 100 euroa, eli noin 90 euroa kuukaudessa.

Pitemmällä aikavälillä on ekvivalenttien tulojen reaalikasvu ollut suurituloisimmassa tulokymmenyksessä selvästi parasta. Aikavälillä 1987–2009 keskiarvotulojen reaalikasvu oli suurituloisimmassa tulokymmenyksessä 100 prosenttia, eli 29 000 euroa. Pienituloisimmassa tulokymmenyksessä vastaava tulojen kasvu on ollut 35 prosenttia, eli vajaat 2 800 euroa.

Ekvivalentti käytettävissä oleva tulo oli vuonna 2009 pienituloisimmassa tulokymmenyksessä keskimäärin 10 640 euroa, mikä oli reaalisesti 2 770 euroa enemmän kuin vuonna 1987. Suurituloisimmassa tulokymmenyksessä tulo oli 58 010 euroa vuonna 2009. Reaalisesti tämä oli 29 000 euroa enemmän kuin vuonna 1987.

3) Tulokymmenysten eli desiilien tulomuutokset on laskettu henkilöaineistosta, missä kotitalouden jokainen henkilö saa tulokseen kotitalouden ekvivalentin käytettävissä olevan tulon. Luvussa 2.1 esitetyt ekvivalentin tulo muutokset on laskettu kotitalousaineistosta, missä kutakin kotitaloutta edustaa aineistossa vain yksi havainto.

Kuvio 2.8 Ekvivalentti käytettävissä oleva tulo tulokymmenyksittäin vuosina 1987–2009. Tulot vuoden 2009 rahassa.

Edellä kuvattu tulokymmenysten tulokehitys poikkeaa jonkin verran tulojaon kokonaistilastossa kuvattua tulokymmenysten tulokehityksestä. Esimerkiksi pienituloisimmassa tulokymmenyksessä oli tulojen kasvu tulojaon kokonaistilaston mukaan vuonna 2009 vajaat 5 prosenttia kun se tulojakotilastossa oli vajaat 5 prosenttia. Eroa selittävät erilaiset tuloikätyksiköt (tulojakotilastossa kotitalous ja tulojaon kokonaistilastossa asuntokunta) sekä tuloikäsitteet. Kokonaan rekisteripohjaisen tulojaon kokonaistilaston käytettävissä olevasta rahatulosta puuttuvat laskennalliset tuloerät kuten omistusasunnossa elävien nettoasuntoetu, kotitalouksien väliset tulonsiirrot ja lähdeveronalaiset korkotulot. Kotitalouksien käytettävissä olevaa tuloa kasvatti vuonna 2009 erityisesti laskennallinen asuntotulo johtuen siitä, että asuntotulon laskennassa vähennyseränä käytetty asuntolainakorkojen määrä väheni runsaalla kolmanneksella edellisvuodesta vuonna 2009.

3 Kotitalouksien tulokehitys väestöryhmittäin

3.1 Tulot ja tulojen kehitys kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan

Sosioekonomisista ryhmistä tulot kasvoivat vuonna 2009 suhteellisesti eniten työttömien ja eläkeläisten talouksissa, yli 6 prosenttia kummassakin (taulukko 3.1). Myös muiden väestöryhmien tulot kasvoivat lukuun ottamatta maatalousyrittäjiä, joiden tulot laskivat vajaan prosentin (240 euroa) edellisvuodesta. Euroissa mitaten tulot kasvoivat eniten eläkeläistalouksilla (1 100 euroa), ylemmillä toimihenkilöillä (950 euroa) ja muilla yrittäjillä (870 euroa).

Työttömien tulojen kasvu jäi euromääräisesti keskimääräistä heikommaksi (710 euroa). Maatalousyrittäjien lisäksi opiskelijatalouksien tulokehitys oli selvästi muita heikompaa. Heillä tulot kasvoivat vain noin 60 euroa. Tulojen muutokset on laskettu kotitalouden kulutusyksikköä kohden käytettävissä olevien tulojen mediaanista. Sosioekonominen asema määrittellään kotitalouden viitehenkilön eli useimmiten kotitalouden suurituloisimman henkilön perusteella.

Taulukko 3.1 Kotitalouksien reaalityulojen muutokset kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutusyksikkö, mediaani.

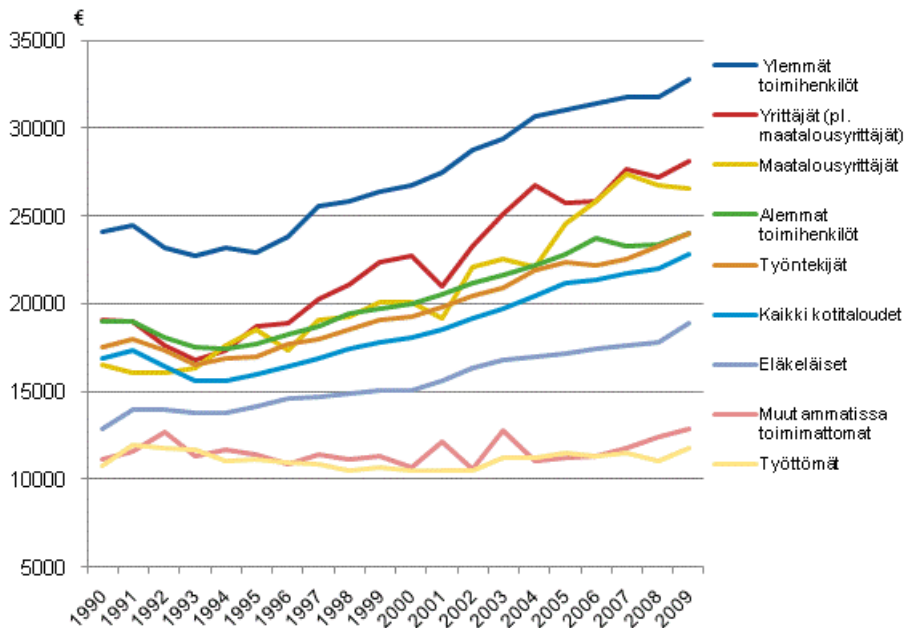
	Tulojen reaalityulojen muutos, %		
	Keskimääräinen vuosimuutos 2008–2009	Keskimääräinen vuosimuutos 2000–2009	Muutos yhteensä 1990–2009
Maatalousyrittäjät	-0,9	3,2	60
Yrittäjät (pl. Maatalousyrittäjät)	3,2	2,4	47
Ylemmät toimihenkilöt	3,0	2,3	36
Alemmat toimihenkilöt	2,9	2,1	27
Työntekijät	3,1	2,5	37
Opiskelijat	0,6	0,8	21
Eläkeläiset	6,2	2,6	47
Työttömät	6,4	1,3	9
Muut	3,6	2,2	16
Kaikki kotitaloudet	3,8	2,6	35

Kotitalouksien tulojen muutoksia tulkittaessa on hyvä muistaa, että tulojen muutoksia voivat selittää myös rakenteelliset seikat. Esimerkiksi kun palkansaaja- tai yrittäjätalouksia siirtyy työttömyyden myötä työttömiin talouksiin, työttömien talouksien keskitulo nousee helposti näiden talouksien saaman ansiosidonnaisen työttömyysturvan takia. Myös eläkeläistalouksien tulojen muutos etenkin pitkällä aikavälillä selittyy rakennemuutoksella, kun kansaneläkeläisten tilalle on tullut suurempaa ansioeläkettä saavia talouksia. Ryhmien sisällä tapahtuvien muutosten takia varsinkin lyhyen aikavälin tulojen muutoksiin tulee suhtautua varauksella.

Omaisuuksien osuus bruttotuloista suurin yrittäjillä ja eläkeläisillä

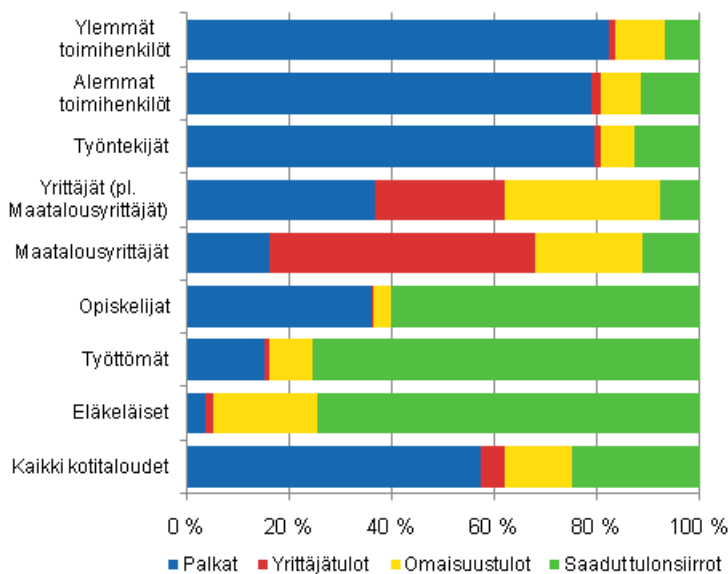
Pitkällä aikavälillä suhteellisesti eniten ovat kasvaneet maatalousyrittäjien, muiden yrittäjien ja eläkeläistalouksien tulot (kuviot 3.1). Vuodesta 1990 maatalousyrittäjätalouksien tulot ovat kasvaneet mediaanilla mitattuna noin 60 prosenttia. 2000-luvulla tulojen vuosittainen kasvu on ollut keskimäärin 3,2 prosenttia, mikä on selvästi enemmän kuin kotitalouksilla keskimäärin. Samanaikaisesti maatalousyrittäjätalouksien määrä on vähentynyt noin 36 000:een eli alle puoleen vuoden 1990 tasosta, ja niiden osuus oli 1,4 prosenttia kaikista kotitalouksista vuonna 2009.

Kuvio 3.1 Kotitalouksien tulot sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.

Myös maatalousyrittäjien tulojen rakenne on muuttunut. Omaisuustulojen osuus maatalousyrittäjätalouksien bruttotuloista on kasvanut 10 prosentista noin 21 prosenttiin ja tulonsiirtojen osuus on laskenut 16 prosentista hieman yli 11 prosenttiin. Maatalousyrittäjien suurin tulonlähde on kuitenkin edelleen yrittäjätulo, sillä sen osuus on edelleen hieman yli puolet bruttotuloista. (Kuvio 3.2.) Tulonsiirrot olivat euromääräisesti vuonna 2009 lähes samalla tasolla kuin vuonna 1990.

Kuvio 3.2 Kotitalouksien bruttotulojen rakenne sosioekonomisen aseman mukaan 2009. Laskettu kotitalouksien kulutussyksikköä kohden käytettävissä olevien tulojen keskiarvosta.

Sekä muilla yrittäjillä että eläkeläistalouksilla tulot ovat kasvaneet 1990-luvun alusta noin 47 prosenttia. Yrittäjätalouksien tulojen kasvua selittää pitkälti omaisuustulojen kasvu, sillä niiden osuus bruttotuloista on noussut 8 prosentista 30 prosenttiin. 2000-luvun aikana omaisuustuloista onkin tullut yrittäjille

merkittävämpi tulonlähde kuin yrittäjätulosta, joka taas on pudonnut 40 prosentista 25 prosenttiin bruttotuloista. 2000-luvulla yrittäjätalouksien käytettävissä olevat tulot ovat vaihdelleet juuri omaisuustulon heilahtelemisen vuoksi. Vuonna 2009 yrittäjätalouksien omaisuustulot kasvoivat hieman edellisvuoden rajun laskun jälkeen, mutta yrittäjätalouksien suurin ansionlähde oli kuitenkin palkkatulo, jota on vajaat 37 prosenttia bruttotulosta.

Eläkeläistalouksien määrä on kasvanut 1990-luvun alusta kaikista kotitalouksista eniten, 160 000 taloudella, ja eläkeläistalouksien osuus kaikista kotitalouksista on kasvanut 29 prosentista 31,2 prosenttiin. Samalla eläkeläistalouksien tulojen rakenne on muuttunut selvästi: ansioeläkkeen osuus bruttotuloista on noussut noin 50 prosentista yli 60 prosenttiin ja kansaneläkkeen osuus laskenut hieman yli 20 prosentista noin 10 prosenttiin. Työeläkkeiden selvästä kasvusta huolimatta tulonsiirtojen osuus bruttotuloista on kuitenkin pienentynyt 80 prosentista noin 75 prosenttiin, sillä eläkeläisten omaisuustulot ovat kasvattaneet painoarvoaan, etenkin laskennalliset nettovuokrat. Pitkällä aikavälillä suhteellisesti eniten tulojaan kasvattaneille yrittäjä-, maatalousyrittäjä- ja eläkeläistalouksille on yhteistä se, että niissä omaisuustulojen osuus bruttotuloista on muita talouksia suurempi.

Opiskelijat ja työttömät ovat jääneet tulokehityksessä jälkeen

Palkansaajatalouksista ylempien toimihenkilöiden ja työntekijöiden tulot ovat kasvaneet vuodesta 1990 hieman keskimääräistä enemmän, mutta alempien toimihenkilöiden hieman vähemmän. Samalla ylempien toimihenkilötalouksien määrä on kasvanut 150 000:lla ja työntekijätalouksien vähentynyt 86 000:lla. Alempia toimihenkilötalouksia on 13 000 enemmän kuin 20 vuotta sitten. Yhteensä palkansaajatalouksien määrä on kasvanut vuodesta 1990 noin 78 000:lla, mutta niiden osuus kaikista talouksista on pienentynyt 57,8 prosentista 52,6 prosenttiin.

Merkittävää palkansaajien tulokehityksessä on se, että vaikka kaikki tuloerät ovat euroissa mitaten kasvaneet, palkkatulojen osuus bruttotuloista on pienentynyt ja omaisuustulojen osuus kasvanut. Ylempillä toimihenkilöillä palkkatulojen osuus bruttotuloista on pudonnut 88 prosentista 82 prosenttiin, ja samalla omaisuustulot ovat nousseet 3,5 prosentista 9,5 prosenttiin. Tulojen rakenne on muuttunut samalla tavoin myös alemmilla toimihenkilöillä ja työntekijöillä: alemmilla toimihenkilöillä palkkojen osuus on laskenut noin 85:stä 79 prosenttiin ja työntekijöillä 84:stä 79 prosenttiin. Heillä tulonsiirtojen osuus on kuitenkin bruttotuloista ylempiä toimihenkilöitä suurempi, alemmilla toimihenkilötalouksilla reilut 11 prosenttia ja työntekijätalouksilla vajaat 13 prosenttia.

Keskimääräistä selvästi heikompi tulokehitys on ollut työttömillä, opiskelijoilla ja muilla ammatissa toimimattomilla talouksilla, joiden tuloista valtaosa on tulonsiirtoja. Työttömien talouksien tulokehitys on ollut sosioekonomisista ryhmistä kaikkein heikointa pitkällä aikavälillä. Tuotannontekijätulojen osuus bruttotuloista on työttömissä talouksissa selvästi pienempi kuin vielä 1990-luvun alkuvuosina; erityisesti palkkatulo on pienentynyt, ja samalla sen osuus bruttotuloista on laskenut 1990-luvun alun 30 prosentista 15 prosenttiin vuonna 2009. Tulojen hienoinen kasvu työttömissä talouksissa on ollut kasvaneiden tulonsiirtojen ansiota. Samalla aikavälillä työttömien talouksien lukumäärä on kasvanut noin sadalla tuhannella, ja osuus kaikista talouksista on nyt lähes 5 prosenttia. Työttömien kotitalouksien tulot ja tulojen rakenne ovat riippuvaisia suhdanteista, sillä työttömyyden kasvaessa laskusuhdanteissa työttömiin talouksiin siirtyy parempituloisia talouksia, jotka noususuhdanteissa taas siirtyvät herkästi palkansaaja- ja yrittäjätalouksiksi.

Myös opiskelijatalouksissa on tuotannontekijätulojen osuus bruttotuloista selvästi pienentynyt 1990-luvun alun vuosista. Opiskelijatalouksien palkkatulot ovat vaihdelleet parinkymmenen vuoden aikana selvästi, sillä ne ovat vahvasti suhdanteista ja työllisyystilanteista riippuvia. Vuonna 2009 kolmannes opiskelijoiden tuloista oli palkkatuloa ja noin 60 prosenttia tulonsiirtoja, joiden osuus on kasvanut noin 18 prosenttiyksikköä vuodesta 1990. Opiskelijatalouksien tulojen kehitystä seurattaessa tulee muistaa, että suurituloisimmat ja runsaasti vuoden aikana töitä tekevät opiskelijat luokitellaan tilastossa palkansaajiksi. Lisäksi opiskelijatalouksista puuttuvat ne opiskelijat, jotka asuvat esimerkiksi vanhempiensa tai työssäkäyvän puolison kanssa.

3.2 Tulot ja tulojen kehitys kotitalouden elinvaiheen mukaan

Kotitalouden elinvaihe -luokituksessa taloudet jaetaan yhden hengen talouksiin, lapsettomiin pareihin, pareihin, joilla on lapsia, yksinhuoltajiin sekä muihin talouksiin. Lapsitalouksiksi katsotaan ne kotitaloudet, joissa on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Elinvaiheluokituksessa voidaan edelleen jaotella talouksia talouden aikuisjäsenten ja lasten iän mukaan.

Tulot kasvoivat vuonna 2009 suhteellisesti eniten kahden aikuisen lapsitalouksissa, joissa nuorin lapsista oli alle 13-vuotias, yli 35-vuotiaiden yksinasuvien talouksissa ja yli 65-vuotiaiden kahden hengen talouksissa. Erityisesti niissä kahden aikuisen perheissä, joissa nuorin lapsista oli alle 7-vuotias, kulutusyksikköä kohden käytettävissä olevat tulot kasvoivat merkittävästi, 8,6 prosenttia. Myös 35–64-vuotiaiden yksinasujien tulot kasvoivat runsaasti, 7,3 prosenttia. Euroissa mitaten tulot kasvoivat eniten niin ikään kahden aikuisen perheissä, joissa nuorin lapsi oli alle 13-vuotias (1 360–1 840 euroa), sekä 35–64-vuotiaiden yhden hengen talouksissa (1 500 euroa). (Taulukko 3.2.)

Tulojen suhteellinen kehitys oli heikointa lapsettomilla alle 35-vuotiailla pareilla sekä niillä pareilla, joilla on sekä yli että alle 18-vuotiaita lapsia. Heidän tulonsa laskivat edellisvuodesta, 240 euroa edellisellä ja 450 euroa jälkimmäisellä ryhmällä. Keskimääräistä selvästi heikompi tulokehitys oli myös pareilla, joiden lapsista nuorin on 13–17-vuotias (180 euroa).

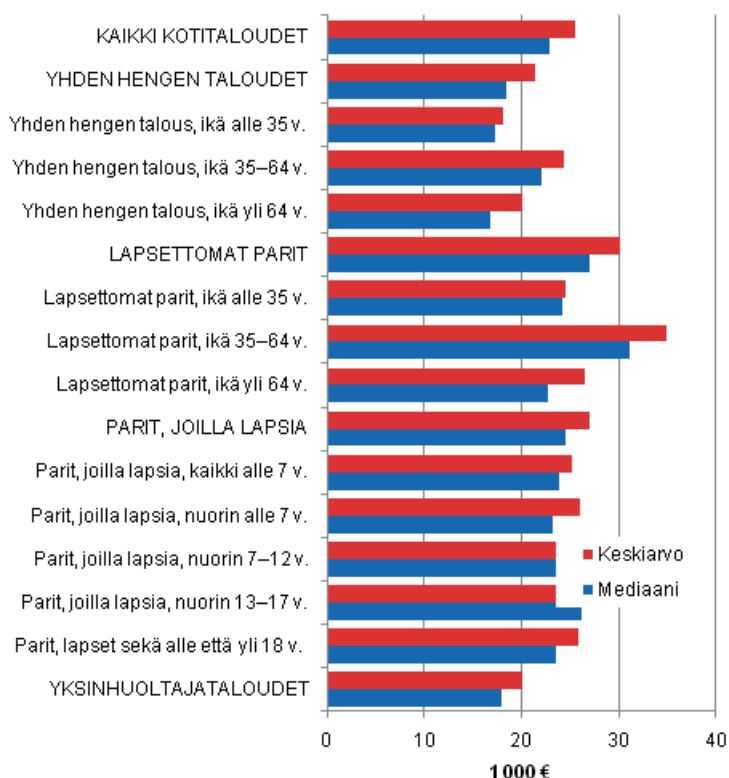
Taulukko 3.2 Kotitalouksien reaalityulojen muutokset kotitalouden elinvaiheen mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutusyksikkö, mediaani.

	Tulojen reaalityulojen muutokset, %		
	Keskimääräinen vuosimuutos 2008–2009	Keskimääräinen vuosimuutos 2000–2009	Muutos yhteensä 1990–2009
Kaikki kotitaloudet yhteensä	3,8	2,6	35
Yhden hengen taloudet	4,5	2,4	33
Yhden hengen talous, ikä alle 35 v.	3,1	2,2	18
Yhden hengen talous, ikä 35–64 v.	7,3	2,7	35
Yhden hengen talous, ikä yli 64 v.	4,7	2,3	42
Lapsettomat parit yhteensä	3,4	2,5	40
Lapsettomat parit, ikä alle 35 v.	-1,0	2,4	21
Lapsettomat parit, ikä 35–64 v.	2,5	2,3	45
Lapsettomat parit, ikä yli 64 v.	4,6	2,9	53
Parit, joilla lapsia yhteensä	3,5	2,5	33
Parit, joilla lapsia, kaikki alle 7 v.	6,0	2,6	32
Parit, joilla lapsia, nuorin alle 7 v.	8,6	2,6	34
Parit, joilla lapsia, nuorin 7–12 v.	6,1	2,9	42
Parit, joilla lapsia, nuorin 13–17 v.	0,7	2,0	30
Parit, joilla sekä alle että yli 18-v. lapsia	-1,9	2,3	24
Yksinhuoltajataloudet	2,7	2,2	22

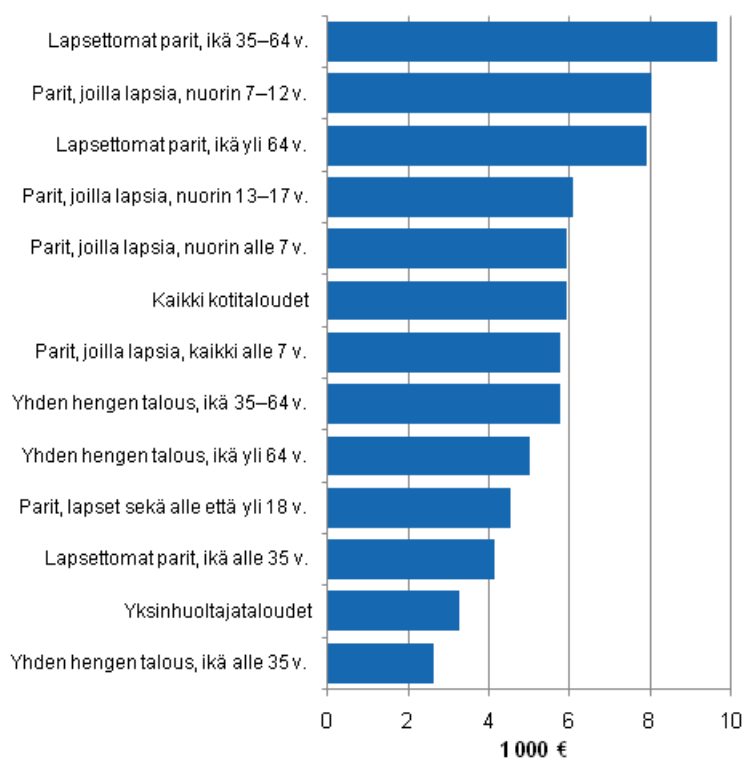
Tulotaso oli vuonna 2009 paras lapsettomilla pareilla, erityisesti 35–64-vuotiailla. Heidän käytettävissä olevat tulonsa kulutusyksikköä kohden olivat mediaanilla mitattuna 31 200 euroa, kun kaikkien talouksien keskimääräiset ekvivalenttitulot olivat 22 800 euroa. (Kuvio 3.3.) Heillä tulojen kehitys on myös pitkällä aikavälillä ollut parasta euroissa mitaten: heidän käytettävissä olevat tulonsa ovat kasvaneet lähes 9 700 euroa kulutusyksikköä kohden vuodesta 1990 (kuvio 3.4).

Lapsettomien, 35–64-vuotiaiden parien tuloista ovat kasvaneet merkittävästi palkka- ja omaisuustulot, ja omaisuustulojen osuus bruttotuloista on noussut 7,6 prosentista 14,9 prosenttiin. Suhteellisesti paljon tulojaan kasvattaneilla yli 65-vuotiailla pareilla taas saadut tulonsiirrot ovat suurin syy tulojen kasvuun, sillä tässä ryhmässä ansioeläkettä nauttivien määrä on kasvanut ja kansaneläkettä saavien vähentynyt. Tulonsiirtojen osuus bruttotuloista tosin on laskenut jonkin verran, sillä omaisuustulot ovat kasvattaneet osuuttaan 12,2 prosentista 20,6 prosenttiin.

Kuvio 3.3 Kotitalouksien tulotasot kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö.

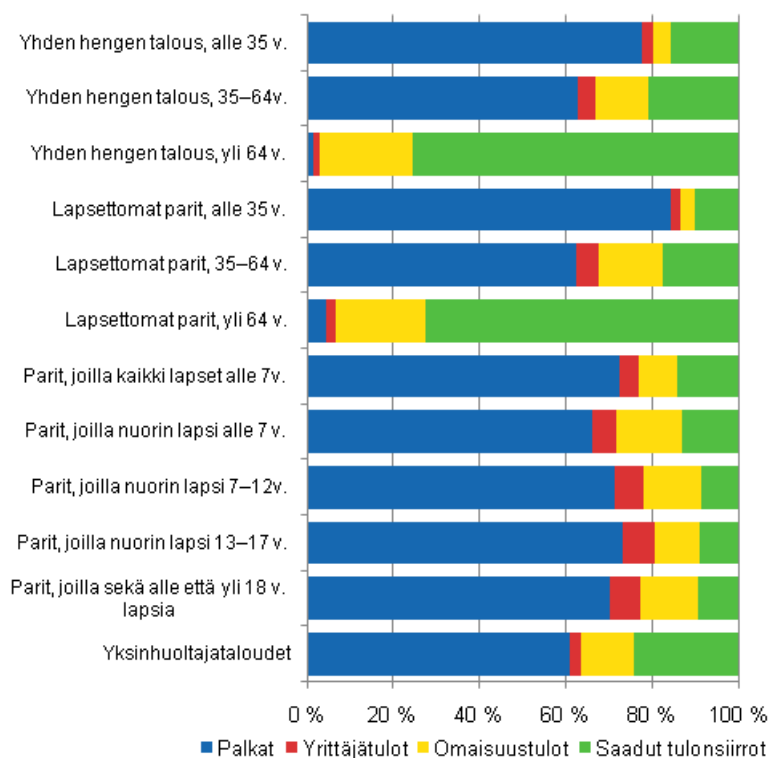

Kuvio 3.4 Kotitalouksien tulojen kasvu talouden elinvaiheen mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.

Heikoin tulotaso on yksinhuoltajilla sekä alle 35- ja yli 65-vuotiailla yksinasuvilla. Yksinhuoltajatalouksien bruttotuloista ovat nousseet jonkin verran niin palkka- ja omaisuustulot kuin tulonsiirrotkin (kuvio 3.5). Yksinasuvien alle 35- ja yli 65-vuotiaiden talouksien tulojen kasvu selittyy tulonsiirroilla, jotka vanhemmilla ovat lähinnä ansioeläkkeitä ja nuoremmilla sosiaaliavustuksia, joihin kuuluvat muun muassa toimeentulotuki, yleinen asumistuki, opintoavustukset sekä työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Yli 65-vuotiaiden talouksilla ovat kasvaneet lisäksi omaisuustulot. Tulojen kasvuvauhti on kuitenkin ollut vuosina 1990–2009 yli 65-vuotiailla yksinasuvilla nopeampaa kuin alle 35-vuotiailla, joiden tulot ovat kehittyneet kaikkia elinvaiheluokituksen ryhmiä selvästi hitaammin.

Kuvio 3.5 Kotitalouksien tulojen rakenne talouden elinvaiheen mukaan vuonna 2009. Laskettu kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kulutusyksikkökohtaisesta keskiarvosta.

3.3 Tulot ja tulojen kehitys viitehenkilön iän mukaan

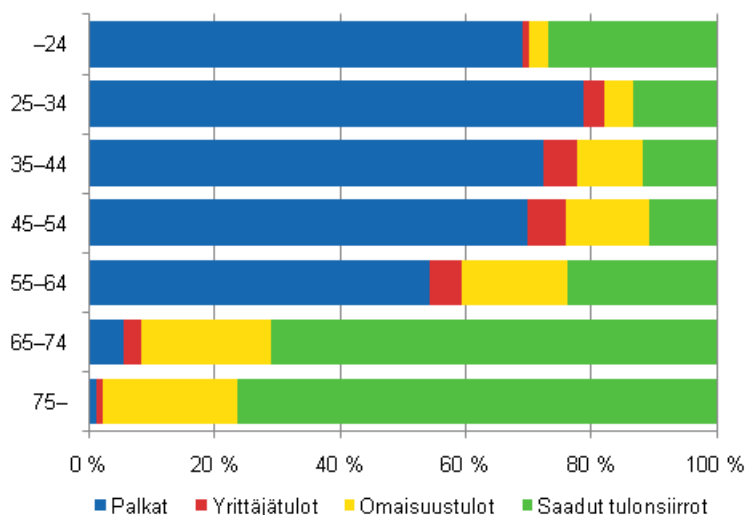
Vuonna 2009 tulojen kasvu oli suurinta sekä suhteellisesti että euromääräisesti yli 55-vuotiaiden henkilöiden kotitalouksissa. Suhteellisesti eniten kasvoivat 65–74-vuotiaiden talouksien kulutusyksikkökohtaiset käytettävissä olevat tulot, jotka nousivat lähes 8 prosenttia eli 1 570 euroa edellisvuodesta. 55–64-vuotiailla kasvu oli 1 720 euroa ja yli 74-vuotiailla 1 050 euroa. Tulojen kasvu on ollut suotuisinta yli 55-vuotiaiden talouksissa koko 2000-luvun. Heikointa tulokehitys oli vuonna 2009 alle 25-vuotiaiden talouksissa, joissa tulot pysyivät ennallaan. Keskimääräistä heikompaa tulojen kasvu oli myös 25–34-vuotiaiden (460 euroa) ja 45–54-vuotiaiden (870 euroa) talouksilla.

Taulukko 3.3 Kotitalouksien reaalityulojen muutokset viitehenkilön iän mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.

Viitehenkilön ikä	Tulojen reaalitymuutokset, %		
	Keskimääräinen vuosimuutos 2008–2009	Keskimääräinen vuosimuutos 2000–2009	Muutos yhteensä 1990–2009
Kaikki kotitaloudet	3,8	2,6	35
–24	0,0	1,7	5
25–34	2,0	2,4	26
35–44	5,0	2,6	31
45–54	3,5	2,3	27
55–64	6,8	3,1	57
65–74	7,8	3,1	62
75–	6,3	2,7	49

Vuodesta 1990 tulojen kasvu on ollut suotuisaa erityisesti yli 55-vuotiaiden talouksissa. Erityisen suurta suhteellinen kasvu on ollut 65–74-vuotiaiden talouksissa, joissa tulot ovat nousseet noin 62 prosenttia eli noin 8 200 euroa. Ikäryhmän tulojen rakenteesta on nähtävissä sama muutos kuin aiemmin kuvatuissa eläkeläistalouksissa: kansaneläkkeen osuus bruttotuloista pienenee ja ansioeläkkeiden kasvaa. Ryhmän bruttotuloista tuli viidesosa kansaneläkkeestä vuonna 1990, mutta ainoastaan 5 prosenttia vuonna 2009. Ansioeläkkeiden painoarvo bruttotuloissa on puolestaan noussut 52 prosentista 63 prosenttiin. Tulonsiirrot kattavat kuitenkin kokonaisuudessaan hieman pienemmän osan kuin pari vuosikymmentä sitten, sillä ne tuovat 65–74-vuotiaiden talouksien bruttotulosta nyt 71 prosenttia, mikä on 8 prosenttiyksikköä vähemmän kuin 1990-luvun alussa. Vastaavasti osuuttaan ovat kasvattaneet omaisuustulot, jotka olivat 20 prosenttia bruttotuloista vuonna 2009, kun pari vuosikymmentä aiemmin osuus oli vain 13 prosenttia. Kun vuonna 1990 yli 55-vuotiaiden talouksia oli 34 prosenttia kaikista kotitalouksista, vuonna 2009 osuus oli 43 prosenttia (Kuvio 3.6.)

Kuvio 3.6 Kotitalouksien tulojen rakenne viitehenkilön iän mukaan vuonna 2009. Laskettu kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kulutusyksikkökohtaisesta keskiarvosta.

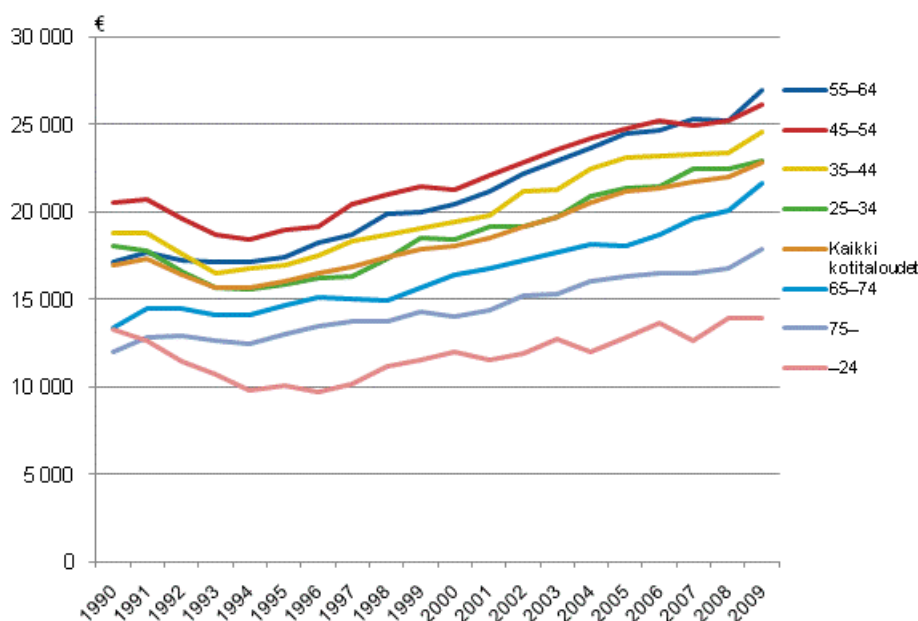
Euroissa mitaten kasvu on kuitenkin ollut suurinta 55–64-vuotiailla talouksilla, joilla tulot ovat kasvaneet 9 800 eurolla vuodesta 1990. Näiden talouksien määrä on kasvanut parinkymmenen vuoden aikana 40 prosenttia. Kaikista talouksista niitä oli vuonna 2009 kaikkein eniten, noin 483 000. Palkkatulojen osuus bruttotuloista on kasvanut ikäryhmässä 45 prosentista 54 prosenttiin ja tulonsiirtojen osuus on laskenut 35:stä 24 prosenttiin. Omaisuustulot ovat myös kasvattaneet osuuttaan 10 prosentista 16 prosenttiin.

Myös vanhimmassa ikäryhmässä, yli 74-vuotiaiden viitehenkilöiden talouksissa tulojen kasvu on ollut keskimääräistä nopeampaa. Ikäryhmän tulot ovat kasvaneet 5 800 euroa tarkastelujaksolla. Kotitalouksien määrä on samassa ajassa kasvanut 37 prosenttia, ja se oli 303 000 vuonna 2009. Tulonsiirtojen osuus bruttotuloissa on kokonaisuutena laskenut 84 prosentista 76 prosenttiin. Syynä tulonsiirtojen laskuun on kansaneläkkeen osuuden selvä lasku, 32 prosentista 12 prosenttiin. Samanaikaisesti ansioläkkeet ovat kuitenkin nousseet 48 prosentista 60 prosenttiin bruttotuloista. Myös 75 vuotta täyttäneiden talouksien tuloissa näkyy omaisuustulojen kasvu, sillä ikäryhmän talouksien tuloista viidennes tulee omaisuustuloista, valtaosa laskennallisista nettovuokrista.

Tulojen kasvu on ollut selvästi heikointa nuorten, alle 25-vuotiaiden talouksissa. (Kuvio 3.7.) Alle 25-vuotiaiden talouksien tulot laskivat jyrkästi 1990-luvun laman aikana. Kun muissa talouksissa tulot nousivat huippuvuoden 1990 tasolle jo 1990-luvun puolivälin jälkeen, nuorimmat taloudet saavuttivat vuoden 1990 tulotason vasta vuonna 2006. Nuorten tulot ovat lisäksi vaihdelleet erityisesti 2000-luvulla, sillä suhdannevaihtelut vaikuttavat niihin selvästi. Nuorten alle 25-vuotiaiden talouksien osuus kaikista talouksista on laskenut 20 vuoden aikana vajaan prosenttiyksikön verran ollen 6,4 prosenttia vuonna 2009.

Niin ikään nuorten talouksien tulojen rakenne on muuttunut 20 vuoden aikana. Saadut tulonsiirrot olivat vuonna 2009 noin 27 prosenttia talouksien bruttotuloista, kun vuonna 1990 osuus oli 16 prosenttia. Tulonsiirtojen osuus on vaihdellut vuosien välillä etenkin sosiaaliavustuksissa. Myös palkkojen osuus on nuorten talouksissa vaihdellut: kun vuonna 1990 palkat tuottivat 80 prosenttia nuorten talouksien bruttotuloista, vuonna 2009 osuus oli 70 prosenttia. Alimmillaan palkkojen osuus oli 50 prosenttia vuonna 1994, mutta 2000-luvulla osuus on vaihdellut 65 ja 75 prosentin välillä.

Kuvio 3.7 Kotitalouksien tulot viitehenkilön iän mukaan vuosina 1990–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.

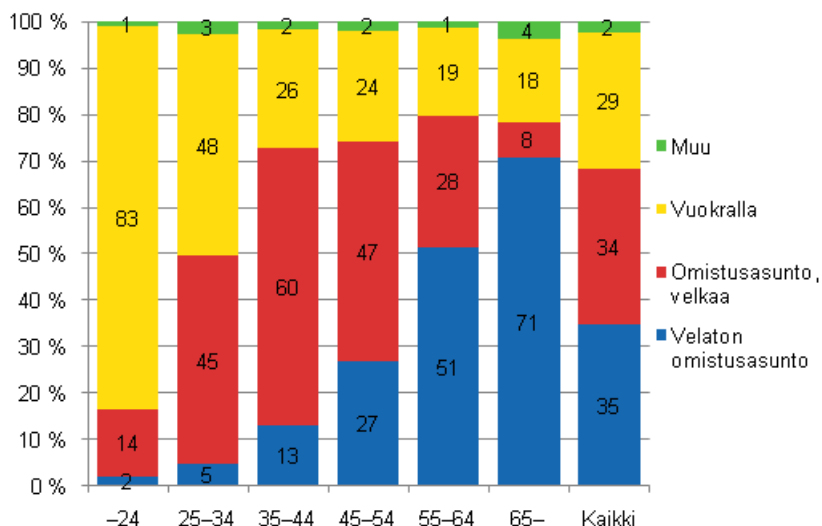
4 Kotitalouksien asuminen, tulot ja asumismenorasite

4.1 Asunnon hallintasuhde, viitehenkilön ikä, kotitalouden koko ja tulotaso

Omassa asunnossa asuminen on Suomessa yleisin asumismuoto. Omistusasuminen yleistyi edelleen 2000-luvulla. Vuonna 2009 omistusasunnossa asui 68 prosenttia kotitalouksista, kun vuonna 1997 osuus oli 63 prosenttia. Vuokralla asumisen suunta on ollut toinen: 29 prosenttia asui vuokralaisena vuoden 2009 tietojen mukaan, 35 prosenttia vuonna 1997.

Kuvio 4.1 kuvaa asunnon hallintasuhdetta kotitalouden **viitehenkilön iän** mukaan. Kotitaloudet on jaoteltu asunnon hallintasuhteen mukaan neljään luokkaan: velattomassa omistusasunnossa asuviin, asuntovelkaksiin omistusasujiin, vuokralla asuviin ja muihin (mm. asumisoikeusasunnoissa ja palvelutaloissa asuvat). Noin 1,7 miljoonasta omistusasunnossa asuvasta kotitaloudesta puolet (880 000 kotitaloutta) asui velattomassa omistusasunnossa vuonna 2009. Yleisimmin velattomassa omistusasunnossa asuivat eläkeikäisten, 65 vuotta täyttäneiden taloudet (71 %). Myös 55–64-vuotiaiden ryhmästä hieman yli puolet (51 %) asui velattomassa omistusasunnossa. Nuorten, alle 25-vuotiaiden taloudet asuivat pääasiallisesti vuokralla (83 %). Asuntovelkaisia oli suhteellisesti eniten 35–44-vuotiaiden ryhmässä, jossa 60 prosentilla talouksista oli asuntovelkaa.

Kuvio 4.1 Asunnon hallintasuhde viitehenkilön ikäryhmän mukaan vuonna 2009. % ryhmän kotitalouksista.

Kotitalouden koon mukaan tarkastellen asunnon hallintasuhde on hyvin erilainen yhden hengen talouksissa ja muissa talouksissa. Vielä 1990-luvulla yhden hengen talouksista melko tasan puolet asui omassa asunnossa ja puolet vuokralla, mutta 2000-luvulla omistusasuminen lisääntyi jonkin verran. Vuonna 2009 omistusasunnossa asui 54 prosenttia ja vuokra-asunnossa 42 prosenttia yksin asuvista. Kahden hengen ja sitä suuremmissa talouksissa omistusasuminen lisääntyi selvästi koko 2000-luvun. Kotitalouden elinvaiheen mukaan lapsettomien parien talouksista 77 prosenttia asui omistusasunnossa ja 21 prosenttia vuokra-asunnossa vuonna 2009. Luvut olivat vastaavat lapsiperheiden talouksissa, mutta erosivat huoltajien lukumäärän mukaan. Kahden huoltajan lapsiperheiden talouksista 82 prosenttia ja yksinhuoltajien talouksista 48 prosenttia asui omistusasunnossa, kun vuokralla asuvia oli kahden huoltajan lapsiperheiden talouksista 17 prosenttia ja yksinhuoltajien talouksista 46 prosenttia.

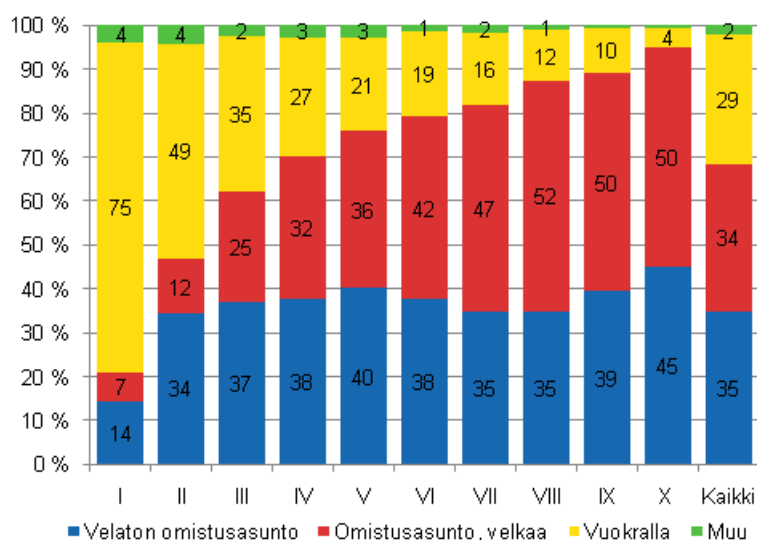
Vuokralaistalouksien keskimääräinen **tulotaso** on selvästi matalampi kuin omistusasunnoissa asuvien talouksien. Vuokra-asuminen on tyypillinen asunnon hallintamuoto pienituloisilla kotitalouksilla. Kaikista vuokralla asuvista 53 prosenttia sijoittui pienituloisimpaan viidesosaan vuonna 2009. Alimman tulokymmenyksen talouksista 77 prosenttia asui vuokralla ja viidennes (21 %) omassa asunnossa. Ylimmässä tuloluokassa omistusasujia oli 95 prosenttia ja vuokralla asui hyvin harva (4 %) (kuviot 4.2).

Vuokralla asuvien käytettävissä olevat tulot kotitaloutta kohti olivat noin 23 400 euroa ja kotitalouden keskikoko oli 1,7 henkilöä vuonna 2009. Omistusasujien keskimääräiset tulot olivat noin 45 500 euroa ja keskikoko oli 2,3 henkilöä (liitetaulukko 7a).

Vuokralla asuvien keskimääräinen tulotaso oli 61 prosenttia omistusasujien tulotasosta vuonna 2009, kun verrataan kotitalouden koko- ja rakenne-erot huomioivia ekvivalentteja mediaanituloja (15 900 euroa vuokralaisilla ja 26 000 euroa omistusasujilla). Vuokralais- ja omistajatalouksien väliset tuloerot ovat kasvaneet: vuonna 1995 vuokralaisten käytettävissä olevien tulojen mediaani oli 71 prosenttia omistusasujien käytettävissä olevien tulojen mediaanista. Vuokralla asuvien tulotaso on yleensäkin heikentynyt, kun vertailukohteeksi otetaan kotitalouksien keskimääräisen tulotason kehitys. Vuonna 2009 vuokralaistalouksien käytettävissä olevien tulojen mediaani oli 70 prosenttia kaikkien kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen mediaanista (22 800). Vuonna 1995 vastaava osuus oli 79 prosenttia.

Velattomassa omistusasunnossa asuvat jakautuvat suhteellisen tasaisesti tulokymmenyksiin pienituloisinta kymmenystä lukuun ottamatta, jossa omistusasujia on yleensäkin vähän. (Kuvio 4.2.) Asuntovelkaisten omistusasujien osuus sen sijaan kasvaa ylempiin tulokymmenyksiin siirryttäessä. Tämä on seurausta siitä, että velattomassa omistusasunnossa asuminen on yleistä eläkeikäisillä kotitalouksilla, kun asuntovelkaiset ovat pääosin työssä käyviä. Eläkeikäisten taloudet sijoittuvat yleisesti tulojakauman keski- ja alaosaan ja työlliset tulojakauman keski- ja yläosaan.

Kuvio 4.2 Asunnon hallintasuhde tulokymmenyksittäin vuonna 2009.

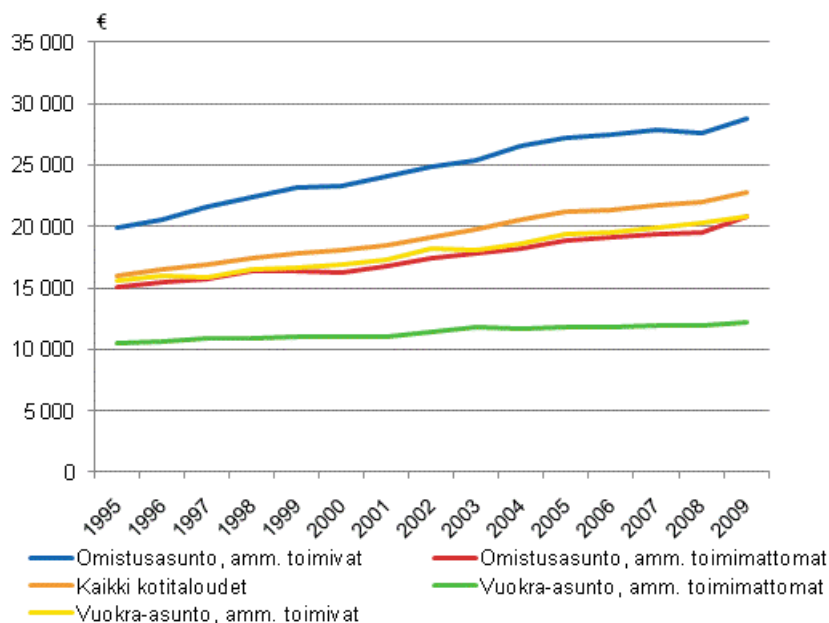

4.2 Asunnon hallintasuhde ja tulokehitys 1995–2009

Omistusasunnossa asuvien talouksien tulotaso nousi 45 prosenttia vuodesta 1995 vuoteen 2009, kun vuokralaistalouksien tulotaso kasvoi vain 26 prosenttia¹⁾. Käytettävissä olevat tulot kasvoivat kaikilla kotitalouksilla keskimäärin 33 prosenttia. Vuokra-asuminen on valikoitunut elinvaiheen, sosioekonomisen aseman ja tuloluokan suhteen. Tulokehitys asunnon hallintasuhteen mukaan heijastaa siten sosioekonomisten ryhmien ja tuloluokkien tulokehitystä ja asumisvalintoja. Kuviossa 4.3 on esitetty tulojen muutos omistusasujilla, kun myös viitehenkilön työllisyysasema on otettu huomioon.

1) Muutosprosentit ovat lähes samat, vaikka tuloista poistettaisiin laskennalliset erät kuten omistusasujien laskennallinen asuntotulo.

Kuvio 4.3 Reaalitulojen kehitys asunnon hallintasuhteen ja kotitalouden viitehenkilön ammatissa toimivuuden mukaan vuosina 1995–2009. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot/kulutussyksikkö, mediaani.

Omistusasunnossa asuvilla ammatissa toimivilla tulot kasvoivat ripeästi suuren laman jälkeen vuodesta 1995, 45 prosenttia. Vuoden 2008 pienen hidastumisen jälkeen tulot ovat kääntyneet kasvuun vuonna 2009 (4 prosenttia). Vuokra-asunnossa asuvilla ammatissa toimivilla kasvu on jatkunut, mutta tulotason nousu oli vuonna 2009 hieman hitaampaa (3 prosenttia) kuin omistusasunnoissa asuvilla. Vuodesta 1995 vuoteen 2009 vuokra-asunnoissa asuvien ammatissa toimivien tulot kasvoivat 34 prosenttia.

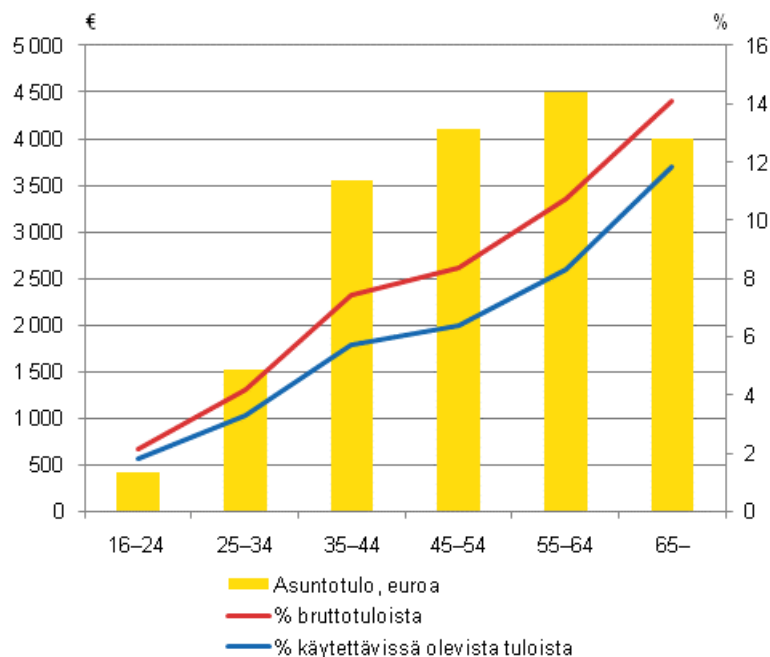
Omistusasunnossa asuvat ammatissa toimimattomat ovat suurelta osin eläkeläisiä. Ryhmän tulot kasvoivat 38 prosenttia. Heikoin tulokehitys oli vuokra-asunnossa asuvilla ammatissa toimimattomilla, joiden tulot kasvoivat 16 prosenttia vuodesta 1995. Tässä ryhmässä on lähinnä eläkeläisiä, opiskelijoita ja työttömiä.

4.3 Asumisen menot ja käytettävissä olevat tulot

Tulonjakotilastossa käytettävissä oleviin tuloihin luetaan laskennallinen nettovuokra eli asuntotulo. Omistusasunnosta saatu asuntotulo omaisuustulona ja toiselta kotitaloudelta markkinahintaa halvemmin vuokrattu tai ilmaiseksi saatu asuntotulo saatujen tulonsiirtojen tuloeränä luetaan käytettävissä oleviin tuloihin. Asuntotulo kuvaa sitä rahamääräksi arvotettua etuutta, jonka kotitalous saa asuessaan markkinahintaisen (tai käyvän vuokran) vuokra-asunnon vuokratasoa halvemmin. Asuntotulon laskennassa on otettu huomioon kotitalouden maksamat asumiskustannukset. (ks. [Tulonjakotilaston käsitteet](#)).

Omistusasujien asuntotulo oli keskimäärin 5 000 euroa ja se muodosti 9 prosenttia omistusasujien saamista bruttotuloista vuonna 2009. Se oli määrältään yhtä korkea viimeksi 2000-luvun alkupuolella. Asuntokannan ja markkinahintaisten vuokra-asuntojen hintatason perusteella määrittävät laskennalliset asumiskustannukset ja omistusasunnoista maksetut asumiskustannukset (ml. asuntolainojen korot) vaikuttavat keskeisesti asuntotulon suuruuteen. Asuntotulo kohdentuu kotitalousryhmiin, joissa omistusasuminen etenkin velattomana on yleistä. Näitä ovat vanhimpien henkilöiden taloudet. Kuviossa 4.4 esitetään asuntotulon määrä ja sen osuus kotitalouksien tuloista viitehenkilön ikäryhmän mukaan. 55–64-vuotiaiden saama asuntotulo oli keskimäärin 4 500 euroa kotitaloutta kohti vuonna 2009. 65 vuotta täyttäneiden henkilöiden taloudet saivat asuntotuloa vähemmän eli 4 000 euroa, mutta sen osuus bruttotuloista oli suurempi rahatulojen pienemmän tason takia. Tuloerän vaikutus alle 55-vuotiaiden talouksien tulonmuodostuksessa jää jo keskimääräistä pienemmäksi. Esimerkiksi 35–54-vuotiaiden kotitalouksissa asuntotulo muodosti 6 prosenttia ja 25–34-vuotiaiden kotitalouksissa 3 prosenttia bruttotuloista. Kotitaloudet saivat asuntotuloa kaikkiaan keskimäärin 3 400 euroa ja sen osuus bruttotuloista oli 7 prosenttia vuonna 2009.

Kuvio 4.4 Omistusasujien asuntotulo kotitalouden viitehenkilön ikäryhmän mukaan vuonna 2009. Rahamäärä (euroa) ja % kotitalouksien bruttotuloista ja käytettävissä olevista tuloista¹.

¹ Omistusasunnoista maksettu kiinteistövero luetaan Tulonjakotilastossa maksettuihin tulonsiirtoihin. Asuntolainojen korkojen verovähennysetuus vaikuttaa maksetuissa tulonsiirroissa niitä pienentävästi.

4.4 Asumismenojen ja -kustannusten tulo-osuudet

Asumismenojen tulo-osuudet osoittavat kotitalouksien maksamien asumismenojen osuutta käytettävissä olevista rahatuloista, ns. **asumismenorasitetta**. Asumismenojen tulo-osuudet suurenevat yleisesti tulotason pienetessä ja siten asumismenojen jälkeiset käytettävissä olevat rahatulot ovat suhteellisesti pienemmät. Asumismenojen tulo-osuus ei tuo esiin kotitalouden tulotasoa, mutta tilastoinnissa sitä voidaan määrittää luokittelutietona käytettävän tuloryhmän perusteella. Asumismenojen tulo-osuuksille vaihtoehtoinen indikaattori on **kulutusvara**, joka osoittaa kotitalouden tulotason maksettujen asumismenojen jälkeen.

Kotitaloudet ovat muun muassa elinvaiheen, asunnon hallintamuodon ja tulotason suhteen hyvin erilaisessa asemassa, jos tarkastellaan kotitalouksien maksamia rahamääräisiä asumismenoja. Osa kotitalouksista voi joutua kantamaan korkeiden asumismenojensa takia suuren rasitteen, jolloin kotitalouden välttämättömissä toiminnoissa syntyy kulutusvajetta kun käytettävissä olevat rahatulot pienenevät suhteellisen paljon. Korkeat asumismenot syventävät myös pienituloisuudesta kotitalouksille aiheutuvaa köyhyysriskiä.

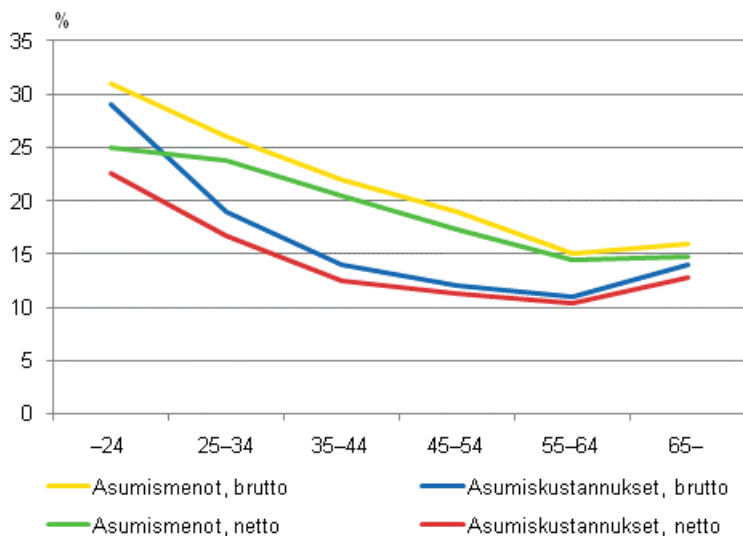
Tulonjakotilaston **asumiskustannuksiin** luetaan omistusasunnoista maksettavina kulutusmenoina asunnon hallintasuhteesta riippuen vuokra tai hoitovastike, ja sen sijaan tai lisäksi maksettavat vesi- ja jätevesimaksut, lämmityskulut, palovakuutukset ja nuohousmaksut, tontin vuokra, asunnon ylläpitokorjaukset ja asuntolainojen korot.

Asumismenot-käsite kuvaa laajempaa asumismenorasitusta: niihin lasketaan asumiskustannusten lisäksi myös asuntolainojen lyhennykset ja rahoitusvastike. Asuntolainan takaisinmaksu on säästämistä, mikä kartuttaa asuntovarallisuutta. Varsinaista lainaosuutta ei lasketa asumiskustannuksiin, mutta asuntolainaa lyhentävällä kotitaloudella on vähemmän rahaa käytettävissä muuhun kulutukseen lainan takaisinmaksuaikana.

Asumiskustannusten osuus käytettävissä olevista rahatuloista oli vuonna 2009 kaikilla kotitalouksilla keskimäärin noin 14 prosenttia. Vuokralaisilla osuus oli 27 prosenttia. Velattomassa omistusasunnossa asuvilla osuus oli 9 prosenttia ja velkaisessa 13 prosenttia. Jos myös asuntolainojen lyhennykset luetaan mukaan (asumismenot), nousee velkaisten omistusasujien asumismenojen tulo-osuus 24 prosenttiin. Kun asumismenorasitteesta otetaan huomioon tulonsiirtoina saadut asumistuet (nettomääräiset asumiskustannukset), on asumismenojen tulo-osuus edellisiä lukuja pienempi asumistukia yleisesti saavissa

kotitalousryhmissä. Esimerkiksi vuokralaisilla osuus oli 24 prosenttia vuonna 2009. Kaikilla kotitalouksilla nettomääräisten asumiskustannusten osuus käytettävistä rahatuloista oli noin 13 prosenttia vuonna 2009. Asumismeno-osuuksien ikä- ja tuloluokittainen vaihtelu näkyy kuvioista 4.5 ja 4.6.

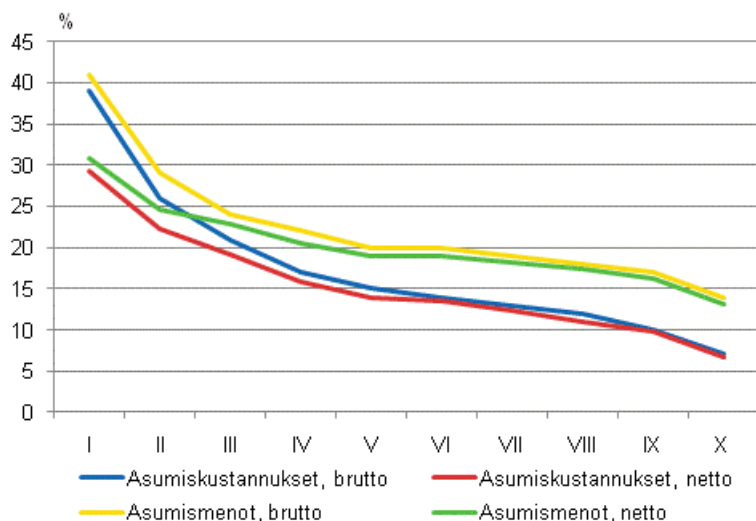
Kuvio 4.5 Kotitalouksien asumismenojen ja asumiskustannusten tulo-osuudet viitehenkilön ikäryhmän mukaan vuonna 2009. % käytettävissä olevista rahatuloista.

Pienin asumismenorasite asumiskustannuksilla laskien oli talouksilla, joissa viitehenkilö oli 55–64 -vuotias. Heillä asumismenojen tulo-osuus oli 11 prosenttia. Hyvin lähellä tätä oli myös 45–54 vuotta täyttäneiden asumismenojen tulo-osuus (12 %). Suurin rasite oli nuorilla, alle 25-vuotiaiden talouksilla. Heillä asumismenojen osuus tuloista oli 29 prosenttia. Asuntolainojen lyhennykset mukaan ottaen luku oli 31. Saadut asumistuet alentavat erityisesti nuorten ikäryhmien asumismenorasitetta. Alle 25-vuotiaiden nettomääräinen asumiskustannuksilla mitattu asumisrasite oli 23 prosenttia.

Ylimmässä tuloluokassa olevilla talouksilla asumismenorasite oli vain 7 prosenttia vuonna 2009. Asuntolainojen lyhennykset nostavat rasiitteen 14 prosenttiin. Alimmassa tuloluokassa asumismenojen tulo-osuus oli erittäin korkea eli 39 prosenttia ja saatujen asumistukien jälkeen 29 prosenttia. Toiseksi alimmassa tuloluokassa vastaavat asumismenojen tulo-osuudet olivat 26 ja 22 prosenttia.

Kuvio 4.6 Kotitalouksien asumismenojen ja asumiskustannusten tulo-osuudet tuloluokittain vuonna 2009. % käytettävissä olevista rahatuloista.

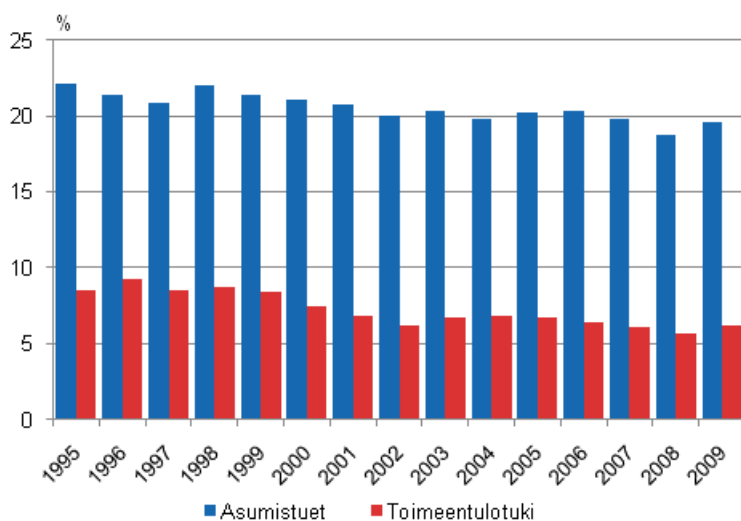

4.5. Asumisen tukeminen

Asumistukea saaneiden kotitalouksien lukumäärä on pysytellyt puolen miljoonan talouden tuntumassa pitkään. Vuonna 2009 asumistukea sai noin 20 prosenttia kotitalouksista. Varsinaisten asumistukien ohella talouden asumismenoja voidaan kattaa toimeentulotuen tarveharkintaisella lisäosalla. Toimeentulotuen saajien määrä on vaihdellut enemmän. Vielä vuonna 1996 saajia oli noin 8 prosenttia talouksista, nyt 6 prosenttia talouksista (kuvio 4.7).

Asumistuen saajista 80 prosenttia oli vuokralla asuvia ja omassa asunnossa asui noin 16 prosenttia vuonna 2009. Tuen saajista lähes joka kolmas oli työssä käyviä ja enemmistö, lähes 70 prosenttia, ammatissa toimimattomia. Saajista 56 prosenttia oli yhden hengen talouksia, vuonna 1995 vastaava luku oli 47 prosenttia. Joka toinen asumistuen saaja (49 %) kuului kaikkein pienituloisimpaan tuloluokkaan. Pienituloisten osuus saajissa on koko ajan kasvanut. Vuonna 1995 pienituloisimpia oli 37 prosenttia asumistuen saajista.

Kuvio 4.7 Asumistukea ja toimeentulotukea saaneet kotitaloudet vuosina 1995–2009. % kotitalouksista.

Keskimääräisen asumistuen rahallinen arvo saajataloutta kohti oli vuonna 2009 noin 2 100 euroa. Pitkällä aikavälillä asumistuen reaaliarvo on noussut selvästi. Vuodesta 1996 nousua on ollut yli kolmanneksen (35 %). Vuokralla asuvat työssä käyvät saivat asumistukea keskimäärin 1 500 euroa vuodessa ja ammatissa toimimattomat 2 500 euroa.

5 Tulonjaon muutokset Euroopassa vuosina 2005–2009

Tässä katsauksessa kuvataan tulonjaon muutoksia Euroopan maissa usealla eri indikaattorilla. On helppo havaita, että kehitystrendit ovat monensuuntaisia, eikä mikään indikaattori yksinään anna oikeata kokonaiskuvaa kehityksestä. Tietoa on paljon ja kokonaiskuvasta tulee pakostakin monenkirjava – indikaattorit kuvaavat tulonjaon kehitystä monesta näkökulmasta. Kullakin maalla on oma tarinansa.

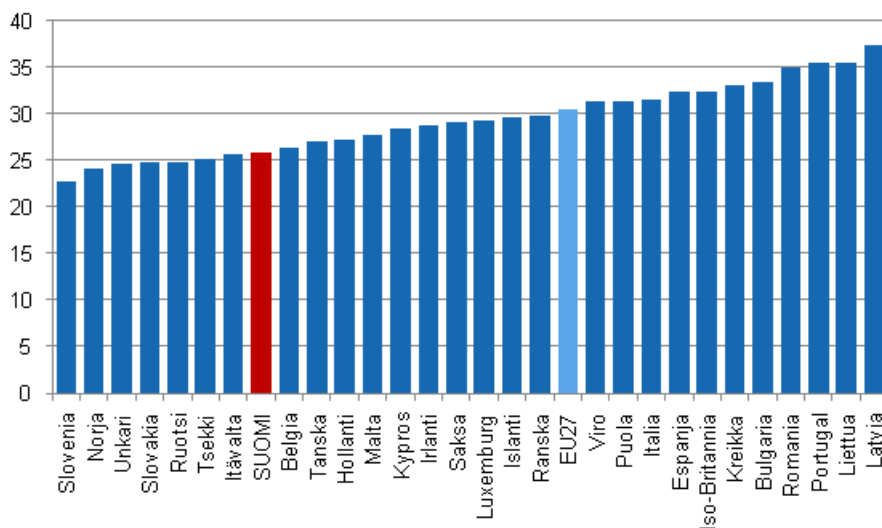
Euroopan tilastovirastojen yhteistyöllä on parannettu pitkäjänteisesti kansainvälistä tilastollista kuvauskykyä. Euroopan unionin yhteisesti sopimien periaatteiden mukaista eurooppalaista tulonjakotilastoa (EU-SILC, European Union Statistics on Income and Living Conditions) alettiin laatia 2000-luvun alkupuoliskolla. EU-SILC laaditaan nykyään 31 maassa¹⁾. Jo 27 maasta on saatavana tilastot viideltä vuodelta.

Katsauksessa tarkastellaan tulonjaon tunnuslukujen muutoksia viisivuotiskaudella 2005–2009 sekä tunnuslukujen tasoa tuoreimmalta vuodelta²⁾. Tiedot perustuvat EU:n komission julkaisemiin taulukoihin, joita löytyy lisää Eurostatin verkkosivuilta (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>).

5.1 Tuloerot EU-maissa

Pohjoismaat ovat menettämässä yhtenäistä asemaansa tasaisimman tulonjaon maina, sillä joukkoon ovat liittyneet Itä-Euroopan maista Slovenia, Unkari, Slovakia ja Tshekki sekä Itävalta (kuvio 5.1). Norja, Ruotsi ja Suomi olivat kahdeksan tasaisimman tulonjaon maiden joukossa, Suomi kahdeksantena. Tanskan tuloerot ovat nousseet suuremmiksi kuin Suomessa, ja Islannissa tuloerot ovat viime vuosina kasvaneet jo lähelle EU-maiden keskitasoa. EU-maiden keskimääräinen Gini-indeksi³⁾ oli 30,4. Suurimmat tuloerot ovat Latviassa, Liettussa, Portugalissa ja Romaniassa. Indeksit ylitti EU:n keskiarvon myös Virossa, Puolassa, Kreikassa, Italiassa, Espanjassa, Iso-Britanniassa sekä Bulgariassa.

Kuvio 5.1 Tuloerot Euroopan maissa vuonna 2009. Gini-indeksit.

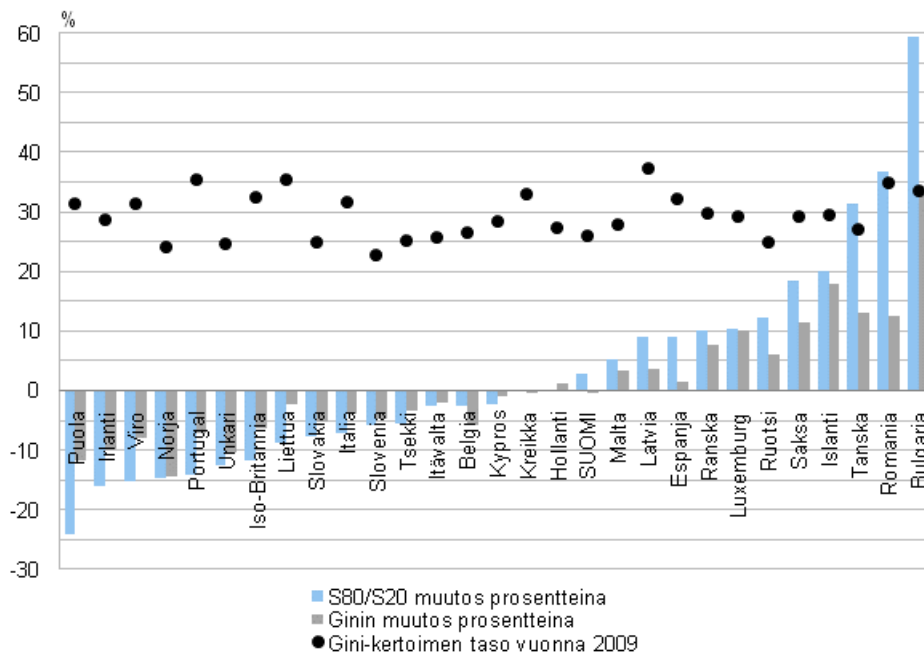
- 1) EU:n 27 jäsenmaan lisäksi tutkimusta on tehty alusta alkaen Norjassa ja Islannissa. Myös Sveitsi ja Turkki ovat liittyneet tutkimukseen, mutta niistä on kertynyt tietoja vasta muutamalta vuodelta. Tätä ennen EU oli lanseerannut tulonjaon pitkäjäntäis tutkimuksen ECHP:n, jota laadittiin jo 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Suomi oli siinä mukana vuosina 1996–2001.
- 2) Euroopan komission tilastovirasto Eurostat nimeää tilastovuodeksi sen vuoden, jolloin haastattelutiedot kerätään, eli lähes kaikissa maissa varsinaista tulonmuodostumisvuotta seuraavan vuoden. Suomen kansallisessa tulonjakotilastossa tilastovuosi sen sijaan kertoo tulonmuodostumisvuoden. SILC2005–2009 kuvaa siis vuosien 2004–2008 tulokehitystä. Tässä katsauksessa käytetään SILC-tilastovuosia sekaannusten välttämiseksi siltä varalta, että tietoja halutaan verrata muihin komission julkaisemiin tietoihin.
- 3) SILC-aineistossa käytetyt tulokäsitteet eroavat jonkin verran kansallisessa tulonjakotilastossa käytetyistä käsitteistä. Merkittävimmän tasoeron aiheuttaa se, että laskennallista asuntotuloa ja myyntivoittoja ei lasketa mukaan EU-SILCin käytettävissä olevaan tuloon, mutta kansallisen tilaston käytettävissä oleviin tuloihin ne lasketaan. Tästä seuraa pieniä eroja esimerkiksi mediaanitulon ja pienituloisuusrajan suuruuteen, pienituloisuusasteen, Gini-indeksin ja monien muiden tunnuslukujen tasoon. Rahamääräiset tiedot esitetään ostovoimakorjattuina, PPS-muunnettuina lukuina, joten niitä ei voi suoraan verrata kansallisesti julkaistuihin lukuihin.

5.2 Tuloerojen muutokset EU-maissa vuoden 2004 jälkeen

Tuloerojen muutosten suunta on vuosina 2005–2009 monessa maassa vaihtunut kasvusta supistumiseen, sillä tarkastelujaksolle osuu syksyllä 2008 alkanut globaali rahamarkkinoiden kriisi. Miten tuo taantuma pitkittyessään vaikutti tuloeroihin ja kotitalouksien toimeentuloon eri maissa, jää nähtäväksi sitten kun vuosien 2010 ja 2011 SILC-aineistot ovat käytettävissä. Suomessa taantumasta tiedetään vähentäneen voimakkaasti kaikkein suurituloisimpien ansaitsemia pääomatuloja, mutta esimerkiksi keskituloisten tulojoukkojen tulokehitys jatkui positiivisena tulonmuodostumisvuosina 2008 ja 2009 kansallisen tulojakotilaston mukaan.

Seuraavassa tarkastellaan tuloerojen muutoksia kahden tunnusluvun avulla. **Gini-kerroin** kuvaa koko tulojakauman poikkeamaa tasajakoita siten, että 0 kuvaa täydellistä tasajakoa (kaikki saavat yhtä paljon) ja 100 täydellistä epätasajakoa (yksi saa kaikki tulot). **S80/S20** suhteuttaa tulojakauman pieni- ja suurituloisimpien viidennesten tulokertymiä toisiinsa. Suurituloisimman viidenneksen saamaa tulo-osuutta kaikista kotitalouksien tuloista verrataan pienituloisimman viidenneksen tulo-osuuteen.

Kuvio 5.2 Tuloerojen muutokset (%) Gini-kertoimen ja S80/S20:n mukaan vuosina 2005–2009 sekä Gini-kertoimen taso vuonna 2009. Maiden järjestys S80/S20:n muutoksen suuruuden mukainen. Kuvion perusluvut liitetaulukossa 16.

Tuloerot kaventuivat kummallakin indikaattorilla mitaten 15 Euroopan maassa vuosina 2005–2009. Eniten tuloerot kapenivat suurten tuloerojen Puolassa, Irlannissa, Iso-Britanniassa, Virossa ja Portugalissa, mutta myös jo entuudestaan pienempien tuloerojen Norjassa ja Unkarissa (kuviokuva 5.2). Tuloeroja eniten kaventaneessa Puolassa suurituloisimman viidenneksen tulo-osuus aleni 24,2 prosenttia verrattuna pienituloisimman viidenneksen tulo-osuuteen. Puolan Gini-indeksi aleni samanaikaisesti 11,8 prosenttia. Tuloerot kasvoivat tarkastelujakson aikana eniten Bulgariassa, Romaniassa, Islannissa ja Tanskassa.

Suomessa muutokset olivat Euroopan pienimpiä: S80/S20 ilmaisee, että suurituloisimman viidenneksen tulo-osuus kasvoi 2,8 prosenttia verrattuna pienituloisimman viidenneksen tulo-osuuteen. Gini-indeksi sen sijaan aleni 0,4 yksikköä. Tätä ennen Suomen tuloerot vuosina 1995–2005 olivat kasvaneet voimakkaasti⁴⁾. Myös Hollannin ja Kreikan tuloerojen muutos oli melko olematon.

4) Vertailukelpoisia tietoja aikaisemmilta vuosilta tuotettiin EU:n ECHP-tutkimuksessa, jossa Suomi oli mukana vuosina 1996–2001. Tietoja on julkaistu Eurostatin verkkosivuilla. OECD on kerännyt vertailukelpoisia tulojakotilastoja ja julkaissut teoksessa "Growing unequal?" (OECD 2008) analyysit 1980-luvun puolivälistä vuoteen 2005. Ks. myös OECD (2011): Society at a glance.

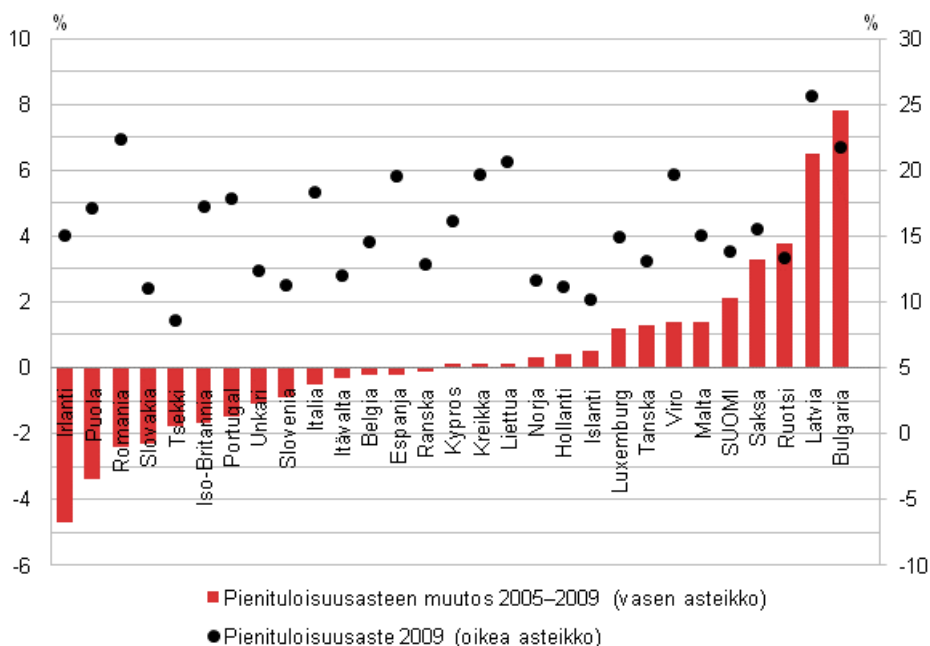
5.3 Suhteellisen köyhyyden kehitys EU-maissa

Köyhyyden ja pienituloisuuden muutoksia mitataan EU:ssa monella mittarilla: tuloperusteiset suhteelliset mittarit – kuten köyhyysriskiä kuvaava pienituloisuusaste tai niin kutsuttu köyhyysvaje – perustuvat kunkin vuoden kansalliseen tulojakaumaan. **Köyhyysriski** kuvaa niiden henkilöiden osuutta väestöstä, joiden ekvivalentit tulot jäävät pienemmiksi kuin 60 prosenttia mediaanitulosta. **Köyhyysvaje** lasketaan pienituloisten mediaanitulojen suhteellisenä etäisyytenä pienituloisuusrajasta. Jos vaje kasvaa, pienituloiset joko suorastaan köyhtyvät tai ainakin jäävät aikaisempaa enemmän jälkeen keskimääräisestä tulokehityksestä. Vajeen pieneneminen osoittaa pienituloisen väestön tulokehityksen paranemista suhteessa muun väestön tulokehitykseen. Molemmat mittarit kuvaavat pieni- ja keskituloisten suhteellisia etäisyyksiä tulojakaumalla. On syytä pitää silmällä myös **mediaanituloja** sekä **tulorajaa**, jonka avulla pienituloisuus määritellään.

Suhteellisia muutoksia tarkasteltaessa ei pidä unohtaa maiden välisiä todellisia tulotasojen eroja. Esimerkiksi pienituloisuusraja vaihtelee valtavasti: alimmillaan Romaniassa se on noin 2 100 PPS-yksikköä⁵⁾ (vuodessa kulutusyksikköä kohti), korkeimmillaan Luxemburgissa se on lähes 8-kertainen, noin 16 200 PPS-yksikköä. Suomen vastaava raja oli tässä aineistossa 10 400 PPS-yksikköä (12 600 €). Kaikissa maissa Luxemburgia lukuun ottamatta pienituloisuusraja kohosi tarkastelujaksolla mediaanitulojen nousun myötä. Joissakin maissa raja lähes kaksinkertaistui tässä lyhyessä ajassa (Slovakia, Liettua, Latvia). (Liitetaulukko 16.)

Kun tulokehityksen suunta ja voimakkuus vaihtelevat, suhteellisten mittareiden aikasarjoja on vaikea tulkita. Normaalisuhdanteissa mediaanitulot yleensä nousevat, mikä nostaa mediaanista laskettavaa pienituloisuuden rajaa. Jos keski- ja suurituloisten tulot nousevat nopeammin kuin pienempituloisten, köyhyysaste nousee siksi, että pienituloisuusrajan alapuolelle jää yhä parempituloisia kotitalouksia. Samalla pienituloisten tulot näyttävät keskimäärin nousevan, koska tulomedianaani ja yleensä keskiarvokin nousee joukossa, johon liittyy parempituloisia kotitalouksia. Tämän vuoksi köyhyysvajeen aikasarjaa on tulkittava varovaisesti pienituloisuusasteen vaihdellessa: se kuvaa pienituloisiksi luokitellun väestön tulorakenteen muutosta. Pienituloisten tuloliikkuvuuden tarkastelu edellyttäisi samojen talouksien seuraamista vuodesta toiseen, mikä ei ole mahdollista poikkileikkausaineistojen avulla.

Kuvio 5.3 Pienituloisuusaste vuonna 2009 ja asteen muutos (prosenttiyksikköä) vuosina 2005–2009 Euroopan maissa.

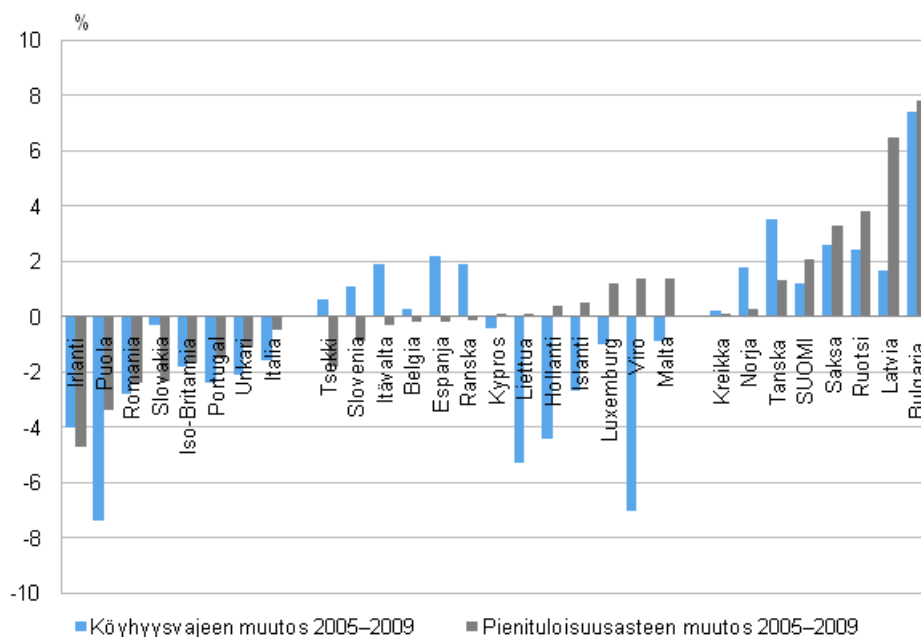
5) PPP- eli ostovoimapariteeteilla hintatasoltaan erilaisten maiden eurot muunnetaan vertailukelpoiksi kuvaamaan todellista ostovoimaa. Eurostat kutsuu tätä keinoitekoista valuuttayksikköä nimellä PPS eli Purchasing Power Standard. Esimerkiksi korkean hintatason Suomessa euromäärät alenevat noin viidenneksen ostovoimakorjauksen takia, matalan hintatason Bulgariassa euroiksi muunnellut summat enemmän kuin kaksinkertaistuvat ostovoimakorjauksen ansiosta. Suomen 100 euroa on 0,82 PPS:ää, Bulgariassa 100 euroa vastaava arvo on 2,03 PPS:ää.

Esimerkiksi Suomessa, Norjassa ja Virossa pienituloisuusaste kohosi (kuvio 5.3), vaikka tuloerot kapenivat tai pysyivät ennallaan (kuvio 5.2). Tämä tarkoittaa, että tuloerot kasvoivat pieni- ja keskituloisten välillä, mutta kaventuivat keski- ja suurituloisten välillä.

Suomessa, Ruotsissa, Saksassa ja Latviassa köyhyysvajeikin kasvoi, vaikka pienituloisuusaste ja -raja kohosivat – pienituloisuus siis ”syveni” (kuvio 5.4). Yleensä niissä maissa, joissa tuloerot kaventuivat, pienituloisuusaste aleni voimakkaasti. Tällaista kehitystä tapahtui Irlannissa, Puolassa, Slovakiassa, Tshekissä, Iso-Britanniassa, Portugalissa ja Unkarissa. Pienituloisuusasteen laskiessa myös köyhyysvaje supistui etenkin Irlannissa, Puolassa, Portugalissa ja Unkarissa. Toisin sanoen pienituloisuusrajan alapuolelle jääneiden määrä väheni ja tuloerot heidän joukossaan lievenivät. Tulonjako siis selkeästi tasoittui näissä maissa useilla eri mittareilla.

Toisaalta Latvian ja Bulgarian ennestäänkin suuret tuloerot kasvoivat ja pienituloisuusaste nousi. Samalla pienituloisten suhteellista köyhtymistä ilmensi köyhyysvajeen kasvu (kuvio 5.4). Saksassa, Ruotsissa, Tanskassa, Suomessa ja Norjassa pienituloisten määrä kasvoi ja samalla köyhyysvaje kasvoi. Näissäkin maissa pienituloiset siis köyhtyivät. Virossa, Islannissa, Hollannissa ja Liettuassa taas köyhyysvaje supistui aika lailla, vaikka pienituloisten osuus väestöstä kasvoi. Erityisesti Virossa pienituloisuusraja nousi rajusti, joten köyhyysvajeen supistumista on vaikea tulkita: paranivatko pienituloisten tulot vai muuttuiko pienituloisten tulorakenne ryhmän kasvaessa.

Kuvio 5.4 Pienituloisuusasteen ja köyhyysvajeen muutos (prosenttiyksikköä) vuosina 2005–2009 Euroopan maissa. Maiden järjestys pienituloisuusasteen muutoksen suuruuden (kuvio 5.3) mukainen.

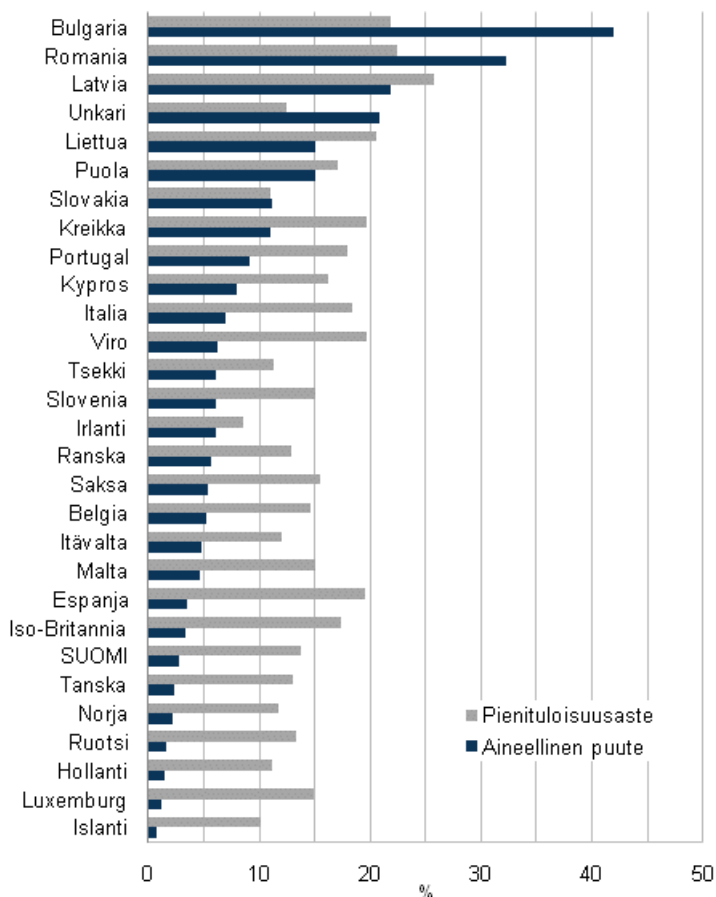
5.4 Aineellinen puute ja suhteellinen tuloköyhyys

Suhteellisten tulomittareiden käyttö maavertailuissa piilottaa paljolti maiden väliset todelliset elintasoerot. Tätä ongelmaa havainnollistaa jo edellä mainittu rahamääräisen pienituloisuusrajan maittainen vaihtelu. Tulonjaon tasaisuus voi merkitä eri asiaa maassa, jossa tulotaso on matala verrattuna korkean tulotason maahan. Esimerkiksi Unkarissa on tasaisempi tulonjako kuin Suomessa ja vähemmän köyhyysriskissä olevia, mutta pienituloisuuden raja oli Unkarissa alle puolet (4 100 PPS-yksikköä) Suomen pienituloisuuden rajasta (10 400 PPS-yksikköä). Unkarin mediaanitulokin oli vain 65 prosenttia Suomen pienituloisuusrajasta.

Huonoa elintaso ja toimeentulovaikeuksia kuvaamaan on valittu absoluuttisempia mittareita tulomittareiden rinnalle. Maiden olosuhteet ovat sängen erilaiset, eikä absoluuttisiakaan vertailukelpoisia mittareita ole yksinkertaista valita. EU:ssa on kehitetty moniosainen indikaattori ”köyhyys ja syrjäytymisriski” joka

koostuu pienituloisuudesta, heikosta työmarkkinaosallistumisesta ja niin kutsutusta aineellisesta puutteesta⁶⁾. Kuviosta 5.5 havaitaan, että tuloihin perustuva pienituloisuuden aste ja toimeentulovaikeuksia ja elintasovajeita kuvaava aineellisen puutteen aste eivät korreloi.

Kuvio 5.5 Aineellinen puute ja pienituloisuusaste EU-maissa vuonna 2009.

Itä-Euroopan ja Balkanin maissa aineellinen puute on voimakkaasta kehityksestä huolimatta edelleen eri luokkaa kuin Keski-, Länsi- ja Pohjois-Euroopan maissa. Aineellisen puutteen ja suhteellisen pienituloisuuden mittarit eivät kaikissa maissa ole liikkuneet samaan suuntaan: Romaniassa, Unkarissa, Puolassa ja Slovakiassa huono-osaisuus on vähentynyt molemmilla indikaattoreilla, mutta Bulgariassa ja Latviassa samalla kun pienituloisuus on lisääntynyt, aineellinen puute kuitenkin on voimakkaasti vähentynyt (liitetaulukko 16).

Rikkaammissa maissa aineellinen puute on erittäin vähäistä ja on yleensä edelleen laskenut, poikkeuksina Saksa ja Itävalta. Monissa maissa, joissa suhteellinen pienituloisuus kasvoi, aineellinen puute kuitenkin entisestään väheni, kuten Suomessa, Virossa, Ruotsissa, Tanskassa ja Islannissa.

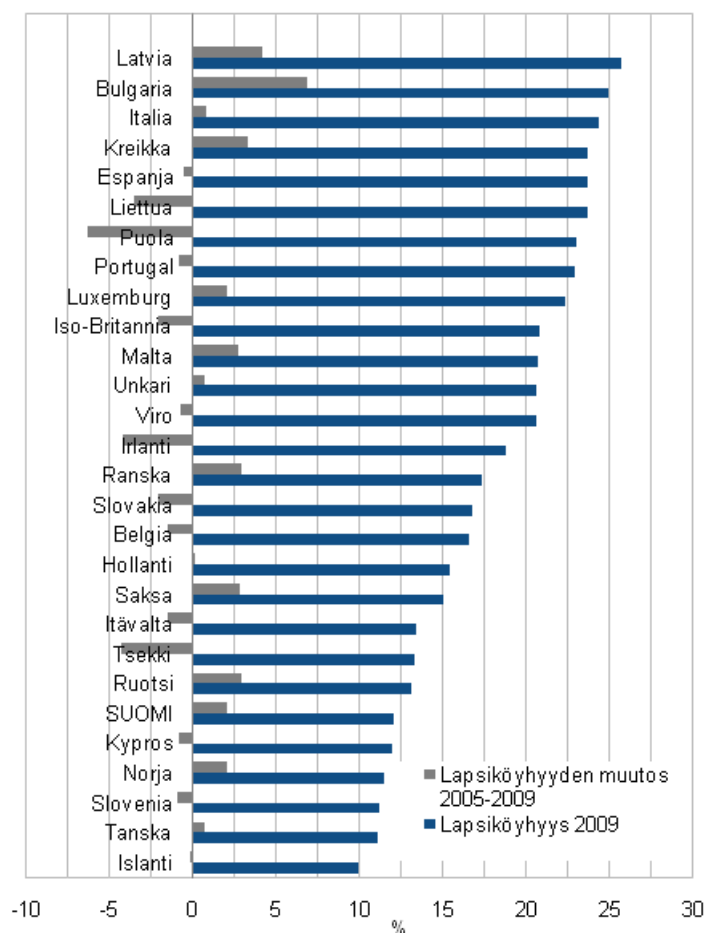
5.5 Lapsiköyhyys ja sen kehitys

Euroopan Unionissa on kiinnitetty paljon huomiota lapsiköyhyyteen. Lapsiköyhyys lasketaan suhteuttamalla pienituloisiin perheisiin kuuluvien lasten lukumäärä kaikkien alle 18-vuotiaiden lasten määrään. Se on kymmenessä Euroopan maassa korkeammalla tasolla kuin yleinen pienituloisuus. Esimerkiksi Luxemburgin lapsiköyhyys on melkein viisi prosenttiyksikköä korkeampi kuin pienituloisuusaste ja se on myös kohonnut

6) Eurostatin 2020-strategiaindikaattoreista ks. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>. Henkilö on aineellisessa puutteessa, jos hän kuuluu kotitalouteen, jolla ei ole varaa vähintään neljään seuraavista: 1) auto, 2) pesukone, 3) puhelin, 4) väritelevisio, 5) pitää asunto riittävän lämpimänä, 6) viettää vuosittain vähintään viikon loma kodin ulkopuolella, 7) proteiinipitoiseen ateriaan vähintään joka toinen päivä, 8) selviytyä yllättävistä noin 1 000 euron menoerästä, 9) selviytyä laskujen, vuokrien, osamaksuerien ja lainojen korkojen ja lyhennysten maksuista ajallaan.

viimeisten viiden vuoden aikana. Monissa maissa, joissa pienituloisuusaste on laskenut, on onnistuttu alentamaan myös lapsiköyhyyttä, eniten Puolassa, Tshekissä, Irlannissa ja Liettuassa. Korkeimman lapsiköyhyyden maissa Bulgariassa ja Latviassa se entisestään kohosi. (Kuvio 5.6.)

Kuvio 5.6 Lapsiköyhyys vuonna 2009 ja lapsiköyhyyden muutos vuosina 2005–2009.

5.6 Yhteenveto

Euroopan maiden tulonjaon muutosten kuvaaminen usealla indikaattorilla tuottaa moniulotteisen kuvan monensuuntaisesta kehityksestä. Voidaan kuitenkin osoittaa useita maita, joissa tulonjako on tasoittunut ja maita, joissa tuloerot ovat yksiselitteisesti kasvaneet. Tulonjako on tasoittunut useimmilla indikaattoreilla mitaten Puolassa, Irlannissa, Portugalissa, Unkarissa, Isossa Britanniassa ja Slovakiassa. Samantapaista kehitystä tapahtui vähäisemmässä määrässä Italiassa, Sloveniassa, Tshekissä ja Itävallassa. Muutoksia tapahtui riippumatta siitä, millä tasolla tuloerot sinänsä olivat. Tuloerot ovat selvästi kasvaneet Bulgariassa, Tanskassa, Saksassa, Ruotsissa ja Latviassa.

Muissa maissa indikaattorit antavat ristiriitaisen kuvan. Esimerkiksi Suomessa tuloerot eivät kasvaneet, mutta pienituloisuusaste ja köyhyysvaje nousivat. Virossa taas tuloerot supistuivat, mutta pienituloisuus lisääntyi. Romaniassa tuloerot kasvoivat voimakkaasti, mutta pienituloisuus ja köyhyysvaje alenivat.

Maiden sijoittuminen tulonjaon tasaisuuden mukaiseen järjestykseen (Gini-indeksin mukaiseen) muuttui kovasti näiden lukujen valossa. Suuret heilahdukset voivat heijastella myös tilastollisen laadun muutosta: onhan monissa maissa aloitettu tulotilastointi jokseenkin tyhjästä. Esimerkiksi Bulgarian muutokseen on suhtauduttava varovaisesti, sillä sen sijoitus näyttäisi vaihtuneen neljänneksi tasaisimman tulonjaon maasta 21. sijalle. Myös Norjan, Islannin ja Unkarin sijoitus vaihtui yli kymmenellä pykälällä. Muiden maiden sijoitus muuttui maltillisemmin. Suomi putosi seitsemänneksi tasaisimman tulonjaon maasta kahdeksanneksi

tasaisimman tulonjaon maaksi. Ruotsi oli ykkönen vuonna 2005, vuonna 2009 vasta viides. Suurimmat tuloerot mitattiin Latviassa, Liettuaassa ja Portugalissa sekä jakson alussa että lopussa.

6 Käsitteet ja luokitukset

6.1 Tulokäsitteet

Tulonjakotilaston keskeisin tulokäsite on käytettävissä olevat tulot, joiden muodostumista voidaan kuvata seuraavasti:

- + palkkatulot
- + yrittäjätulot
- + omaisuustulot

= tuotannontekijätulot

- + saadut tulonsiirrot

= bruttotulot

- maksetut tulonsiirrot

= käytettävissä olevat tulot

Tuotannontekijätuloja ovat kotitalouksien tuotantotoimintaan osallistumisesta palkkoina, yrittäjätuloina ja omaisuustuloina saamat korvaukset.

Palkkoihin luetaan kotitalouksille palkkana – joko rahana tai luontoisetuina – maksetut tulot. Luontoisetujen verotusarvoja on käytetty sellaisenaan. Palkkatuloista on vähennetty niiden hankkimiskustannukset, ei kuitenkaan matkakustannuksia. Osa ulkomaan palkkatuloista saadaan haastattelusta, muut palkkatulot on saatu verorekisteristä.

Tulot työsuhdeoptioista sisältyvät tulokäsitteessä luontoisetuihin ja siten palkkoihin. Julkaisun tulonsaajakohtaisissa liitetaulukoissa palkkatuloista ja palkka- ja yrittäjätuloista on kuitenkin poistettu tulot työsuhdeoptioista. Työsuhdeoptiot ovat mukana palkkatuloissa kotitalouskohtaisissa liitetaulukoissa.

Tulonjakotilastossa käytetty palkkatulojen käsite sisältää säännöllisen työajan palkkatulojen ja palkkioiden lisäksi mm. ylityökorvaukset sekä sivutöistä saatavat tulot. Tilastokeskuksen julkaisema ansiotasoindeksi sitä vastoin perustuu säännöllisen työajan kuukausiansioihin.

Yrittäjätuloihin luetaan tulot maa- ja metsätaloudesta, elinkeinon harjoittamisesta ja yhtymästä sekä tekijänoikeuspalkkiot. Maatalouden yrittäjätulot pohjautuvat verorekisterin tietoihin, eli niihin sisältyvät erilaiset tuet ja korvaukset kuten tuotantopalkkiot, Euroopan unionin maataloustuet ja satovahinkokorvaukset. Myös yrittäjätulot elinkeinon harjoittamisesta pohjautuvat verorekisterin tietoihin. Metsänmyyntitulot pohjautuvat pääasiassa verottajan vuosi-ilmoitustietoihin (brutto) sekä niistä tehtäviin laskennallisiin vähennystietoihin.

Omaisuustuloja ovat kotitalouksien saamat vuokra-, korko- ja osinkotulot, laskennallinen asuntotulo omistusasunnosta, omaisuuden veronalainen luovutusvoitto ja yksityiseen vakuutukseen perustuvat eläkkeet ja muut tulot. Osinkotuloiksi on luokiteltu sekä veronalaiset että verovapaat osinkotulot sekä osuuspääoman korot. Lähdeverolain alaiset korkotulot sisältyvät korkotuloihin bruttomääräisinä. Niistä maksetut lähdeverot sisältyvät maksettuihin tulonsiirtoihin. Henkilön itsensä ottamaan vapaaehtoiseen henkilövakuutukseen perustuvien tulojen lisäksi myös työnantajan maksamaan ryhmä- tai yksilölliseen vakuutukseen perustuvat tulot ovat käytännön syistä mukana omaisuustuloissa.

Saadut tulonsiirrot koostuvat ansio- ja kansaneläkkeistä ja muista sosiaaliturvaetuksista, sosiaaliavustuksista sekä muista saaduista tulonsiirroista. Muita sosiaaliturvaetuksia ovat mm. kuntoutusavustukset, sairaus- ja vanhempainpäivärahat, lakisääteisen tapaturmavakuutuksen korvaukset ja ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha. Sosiaaliavustuksia ovat mm. lapsilisät, pienten lasten hoidon tuki, sotilasavustus, toimeentulotuki, yleinen asumistuki, opinto- ja tutkimusavustukset sekä

työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki. Muita saatuja tulonsiirtoja ovat mm. kotitalouksien väliset saadut tulonsiirrot.

Maksetut tulonsiirrot koostuvat välittömistä veroista ja sosiaaliturvamaksusta. Lisäksi maksettuihin tulonsiirtoihin luetaan pakolliset eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut ja maksettu elatusapu. Maksettuihin veroihin ei ole kuitenkaan laskettu kirkollisveroa, vapaaehtoisia yksilöllisiä vakuutusmaksuja eikä välillisiä veroja. Maksetut tulonsiirrot perustuvat korkotuloista maksettuja lähdeveroja lukuun ottamatta rekisteritietoihin.

Bruttotulot saadaan, kun kotitalouden tuotannontekijätuloihin lisätään kotitalouden saamat tulonsiirrot.

Tulonjakotilaston keskeisimpään käsitteeseen *käytettävissä olevat tulot* päästään, kun bruttotuloista vähennetään maksetut tulonsiirrot. Jos kotitalouden käytettävissä olevat tulot ovat negatiiviset, ne nolataan. Vuoden 2009 aineistossa tällaisia kotitalouksia ei ollut.

Rahatulot saadaan, kun kotitalouden bruttotuloista vähennetään laskennalliset tuloerät kuten esimerkiksi omassa käytössä olevasta omistusasunnosta saatavat laskennalliset tulot. Rahatulot sisältävät työsuhteeseen liittyvät luontoisedut.

Käytettävissä olevat rahatulot saadaan, kun rahatuloista vähennetään maksetut tulonsiirrot. Työsuhteeseen liittyvät luontoisedut ja niistä maksetut verot sisältyvät käytettävissä oleviin rahatuloihin. Jos käytettävissä olevat rahatulot olivat negatiiviset niiden arvoksi asetettiin 1. Tällaisia kotitalouksia oli vuoden 2009 aineistossa neljä kappaletta.

6.2 Muut käsitteet ja luokitukset

Kotitalous

Kotitalouden muodostavat kaikki ne henkilöt, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät yhdessä tulojaan. Kotitalous on siis laajempi käsite kuin perhe. Kotitalous eroaa hieman myös asutokunnasta, joka muodostuu samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvista henkilöistä.

Tulonjakotilaston kotitalouskäsite vastaa muiden Tilastokeskuksen tutkimusten kotitalouskäsitettä (mm. kulutustutkimus). Toiminnallisen määritelmän mukaan kotitalouteen kuuluvat mm.

- varusmies- tai siviilipalvelusta suorittavat
- toisella paikkakunnalla tai ulkomailla tilapäisesti työssä olevat
- sairaalahoitossa tilapäisesti olevat sekä lomalla tai matkoilla olevat
- toisella paikkakunnalla opiskelevat koululaiset ja opiskelijat, jos he elävät pääosin vanhempiensa tuloilla

Kotitalouteen eivät kuulu

- toisella paikkakunnalla tai omassa asunnossa asuvat opiskelijat, mikäli he elävät pääasiassa omilla tuloilla tai opintolainoilla
- yhdessä (esim. soluissa) asuvat opiskelijat, paitsi jos he ovat naimisissa tai avoliitossa

Kotitalouden viitehenkilö

Huomattava osa kotitalouskohtaisista luokittelutiedoista on muodostettu niin sanotun viitehenkilön tietojen perusteella. Yleensä kotitalouden viitehenkilöksi valitaan se kotitalouden jäsen, jonka henkilökohtaiset tulot ovat suurimmat. Henkilökohtaiset tulot on määritetty tulonjakotilaston rekisteri- ja haastattelutietojen avulla ja viitehenkilö on muodostettu haastattelujen jälkeen, tietojen käsittelyn yhteydessä.

Vaikka periaatteessa tulot ovat viitehenkilön määräävä kriteeri, tietyissä tapauksissa (mm. yrittäjätaloudet) koko kotitalouden toiminta otetaan huomioon. Poikkeus on myös eläkeläisvanhempien ja näiden lasten (myös täysi-ikäisten) vertailu, jolloin vanhemmista suurituloisempi merkitään viitehenkilöksi, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ylittävät selvästi lapsen tulot.

Viitehenkilöstä on varhaisemmissa tulonjakojulkaisuissa käytetty nimitystä kotitalouden päämies. Määrittysperusteet ovat kuitenkin pysyneet muuttumattomina.

Lapsi

Lapsiksi on luokiteltu alle 18-vuotiaat kotitalouden jäsenet, ellei kyseessä ole kotitalouden viitehenkilö tai tämän puoliso.

Kulutussyksikkö

Eri-kokoisten kotitalouksien tulojen vertailussa on käytetty kulutussyksiköjä, joilla kokoerojen lisäksi pyritään ottamaan huomioon ns. yhteiskulutushyötyjä. Kotitalouskohtaisten tulojen vertailu ei ota huomioon kotitalouksien koon vaihtelua. Jäsenten lukumäärään perustuva tulovertailu ei taas ota huomioon sitä, että kotitalouden kulutustarve ei kasva suoraviivaisesti jäsenten lukumäärän kasvaessa, koska suuremmat kotitaloudet saavuttavat niin sanottuja yhteiskulutushyötyjä pienempiin kotitalouksiin verrattuna. Jäsentä kohti lasketut elinkustannukset ovat suuressa kotitaloudessa alhaisemmat kuin pienessä taloudessa, vaikka molempien kotitalouksien jäsenten tarpeet tulisivat yhtä hyvin tyydytettyä. Jäsenkohtainen tarkastelu ei myöskään ota huomioon eroja kulutustarpeissa, koska sekä aikuinen että lapsi saavat saman painon.

Vuoden 2002 tulonjakotilastosta alkaen on käytetty ns. muunnettua OECD-asteikkoa (modifioitu OECD-asteikko). Siinä talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut 14 vuotta täyttäneet henkilöt painon 0,5 ja 0–13-vuotiaat lapset painon 0,3.

Aiemmin tulonjakotilastossa käytettiin pääasiallisesti ns. vanhaa OECD-asteikkoa, jossa talouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut aikuiset painon 0,7 ja 0–17-vuotiaat lapset painon 0,5.

Muunnettu OECD-asteikko on Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin käyttämä. Tilastokeskus siirtyi raportoinnissa muunnettuun OECD-asteikkoon, jotta kansallisia tutkimustuloksia ja EU:n julkaisemia tutkimustuloksia voitaisiin helpommin vertailla toisiinsa. Tulonjakotutkimuksen tietoja muilla kulutussyksikköasteikoilla voi tiedustella Tilastokeskuksen tulonjakotilastosta.

Kulutussyksikköasteikolla on merkittävä vaikutus tulotasoihin ja eri väestöryhmien sijoittumiseen tulojakaumassa. Muunnetun OECD-asteikon mukaan yhteiskulutushyödyt ovat suuremmat kuin vanhalla OECD-asteikolla. Tämän vuoksi monijäsenisten kotitalouksien toimeentulo näyttää aiempaa paremmalta. Ajallinen muutos ei yleensä poikkea merkittävästi eri kulutussyksikköasteikkoja käytettäessä.

Julkaisun kotitalouskohtaisissa liitetaulukoissa on käytetty muunnettua OECD:n kulutussyksikköasteikkoa. Aikasarjat on laskettu tätä asteikkoa käyttäen koko tarkastelujaksolle.

Sosioekonomisen aseman

Sosioekonomisen aseman määrittämiseksi henkilöt on ensin jaettu ammatissa toimiviin ja ammatissa toimimattomiin. Ammatissa toimiviksi on pääsääntöisesti luokiteltu kaikki tutkimusvuonna vähintään kuutena kuukautena tuotantotoimintaan osallistuneet. Ammatissa toimivat on edelleen jaettu yrittäjiin ja palkansaajiin haastattelussa ilmoitettujen tietojen perusteella. Tämän johdosta yrittäjiksi on luokiteltu myös sellaisia henkilöitä, joita verotuksessa on verotettu palkansaajina (tyypillisesti hän on yrittäjä, joka työskentelee palkansaajana omassa yrityksessään). Ammatissa toimimattomat on ryhmitelty opiskelijoihin, eläkeläisiin, työttömiin ja muihin. Työttömiksi on laskettu henkilöt, jotka ovat olleet vuoden aikana vähintään 6 kk työttömänä.

Sosioekonomista asemaa muodostettaessa on vuoden 2001 tulonjakotilastosta alkaen sovellettu vuoden 2001 ammattiluokitusta (Ammattiluokitus 2001, Käsikirjoja 14, Tilastokeskus, Helsinki, 2001). Kotitalouden sosioekonomisen aseman määrittäminen viitehenkilön sosioekonomisen aseman mukaan. Luokitusta on kuvattu tarkemmin julkaisussa Sosioekonomisen aseman luokitus 1989 (Tilastokeskus, Käsikirjoja Nro 17, Helsinki 1989).

Alueluokitukset

Pääasiallisena alueluokituksena on käytetty Euroopan unionia varten laadittua tilastollista suuraluejakoa, joka perustuu maakuntaluokitukseen. Vuoden 2002 tulonjakotilastosta alkaen on käytetty 11.7.2003 voimaan tullutta suuraluejakoa. Suuralueet (NUTS 2 -alueet) ovat:

- Etelä-Suomi, josta pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) on taulukoitu erikseen
- Länsi-Suomi
- Itä-Suomi
- Pohjois-Suomi
- Ahvenanmaa

Ahvenanmaata koskevat luvut voivat olla epäluotettavia otoksen pienuuden vuoksi.

Osassa aluetietoa sisältävistä taulukoista on käytetty tilastollista kuntaryhmitystä kuvaamaan kuntia kaupunkimaisuuden ja maaseutumaisuuden mukaan. Lisätietoja alueluokituksesta on julkaisussa "Kunnat ja kuntapohjaiset aluejaot" (Tilastokeskus, Käsikirjoja nro 28). Kotitalouden asuinpaikka on määritelty haastattelun perusteella, joten se saattaa olla eri kuin kotitalouden jäsenten henkikirjoituskunta.

Tulokymmenykset eli desiiliryhmät

Tulojen jakautumista kuvataan fraktiilien avulla. Tulonjakotilastossa on käytetty kymmenystä eli desiiliä. Desiiliryhmittäisessä tarkastelussa perusjoukko jaetaan valittujen tulojen suuruuden perusteella kymmeneen lukumäärältään yhtä suureen ryhmään. Ensimmäiseen desiiliryhmään tulee pienituloisin kymmenesosa ja kymmenenteen suurituloisin kymmenesosa perusjoukosta.

Desiilejä voi muodostaa henkilöittäin, kotitalouksittain, kulutusyksiköittäin tai muilla tilastoyksiköillä ja käyttää erilaisia tulokäsitteitä. Tulonjakotilaston julkaisemissa taulukoissa desiilit on muodostettu *henkilöittäin* käytettävissä olevien *ekvivalenttien tulojen* perusteella.

Ekvivalentit tulot on muodostettu jakamalla kotitalouden tulot kulutusyksiköillä (muunnettu OECD-asteikko). Henkilöt on järjestetty tämän jälkeen kotitaloutensa ekvivalenttien tulojen suuruuden mukaan järjestykseen ja näin järjestetty jono jaettu kymmeneen henkilömäärältään yhtä suureen osaan. Jokaisessa desiiliryhmässä on siten 10 prosenttia väestöstä eli vuonna 2009 noin 527 000 henkilöä.

Desiiliryhmien tulo-osuudet osoittavat, kuinka suuren osan kyseessä olevien tulojen kokonaissummasta desiiliryhmät saavat. Kun desiiliryhmät on muodostettu kulutusyksikköä kohti lasketun tulon perusteella, myös kunkin tuloerän tulo-osuudet on laskettu kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen perusteella.

Koulutusaste

Koulutusaste perustuu Tilastokeskuksen tutkintorekisterin tietoon henkilön koulutusasteesta. Vuodesta 1998 alkaen tulonjakotilastossa on käytetty vuoden 1997 koulutusluokitusta (Koulutusluokitus 1997, 11. uusittu laitos, Käsikirjoja 1, Helsinki 1999). Koulutusastetieto ei ole vertailukelpoinen aiempien tulonjakotilastojen kanssa vuosien 1998–2006 tilastoissa. Vertailukelpoisia tietoja voi tiedustella Tilastokeskuksen tulonjakotilastosta.

Toimiala

Toimialaluokitus perustuu vuoden 2008 toimialaluokitukseen (Toimialaluokitus TOL 2008, Käsikirjoja 4, Helsinki 2008). Muutoksia aiemmin käytettyyn vuoden 2002 luokitukseen on selostettu käsikirjassa. Toimiala on määritetty haastattelusta saatujen pääasiallisen toimen työpaikan nimen ja lajin perusteella. Pääasiallinen toimi on se toimi, jota henkilö on hoitanut pisimpään tai josta saadut tulot ovat suurimmat vuoden aikana.

Asunnon hallintasuhde

Asunnon hallintasuhde on määritetty haastattelussa.

Asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra

Asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra kuvaa kotitalouden saamaa etua asumastaan omistusasunnosta verrattuna vastaavanlaisessa markkinahintaisessa vuokra-asunnossa asuvaan kotitalouteen. Asuntotulo omistusasunnossa asumisesta on erotus, joka saadaan kun ns. laskennallisesta bruttovuokrasta vähennetään kotitalouden asunnostaan maksamat asumiskustannukset (mm. hoitovastikkeet, vakuutukset, ylläpitokorjauskustannukset ja asuntolainan korot). Asuntotulo saattaa muodostua negatiiviseksi, jos vähennyserät ylittävät bruttovuokran.

Omistusasunnosta saatava asuntotulo luetaan tulonjakotilastossa kotitalouden omaisuustuloihin, jotka yhdessä palkka- ja yrittäjätulojen ohella muodostavat tuotannontekijätulot. Oman asunnon asuntotulo sisältyy myös käytettävissä oleviin tuloihin.

Laskennallinen nettovuokra muodostetaan kotitaloudelle myös silloin, kun se asuu ilmaiseksi, syytinkiä tai muuten käypää vuokraa halvemmalla. Silloin tuloerä sijoitetaan toisilta kotitalouksilta saatuihin tulonsiirtoihin.

Kokopäivätoiminen palkansaaja

Kokopäivätoiminen palkansaaja on henkilö, jonka sosioekonominen asema on palkansaaja ja joka on ollut kokopäivätyössä (ml. palkallinen sairausloma) 12 kuukautta vuodessa. Lisäksi vuonna 2009 on rajattu pois alle 12 302 euroa vuodessa palkkatuloa saaneet 12 kuukautta työskennelleet kokopäiväiset palkansaajat. Tällaisia henkilöitä oli aineistossa otostasolla yksi ja perusjoukon tasolla noin 200.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Tulokymmenysten tulo-osuudet vuosina 1966–2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Vuosi	Tulokymmenys										Yhteensä	S80/S20
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)		
1966	3,2	4,8	5,9	6,9	8,0	9,3	10,7	12,4	15,1	23,8	100,0	4,9
1971	3,7	5,4	6,5	7,5	8,5	9,5	10,7	12,2	14,4	21,4	100,0	3,9
1976	4,5	6,2	7,2	8,1	9,1	10,0	11,0	12,1	13,6	18,4	100,0	3,0
1981	4,3	6,3	7,4	8,4	9,3	10,1	11,0	12,1	13,6	17,5	100,0	2,9
1987	4,8	6,5	7,5	8,3	9,2	10,0	10,9	11,9	13,4	17,6	100,0	2,7
1988	4,8	6,5	7,4	8,3	9,1	9,8	10,8	11,8	13,4	18,0	100,0	2,8
1989	4,8	6,4	7,4	8,2	9,0	9,9	10,8	11,9	13,4	18,3	100,0	2,8
1990	4,9	6,5	7,4	8,2	9,0	9,9	10,8	11,8	13,4	18,1	100,0	2,8
1991	4,8	6,5	7,5	8,3	9,1	9,8	10,7	11,8	13,4	18,1	100,0	2,8
1992	4,9	6,7	7,5	8,3	9,0	9,8	10,7	11,7	13,2	18,2	100,0	2,7
1993	4,9	6,5	7,4	8,1	8,8	9,6	10,5	11,7	13,3	19,2	100,0	2,9
1994	4,9	6,5	7,3	8,1	8,8	9,6	10,5	11,6	13,4	19,1	100,0	2,9
1995	4,8	6,4	7,3	8,0	8,8	9,6	10,5	11,7	13,4	19,6	100,0	2,9
1996	4,7	6,3	7,2	8,0	8,8	9,6	10,5	11,7	13,5	19,8	100,0	3,0
1997	4,5	6,1	7,0	7,8	8,6	9,4	10,5	11,7	13,6	20,8	100,0	3,2
1998	4,4	5,9	6,8	7,7	8,6	9,4	10,5	11,7	13,5	21,5	100,0	3,4
1999	4,3	5,8	6,7	7,6	8,4	9,3	10,3	11,5	13,3	22,7	100,0	3,6
2000	4,3	5,6	6,6	7,5	8,3	9,2	10,3	11,5	13,4	23,3	100,0	3,7
2001	4,2	5,8	6,7	7,6	8,5	9,4	10,4	11,7	13,5	22,2	100,0	3,6
2002	4,2	5,7	6,7	7,7	8,5	9,4	10,4	11,7	13,5	22,0	100,0	3,6
2003	4,2	5,7	6,7	7,6	8,5	9,4	10,4	11,6	13,6	22,3	100,0	3,6
2004	4,1	5,6	6,6	7,5	8,4	9,3	10,4	11,6	13,6	22,8	100,0	3,8
2005	4,1	5,6	6,6	7,5	8,4	9,3	10,3	11,7	13,5	22,9	100,0	3,8
2006	4,0	5,5	6,5	7,5	8,3	9,3	10,3	11,6	13,6	23,3	100,0	3,9
2007	3,9	5,4	6,5	7,4	8,3	9,2	10,2	11,6	13,6	23,9	100,0	4,0
2008	3,9	5,6	6,6	7,6	8,5	9,4	10,4	11,6	13,6	22,8	100,0	3,8
2009	4,0	5,6	6,7	7,7	8,6	9,5	10,5	11,7	13,7	22,0	100,0	3,7

- Pyörästysten vuoksi tulo-osuudet eivät aina summaudu sataan.
- Tulokäsitteen muutosten vuoksi vuosien 1966–1981, 1987–1992 ja 1993–2009 tiedot eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.
- S80/S20 = ylimmän ja alimman tuloviidenneksen tulo-osuuksien suhde.

Liitetaulukko 2. Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien tulojen Gini-kertoimet sekä tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus vuosina 1966–2009.

Vuosi	Gini-kerroin, %			Tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus		
	Tuotannontekijätulot	Bruttotulot	Käytettävissä olevat tulot	Saadut tulonsiirrot	Maksetut tulonsiirrot	Yhteisvaikutus
1966	38,9	33,4	30,9	14,3	7,5	20,7
1971	38,5	30,9	26,7	19,8	13,4	30,6
1976	35,3	26,3	21,5	25,4	18,2	39,0
1981	35,8	25,2	20,5	29,4	18,7	42,6
1987	38,0	25,1	19,7	33,9	21,5	48,1
1988	38,8	25,8	20,2	33,4	21,8	47,9
1989	39,3	26,1	20,5	33,5	21,7	47,9
1990	38,9	25,6	20,2	34,2	20,8	47,9
1991	39,5	25,1	20,1	36,4	19,8	49,0
1992	42,1	25,2	19,9	40,1	21,1	52,8
1993	45,1	26,2	21,1	41,9	19,5	53,2
1994	45,8	26,1	21,1	42,9	19,3	54,0
1995	45,5	26,6	21,7	41,5	18,4	52,3
1996	45,8	27,3	22,3	40,5	18,2	51,3
1997	46,3	28,4	23,7	38,7	16,3	48,7
1998	46,0	29,2	24,8	36,4	15,3	46,1
1999	46,4	30,1	25,9	35,0	14,1	44,1
2000	46,5	30,8	26,7	33,7	13,3	42,6
2001	45,8	29,9	25,8	34,7	13,7	43,7
2002	45,4	29,7	25,6	34,5	13,7	43,5
2003	45,4	29,6	26,0	34,7	12,4	42,8
2004	46,0	30,2	26,6	34,2	11,8	42,0
2005	45,9	30,6	26,7	33,4	12,7	41,9
2006	46,7	31,4	27,3	32,9	13,1	41,7
2007	46,4	31,9	28,0	31,3	12,1	39,6
2008	45,5	30,7	26,8	32,4	12,8	41,1
2009	45,3	29,7	25,9	34,5	12,8	42,9

- Tulokäsittelyn muutosten vuoksi vuosien 1966–1981, 1987–1992 ja 1993–2009 luvut eivät ole keskenään täysin vertailukelpoisia.
- Saadut tulonsiirrot: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä tuotannontekijätuloista bruttotuloihin.
- Maksetut tulonsiirrot: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä bruttotuloista käytettävissä oleviin tuloihin.
- Tulonsiirtojen yhteisvaikutus: Gini-kertoimen suhteellinen muutos (%) siirryttäessä tuotannontekijätuloista käytettävissä oleviin tuloihin.
- Aikasarjaan tehtyjen muutosten vuoksi Gini-kertoimet ovat osittain muuttuneet aikaisempiin vuosijulkaisuihin verrattuna vuosien 1989 ja 1993-2005 tiedoissa.

Liitetaulukko 3a. Tulokymmenysten tulojen keskiarvo vuosina 1987–2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.

Vuosi	Ekvivalentti käytettävissä oleva tulo keskimäärin, € (vuoden 2009 rahassa)									
	Tulokymmenys									
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)
1987	7 880	10 807	12 337	13 777	15 144	16 506	17 936	19 606	22 070	29 012
1988	8 068	11 030	12 648	14 066	15 407	16 766	18 341	20 110	22 710	30 609
1989	8 579	11 445	13 243	14 694	16 171	17 629	19 234	21 183	23 908	32 659
1990	9 091	12 148	13 913	15 433	16 891	18 523	20 164	22 112	25 142	33 998
1991	9 067	12 415	14 172	15 717	17 229	18 645	20 317	22 362	25 321	34 403
1992	8 884	12 027	13 613	14 966	16 290	17 751	19 289	21 164	23 938	32 950
1993	8 561	11 514	13 011	14 276	15 549	16 950	18 594	20 588	23 521	33 860
1994	8 653	11 476	12 944	14 336	15 620	17 036	18 575	20 507	23 741	33 828
1995	8 733	11 596	13 160	14 523	15 948	17 407	19 021	21 172	24 284	35 498
1996	8 668	11 619	13 313	14 768	16 275	17 825	19 517	21 748	25 055	36 735
1997	8 831	11 842	13 505	15 092	16 704	18 358	20 352	22 757	26 338	40 464
1998	8 825	11 931	13 712	15 531	17 257	19 049	21 131	23 610	27 310	43 351
1999	9 103	12 270	14 203	15 976	17 781	19 641	21 800	24 362	28 074	48 036
2000	9 147	12 147	14 231	16 079	17 916	19 875	22 086	24 762	28 747	50 075
2001	9 088	12 501	14 602	16 573	18 404	20 408	22 622	25 342	29 429	48 188
2002	9 312	12 830	15 016	17 122	19 047	21 079	23 316	26 060	30 210	49 252
2003	9 654	13 177	15 356	17 466	19 465	21 571	23 936	26 795	31 299	51 375
2004	9 875	13 610	16 006	18 186	20 343	22 571	25 040	28 129	32 928	55 152
2005	10 221	13 908	16 495	18 765	21 089	23 316	25 792	29 057	33 784	57 148
2006	10 172	13 956	16 489	18 832	21 074	23 438	26 162	29 405	34 314	58 799
2007	10 195	14 057	16 800	19 264	21 580	23 953	26 664	30 083	35 391	62 114
2008	10 148	14 287	17 051	19 424	21 820	24 084	26 674	29 927	34 962	58 719
2009	10 645	14 841	17 741	20 202	22 565	25 006	27 783	30 917	36 076	58 012

Liitetaulukko 3b. Tulokymmenysten tulojen mediaani vuosina 1987–2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.

Vuosi	Ekvivalentti käytettävissä oleva tulo keskimäärin, € (vuoden 2009 rahassa)									
	Tulokymmenys									
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)
1987	8 478	10 823	12 341	13 793	15 151	16 514	17 903	19 563	21 985	26 938
1988	8 675	11 069	12 652	14 062	15 428	16 770	18 342	20 077	22 646	28 078
1989	9 125	11 462	13 275	14 689	16 176	17 623	19 206	21 156	23 784	29 778
1990	9 627	12 199	13 927	15 454	16 882	18 541	20 175	22 108	25 021	31 215
1991	9 671	12 434	14 202	15 709	17 218	18 629	20 297	22 314	25 267	31 756
1992	9 400	12 085	13 616	14 948	16 273	17 739	19 277	21 115	23 871	30 179
1993	9 261	11 521	13 023	14 265	15 551	16 941	18 597	20 546	23 437	30 128
1994	9 221	11 525	12 936	14 343	15 601	17 030	18 554	20 474	23 583	30 335
1995	9 257	11 618	13 153	14 516	15 925	17 414	18 971	21 203	24 123	31 030
1996	9 202	11 633	13 366	14 761	16 254	17 836	19 494	21 725	24 840	32 397
1997	9 455	11 857	13 561	15 149	16 736	18 384	20 348	22 737	26 210	34 570
1998	9 405	11 931	13 686	15 521	17 272	19 028	21 135	23 596	27 151	35 895
1999	9 702	12 266	14 190	15 989	17 796	19 625	21 819	24 320	27 842	37 722
2000	9 583	12 151	14 246	16 091	17 896	19 856	22 094	24 755	28 552	38 840
2001	9 653	12 515	14 564	16 598	18 375	20 399	22 629	25 247	29 305	38 451
2002	9 859	12 854	15 028	17 118	19 011	21 101	23 262	26 000	30 029	39 955
2003	10 327	13 245	15 350	17 458	19 467	21 514	23 892	26 799	31 212	41 610
2004	10 482	13 680	16 036	18 198	20 362	22 571	24 985	28 094	32 776	43 297
2005	10 842	13 889	16 504	18 734	21 092	23 288	25 673	29 020	33 612	45 813
2006	10 795	13 968	16 447	18 814	21 067	23 441	26 111	29 372	34 052	46 590
2007	10 754	14 080	16 849	19 280	21 573	23 953	26 625	29 993	35 086	48 169
2008	10 787	14 342	17 080	19 422	21 807	24 051	26 612	29 858	34 788	46 701
2009	11 318	14 865	17 756	20 238	22 591	24 995	27 783	30 782	35 840	48 674

Liitetaulukko 4. Tulokymmenysten tulojen ylärajat vuosina 1987–2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon mukaan.

Vuosi	Tulokymmenys								
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
1987	9 899	11 607	13 052	14 480	15 815	17 196	18 730	20 587	23 818
1988	10 027	11 879	13 414	14 703	16 053	17 477	19 147	21 182	24 585
1989	10 443	12 396	14 017	15 414	16 893	18 355	20 155	22 340	25 908
1990	11 119	13 089	14 707	16 124	17 671	19 316	21 025	23 346	27 397
1991	11 395	13 318	14 947	16 499	17 919	19 432	21 276	23 595	27 503
1992	10 997	12 852	14 339	15 603	17 007	18 505	20 140	22 327	25 989
1993	10 657	12 320	13 677	14 884	16 219	17 722	19 494	21 821	25 631
1994	10 568	12 224	13 653	14 995	16 326	17 762	19 443	21 741	26 132
1995	10 626	12 470	13 845	15 245	16 639	18 167	19 969	22 385	26 733
1996	10 604	12 520	14 024	15 514	17 057	18 609	20 523	23 107	27 506
1997	10 885	12 661	14 277	15 850	17 469	19 313	21 439	24 134	28 995
1998	10 916	12 810	14 639	16 426	18 130	20 094	22 230	25 133	30 065
1999	11 154	13 287	15 071	16 855	18 698	20 639	22 970	25 902	31 057
2000	11 061	13 231	15 175	16 978	18 886	20 937	23 301	26 357	32 042
2001	11 291	13 615	15 586	17 527	19 362	21 447	23 830	27 111	32 430
2002	11 595	13 956	16 128	18 139	19 994	22 140	24 607	27 787	33 562
2003	11 904	14 265	16 460	18 411	20 505	22 739	25 151	28 579	34 658
2004	12 126	14 958	17 085	19 250	21 425	23 720	26 490	30 171	36 279
2005	12 469	15 254	17 683	19 973	22 229	24 458	27 306	30 980	37 680
2006	12 503	15 215	17 725	19 964	22 160	24 701	27 641	31 363	38 271
2007	12 593	15 548	17 954	20 437	22 684	25 277	28 226	32 214	39 610
2008	12 722	15 767	18 227	20 587	22 954	25 269	28 180	31 975	38 738
2009	13 266	16 354	18 989	21 363	23 712	26 389	29 165	33 006	40 012

Liitetaulukko 5. Kotitalouksien tulojen rakenne tuloluokittain vuonna 2009. Tuloluokat muodostettu käytettävissä olevien tulojen perusteella.

Keskiarvo, €	Käytettävissä olevat tulot, €								
	0–13999	14000–19999	20000–29999	30000–49999	50000–69999	70000–79999	80000–99999	100000–	Kaikki kotitaloudet
Kotitalouksia haastattelussa	833	896	1 697	3 421	2 307	622	645	568	10 989
Kotitalouksia perusjoukossa, 1000	281,0	338,1	524,8	765,3	394,9	88,3	76,5	62,5	2 531,5
Kotitalouden keskikoko	1,06	1,18	1,58	2,33	3,05	3,29	3,38	3,33	2,08
Aikuisia keskimäärin	1,04	1,12	1,39	1,86	2,13	2,21	2,29	2,25	1,65
Lapsia keskimäärin	0,02	0,06	0,19	0,47	0,92	1,08	1,08	1,08	0,43
Kulutussyksiköitä keskimäärin	1,03	1,08	1,26	1,59	1,89	1,99	2,04	2,02	1,48
Ammatissa toimivia keskimäärin	0,10	0,28	0,61	1,01	1,62	1,77	1,85	1,75	0,89
1. Palkat	1 583	5 147	15 011	27 580	53 108	72 468	85 401	103 191	28 254
2. Yrittäjätulot	103	250	748	1 757	3 916	5 207	8 443	19 689	2 265
3. Omaisuustulot	664	2 097	2 938	4 860	7 727	13 699	17 679	71 701	6 419
4. Tuotannon- tekijätulot (1+2+3)	2 350	7 494	18 697	34 198	64 751	91 375	111 523	194 581	36 938
5. Saadut tulonsiirrot	9 210	11 628	11 520	14 936	11 272	9 830	11 046	13 855	12 256
6. Bruttotulot (4 + 5)	11 560	19 122	30 218	49 133	76 023	101 205	122 568	208 435	49 194
7. Maksetut tulonsiirrot	876	2 361	5 251	9 783	17 670	26 637	34 522	58 719	10 637
8. Käytettävissä olevat tulot (6-7)	10 684	16 761	24 967	39 350	58 353	74 568	88 047	149 716	38 557
Käytettävissä olevat rahatulot	10 065	14 904	22 576	35 706	53 151	67 540	79 464	138 869	35 059
Rahatulot	10 941	17 265	27 826	45 489	70 820	94 177	113 986	197 588	45 696
Valtionveronalaiset tulot	8 396	15 534	26 336	43 660	67 874	90 078	108 760	171 141	42 907

Liitetaulukko 6. Kotitalouksien tulojen rakenne tuloluokittain vuonna 2009. Tuloluokat muodostettu bruttotulojen perusteella.

Keskiarvo, €	Bruttotulot, €								
	0–14999	15000–19999	20000–39999	40000–59999	60000–89999	90000–109999	110000–139999	140000–	Kaikki kotitaloudet
Kotitalouksia haastattelussa	781	603	2 633	2 496	2 490	788	619	579	10 989
Kotitalouksia perusjoukossa, 1000	259,8	236,9	774,1	551,9	453,9	114,3	76,1	64,4	2 531,5
Kotitalouden keskikoko	1,06	1,15	1,66	2,33	2,94	3,19	3,24	3,19	2,08
Aikuisia keskimäärin	1,04	1,11	1,44	1,86	2,07	2,20	2,23	2,21	1,65
Lapsia keskimäärin	0,02	0,05	0,22	0,47	0,87	0,99	1,01	0,98	0,43
Kulutussyksiköitä keskimäärin	1,03	1,07	1,29	1,59	1,84	1,95	1,98	1,96	1,48
Ammatissa toimivia keskimäärin	0,08	0,18	0,58	1,06	1,58	1,76	1,84	1,74	0,89
1. Palkat	1 310	2 755	13 213	27 933	50 999	69 999	86 973	110 485	28 254
2. Yrittäjätulot	98	166	849	1 871	3 489	5 555	7 894	18 000	2 265
3. Omaisuustulot	676	2 084	3 134	5 018	7 113	13 697	17 279	66 399	6 419
4. Tuotannon- tekijätulot (1+2+3)	2 085	5 004	17 196	34 822	61 601	89 251	112 146	194 884	36 938
5. Saadut tulonsiirrot	9 106	12 373	12 773	14 717	10 984	9 656	10 047	13 436	12 256
6. Bruttotulot (4 + 5)	11 191	17 377	29 969	49 539	72 585	98 906	122 194	208 320	49 194
7. Maksetut tulonsiirrot	717	1 803	4 805	9 771	16 821	25 998	34 538	61 583	10 637
8. Käytettävissä olevat tulot (6-7)	10 474	15 574	25 164	39 768	55 764	72 908	87 656	146 737	38 557
Käytettävissä olevat rahatulot	9 805	13 755	22 572	36 108	50 950	66 284	79 750	136 174	35 059
Rahatulot	10 521	15 559	27 377	45 879	67 771	92 282	114 288	197 757	45 696
Valtionveronalaiset tulot	7 819	13 538	25 714	43 908	65 195	88 776	108 047	175 109	42 907

Liitetaulukko 7a. Kotitalouksien tulotaso asunnon hallintasuhteen ja suuralueen mukaan vuonna 2009. Käytettävissä olevista rahatuloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntolainojen lyhennyksiä.

Asunnon hallintasuhte	Suuralue	Kotitalouksia		Koti-talouden keski-koko	Asuin-pinta-ala keski-määrin, m ²	Keskiarvo, €				
		Otoksessa	Perus-joukossa, 1 000			A. Käytet-tävissä oleva tulo	B. Käytet-tävissä oleva rahatulo	C. Käytet-tävissä oleva rahatulo - asumis-menot	Asunto-velkojen lyhen-nykset	Asunto-velat
Yhteensä	Koko maa	10 989	2 531,5	2,1	89	38 557	35 059	29 735	1 789	27 033
	Pääkaupunkiseutu	1 799	503,3	2,0	74	44 040	40 449	33 596	2 006	32 075
	Muu Etelä-Suomi	3 360	773,0	2,1	93	37 837	34 550	29 359	1 800	27 523
	Länsi-Suomi	2 955	636,7	2,1	93	37 396	33 762	28 854	1 824	25 920
	Itä-Suomi	1 519	317,8	2,0	87	34 103	30 750	26 284	1 421	21 232
	Pohjois-Suomi	1 249	287,9	2,3	96	38 059	34 362	29 524	1 678	24 814
	Ahvenanmaa	107	12,9	2,1	105	45 936	41 022	34 900	2 552	48 259
Oma asunto	Koko maa	8 461	1 731,6	2,3	105	45 478	40 467	35 646	2 477	38 140
	Pääkaupunkiseutu	1 181	280,5	2,2	90	56 506	50 113	44 146	3 319	54 887
	Muu Etelä-Suomi	2 662	549,5	2,3	108	44 107	39 611	34 742	2 436	37 825
	Länsi-Suomi	2 352	458,5	2,3	108	43 454	38 517	33 946	2 402	34 431
	Itä-Suomi	1 194	226,8	2,2	101	40 012	35 404	31 299	1 911	29 045
	Pohjois-Suomi	990	207,0	2,5	110	44 177	39 156	34 724	2 190	33 459
	Ahvenanmaa	82	9,2	2,4	125	55 954	49 108	43 085	3 473	60 894
Vuokra-asunto	Koko maa	2 364	744,0	1,7	54	23 386	23 129	16 783	263	2 790
	Pääkaupunkiseutu	565	206,2	1,7	53	27 899	27 805	19 968	276	3 048
	Muu Etelä-Suomi	648	204,5	1,7	55	22 391	22 042	16 088	227	2 283
	Länsi-Suomi	568	165,3	1,7	54	21 448	21 112	15 411	276	3 335
	Itä-Suomi	311	87,3	1,5	52	19 462	19 232	13 872	201	1 785
	Pohjois-Suomi	249	77,2	1,8	58	22 662	22 339	16 457	373	2 763
	Ahvenanmaa

Liitetaulukko 7b. Kotitalouksien tulotaso asunnon hallintasuhteen ja suuralueen mukaan vuonna 2009, ekvivalentit tulot/kotitalous. Käytettävissä olevista rahatuloista vähennetyt asumismenot eivät sisällä asuntolainojen lyhennyksiä.

Asunnon hallintasuhte	Suuralue	Kotitalouksia		Koti- talouden keski- koko	Asuin- pinta-ala keski- määrin, m ²	Keskiarvo, €				
		Otoksessa	Perus- joukossa, 1 000			A. Käytet- tävissä oleva tulo	B. Käytet- tävissä oleva rahatulo	C. Käytet- tävissä oleva rahatulo – asumis- menot	Asunto- velkojen lyhen- nykset	Asunto- velat
Yhteensä	Koko maa	10 989	2 531,5	2,1	89	25 478	23 101	19 353	1 106	16 501
	Pääkaupunkiseutu	1 799	503,3	2,0	74	29 869	27 381	22 433	1 304	20 496
	Muu Etelä-Suomi	3 360	773,0	2,1	93	24 979	22 731	19 066	1 104	16 730
	Länsi-Suomi	2 955	636,7	2,1	93	24 598	22 127	18 727	1 113	15 579
	Itä-Suomi	1 519	317,8	2,0	87	22 861	20 584	17 394	879	12 846
	Pohjois-Suomi	1 249	287,9	2,3	96	23 768	21 370	18 140	982	14 377
	Ahvenanmaa	107	12,9	2,1	105	30 106	27 003	22 612	1 530	29 853
Oma asunto	Koko maa	8 461	1 731,6	2,3	105	29 013	25 623	22 472	1 525	23 229
	Pääkaupunkiseutu	1 181	280,5	2,2	90	36 862	32 438	28 437	2 139	34 784
	Muu Etelä-Suomi	2 662	549,5	2,3	108	28 062	25 008	21 808	1 488	22 937
	Länsi-Suomi	2 352	458,5	2,3	108	27 839	24 497	21 522	1 468	20 728
	Itä-Suomi	1 194	226,8	2,2	101	25 853	22 735	20 040	1 180	17 572
	Pohjois-Suomi	990	207,0	2,5	110	26 700	23 455	20 727	1 271	19 405
	Ahvenanmaa	82	9,2	2,4	125	34 979	30 658	26 760	2 071	38 529
Vuokra- asunto	Koko maa	2 364	744,0	1,7	54	17 739	17 531	12 526	172	1 794
	Pääkaupunkiseutu	565	206,2	1,7	53	20 984	20 913	14 796	199	2 317
	Muu Etelä-Suomi	648	204,5	1,7	55	17 346	17 051	12 283	146	1 510
	Länsi-Suomi	568	165,3	1,7	54	16 042	15 769	11 316	160	1 849
	Itä-Suomi	311	87,3	1,5	52	15 486	15 299	10 878	129	1 083
	Pohjois-Suomi	249	77,2	1,8	58	16 283	16 040	11 571	243	1 535
	Ahvenanmaa

Liitetaulukko 8. Kotitalouksien kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen jakautuminen henkilöiden kesken vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Tulokymmenys	Henkilöitä		Tulo-osuus, %								
	Otoksessa	Perusjoukossa, 1 000	Palkkatulot	Yrittäjätulot	Omaisuuksutulot	Tuotannon- tekijätulot	Saadut tulonsiirrot	Maksetut tulonsiirrot	Bruttotulot	Käytettävissä olevat tulot	Desiilin yläraja, euroa
I (pienituloisin 10 %)	2 202	527,5	1,3	1,8	1,4	1,4	10,5	1,5	3,5	4,0	13 266
II	2 072	528,0	2,8	3,6	3,1	2,9	12,1	2,9	5,0	5,6	16 354
III	2 390	526,9	5,1	5,0	4,3	5,0	10,4	4,4	6,2	6,7	18 989
IV	2 489	526,5	6,7	5,8	5,0	6,4	10,2	5,8	7,2	7,7	21 363
V	2 505	528,5	8,0	6,5	6,2	7,6	10,5	7,2	8,3	8,6	23 712
VI	2 715	526,0	9,6	8,1	6,9	9,0	9,9	8,5	9,2	9,5	26 389
VII	2 591	527,1	11,5	9,1	7,7	10,8	9,5	10,3	10,5	10,5	29 165
VIII	2 844	527,2	14,3	10,2	8,5	13,1	8,1	12,6	11,9	11,7	33 006
IX	3 169	526,9	16,9	13,5	12,4	15,9	8,6	16,2	14,2	13,7	40 012
X (suurituloisin 10 %)	4 032	527,0	23,7	36,4	44,5	28,0	10,2	30,7	23,9	22,0	..
Yhteensä	27 009	5 271,5	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	..

Liitetaulukko 9a. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Sosioekonominen asema	Tulokymmenys										Yhteensä
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	
Maatalousyrittäjät	8,3	8,8	7,7	8,3	8,6	7,8	8,1	9,9	15,8	16,7	100,0
Muut yrittäjät	9,5	5,5	8,2	6,6	5,7	10,8	6,8	9,0	13,3	24,7	100,0
Ylemmät toimihenkilöt	0,6	1,6	3,7	4,1	6,2	7,4	11,9	15,2	20,5	28,7	100,0
Alemmat toimihenkilöt	3,0	7,7	11,9	12,4	12,8	12,0	12,9	12,7	9,3	5,4	100,0
Työntekijät	3,4	8,2	11,1	13,0	12,7	13,5	14,0	12,1	9,1	2,8	100,0
Opiskelijat	83,0	13,1	2,4	(0,5)	(0,4)	(0,4)	–	–	(0,2)	(0,2)	100,0
Eläkeläiset	14,0	21,7	14,5	10,9	9,7	8,2	6,7	4,5	5,0	4,8	100,0
Työttömät	66,4	18,2	5,2	3,3	2,9	1,9	(0,4)	(0,9)	(0,6)	(0,2)	100,0
Muut	55,9	19,7	(7,9)	(5,7)	(2,6)	(2,7)	(2,0)	–	(1,7)	(1,8)	100,0
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä
Maatalousyrittäjät	0,9	1,1	1,1	1,3	1,3	1,2	1,2	1,6	2,4	2,5	1,4
Muut yrittäjät	4,1	2,5	4,4	3,9	3,4	6,4	4,0	5,5	7,8	14,3	5,5
Ylemmät toimihenkilöt	0,9	2,4	6,3	7,7	11,7	13,9	22,0	29,0	38,0	52,3	17,4
Alemmat toimihenkilöt	3,9	10,8	19,4	22,0	23,0	21,5	22,6	23,0	16,5	9,3	16,6
Työntekijät	5,0	13,0	20,3	26,1	25,9	27,5	27,6	24,9	18,0	5,6	18,7
Opiskelijat	22,3	3,8	0,8	(0,2)	(0,1)	(0,2)	–	–	(0,1)	(0,1)	3,5
Eläkeläiset	33,8	57,3	44,4	36,6	32,7	28,0	22,1	15,5	16,7	15,7	31,2
Työttömät	24,7	7,4	2,5	1,7	1,5	1,0	(0,2)	(0,5)	(0,3)	(0,1)	4,8
Muut	4,5	1,7	(0,8)	(0,6)	(0,3)	(0,3)	(0,2)	–	(0,2)	(0,2)	1,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- Ei yhtään –
- Epävarma lukumäärätieto desiilien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa (ryhmään on otoksessa tullut alle 10 tapausta) ()

Liitetaulukko 9b. Kotitalouksien prosenttijakauma tuokymmenyksen ja viitehenkilön iän mukaan vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Viitehenkilön ikä	Tulokymmenys										
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä
alle 25 vuotta	46,7	14,0	12,8	8,3	5,1	6,2	3,6	(2,2)	(1,2)	–	100,0
25–34 vuotta	12,6	8,9	11,1	11,2	9,8	9,7	11,7	11,2	8,6	5,2	100,0
35–44 vuotta	9,7	8,2	8,9	8,7	10,1	11,2	10,9	10,1	12,6	9,6	100,0
45–54 vuotta	9,5	7,8	6,5	8,5	9,0	9,8	11,1	12,3	11,3	14,2	100,0
55–64 vuotta	10,2	8,8	5,8	6,8	8,4	8,0	10,5	11,6	13,2	16,6	100,0
yli 64 vuotta	10,8	21,0	16,2	11,3	10,1	8,9	6,4	4,4	5,5	5,5	100,0
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä
alle 25 vuotta	23,3	7,6	8,1	5,8	3,5	4,3	2,5	(1,5)	(0,8)	–	6,4
25–34 vuotta	15,5	11,9	17,3	19,1	16,8	16,7	19,7	19,5	14,5	8,7	15,8
35–44 vuotta	11,8	10,9	13,6	14,6	17,2	19,0	18,0	17,3	20,9	15,7	15,6
45–54 vuotta	14,1	12,7	12,0	17,4	18,7	20,2	22,3	25,7	23,0	28,4	19,0
55–64 vuotta	15,1	14,1	10,9	14,0	17,4	16,5	21,3	24,4	26,8	33,3	19,1
yli 64 vuotta	20,2	42,8	38,1	29,2	26,3	23,2	16,3	11,5	14,0	13,9	24,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- Ei yhtään –
- Epävarma lukumäärätieto desiilien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa (ryhmään on otoksessa tullut alle 10 tapausta) ()

Liitetaulukko 9c. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja koulutusasteen mukaan vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Koulutusaste	Tulokymmenys										Yhteensä
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	
Perusaste	19,5	20,7	14,8	10,6	9,8	6,8	6,4	4,6	3,7	3,2	100,0
Keskiaste	15,2	11,6	10,8	10,5	9,8	10,7	10,4	8,7	8,1	4,3	100,0
Alin korkea-aste	2,8	6,6	7,3	8,4	10,2	11,2	12,2	13,7	12,9	14,7	100,0
Alempi korkeakouluaste	6,5	4,2	6,2	9,0	9,1	8,7	9,8	14,6	14,8	17,1	100,0
Ylempi korkeakouluaste	3,1	1,9	2,7	2,1	4,4	8,2	10,3	12,5	21,1	33,8	100,0
Tutkijakoulutusaste	(2,6)	(1,7)	(0,1)	(2,1)	(4,0)	(3,6)	(9,5)	11,0	20,0	45,4	100,0
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä
Perusaste	41,3	47,8	39,6	31,2	29,0	20,1	18,5	13,7	10,8	9,3	27,3
Keskiaste	48,9	40,8	43,9	46,9	44,1	48,3	45,8	39,9	35,8	18,9	41,6
Alin korkea-aste	2,5	6,4	8,2	10,3	12,6	13,9	14,8	17,2	15,8	17,7	11,4
Alempi korkeakouluaste	4,9	3,5	5,9	9,4	9,6	9,2	10,2	15,6	15,4	17,5	9,7
Ylempi korkeakouluaste	2,2	1,4	2,4	2,0	4,3	8,1	9,8	12,5	20,3	32,2	9,0
Tutkijakoulutusaste	(0,2)	(0,1)	(0,0)	(0,2)	(0,4)	(0,4)	(0,9)	1,1	2,0	4,4	0,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- Epävarma lukumäärätieto desiilien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa (ryhmään on otoksessa tullut alle 10 tapausta) ()

Liitetaulukko 9d. Kotitalouksien prosenttijakauma tulokymmenyksen ja elinvaiheen mukaan vuonna 2009. Tulokymmenykset on muodostettu henkilöiden kesken kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketun käytettävissä olevan tulon perusteella.

Elinvaihe	Tulokymmenys										Yhteensä
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	
1 henkilö	22,6	18,1	11,6	8,5	7,6	7,5	7,4	5,8	5,6	5,5	100,0
...ikä alle 25 vuotta	57,5	11,9	12,8	7,0	(2,3)	4,3	(1,0)	(1,8)	(1,4)	–	100,0
...ikä 25–34 vuotta	20,3	9,5	10,6	10,3	11,2	9,2	11,1	9,7	5,0	2,9	100,0
...ikä 35–44 vuotta	16,3	8,5	8,7	8,0	11,0	10,3	13,1	7,6	9,2	7,3	100,0
...ikä 45–54 vuotta	21,9	10,7	6,0	8,5	6,3	10,4	10,0	8,8	7,1	10,3	100,0
...ikä 55–64 vuotta	21,8	15,4	7,9	7,0	8,6	5,5	8,7	7,7	8,3	9,1	100,0
...ikä yli 64 vuotta	17,1	30,1	16,6	9,0	6,4	6,7	4,0	2,7	3,8	3,5	100,0
Yksinhuoltajat	17,9	22,5	18,0	11,1	13,5	4,3	4,1	3,6	3,2	1,8	100,0
Lapsettomat parit	5,1	5,8	8,2	9,1	9,3	9,7	11,3	11,5	14,3	15,7	100,0
...viitehenkilö alle 25 vuotta	33,1	17,3	10,4	11,7	6,2	9,0	8,1	(3,8)	(0,5)	–	100,0
...viitehenkilö 25–34 vuotta	7,5	3,8	6,6	9,2	6,9	10,7	14,3	14,9	16,8	9,2	100,0
...viitehenkilö 35–44 vuotta	(4,5)	(3,4)	7,5	(2,6)	6,2	7,9	8,2	8,9	28,8	21,9	100,0
...viitehenkilö 45–54 vuotta	2,8	3,6	3,3	3,9	4,5	7,2	11,0	16,7	20,2	26,9	100,0
...viitehenkilö 55–64 vuotta	2,2	4,0	4,0	6,2	8,0	8,6	12,1	14,8	16,8	23,5	100,0
...viitehenkilö yli 64 vuotta	1,5	7,6	15,0	15,1	15,3	11,8	10,3	6,4	8,2	8,8	100,0
Parit, joilla lapsia	6,9	7,5	9,4	10,9	10,9	11,8	11,5	11,9	9,9	9,5	100,0
...kaikki alle 7 vuotta	9,4	9,0	11,4	10,7	9,3	10,2	11,1	12,1	9,1	7,5	100,0
...nuorin alle 7 vuotta	10,3	8,4	10,9	13,2	11,2	13,4	8,7	8,2	8,6	7,0	100,0
...nuorin 7–12 vuotta	3,3	5,2	6,0	8,9	10,4	12,2	14,7	13,3	12,8	13,2	100,0
...nuorin 13–17 vuotta	3,8	4,9	6,6	9,6	13,3	12,5	12,3	13,9	11,6	11,5	100,0
...sekä alle että yli 18-v. lapsia	5,6	9,2	11,3	12,9	12,4	11,6	9,9	11,6	6,7	8,9	100,0
Kotitaloudet, joissa lapsia	8,6	9,7	10,7	10,9	11,3	10,6	10,4	10,6	8,9	8,3	100,0
Muut kotitaloudet	6,0	9,1	9,6	9,7	11,2	12,2	9,8	12,3	10,9	9,1	100,0
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä
1 henkilö	69,4	60,6	44,9	35,9	32,6	32,2	30,9	25,4	23,7	22,9	39,6
...ikä alle 25 vuotta	15,7	3,6	4,4	2,7	(0,9)	1,6	(0,4)	(0,7)	(0,5)	–	3,5
...ikä 25–34 vuotta	8,1	4,2	5,4	5,7	6,3	5,2	6,1	5,5	2,8	1,6	5,2
...ikä 35–44 vuotta	5,3	3,0	3,6	3,6	5,0	4,7	5,8	3,5	4,1	3,2	4,2
...ikä 45–54 vuotta	9,2	4,9	3,2	4,9	3,7	6,1	5,8	5,2	4,1	5,8	5,4
...ikä 55–64 vuotta	12,6	9,7	5,8	5,6	7,0	4,5	6,9	6,3	6,6	7,1	7,5
...ikä yli 64 vuotta	18,4	35,3	22,6	13,4	9,6	10,1	5,9	4,2	5,6	5,1	13,8
Yksinhuoltajat	4,9	6,7	6,2	4,2	5,2	1,7	1,5	1,4	1,2	0,7	3,5
Lapsettomat parit	12,1	15,2	24,6	30,1	31,0	32,3	36,8	38,8	46,7	50,7	30,7
...viitehenkilö alle 25 vuotta	5,3	3,0	2,1	2,6	1,4	2,0	1,8	(0,9)	(0,1)	–	2,1
...viitehenkilö 25–34 vuotta	2,8	1,5	3,1	4,7	3,6	5,5	7,2	7,8	8,5	4,6	4,7
...viitehenkilö 35–44 vuotta	(0,6)	(0,5)	1,3	(0,5)	1,1	1,5	1,5	1,7	5,2	3,9	1,7
...viitehenkilö 45–54 vuotta	0,9	1,3	1,3	1,7	2,0	3,2	4,8	7,5	8,8	11,6	4,1
...viitehenkilö 55–64 vuotta	1,5	3,0	3,5	5,9	7,8	8,4	11,5	14,6	16,1	22,2	9,0
...viitehenkilö yli 64 vuotta	1,0	5,9	13,4	14,7	15,2	11,7	10,0	6,4	7,9	8,4	9,1
Parit, joilla lapsia	10,6	12,6	18,3	23,2	23,6	25,5	24,3	26,0	21,0	19,8	19,9
...kaikki alle 7 vuotta	4,7	4,9	7,2	7,4	6,5	7,1	7,6	8,5	6,2	5,1	6,4

Elinvaihe	Tulokymmenys										
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	Yhteensä
...nuorin alle 7 vuotta	2,9	2,6	3,9	5,1	4,4	5,3	3,3	3,3	3,3	2,7	3,6
...nuorin 7–12 vuotta	1,1	2,0	2,6	4,2	5,0	5,9	6,9	6,4	6,0	6,1	4,4
...nuorin 13–17 vuotta	0,9	1,3	1,9	3,1	4,3	4,1	3,9	4,6	3,7	3,6	3,0
...sekä alle että yli 18-v. lapsia	1,1	1,9	2,7	3,4	3,3	3,1	2,6	3,2	1,8	2,3	2,5
Kotitaloudet, joissa lapsia	15,6	19,4	24,6	27,4	28,8	27,2	25,8	27,4	22,3	20,5	23,5
Muut kotitaloudet	2,9	4,8	5,9	6,5	7,6	8,3	6,5	8,5	7,3	6,0	6,3
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- Ei yhtään –
- Epävarma lukumäärätieto desiilien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa (ryhmään on otoksessa tullut alle 10 tapausta) ()

Liitetaulukko 10. Saatujen tulonsiirtojen rakenne sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009.

Keskiarvo, €	Ylemmät toimihenkilöt	Alemmat toimihenkilöt	Työntekijät	Maatalous- yrittäjät	Muut yrittäjät	Eläkeläiset	Työttömät	Muut	Kaikki kotitaloudet
1. Sairausajan toimeentuloturva	167	198	263	667	318	129	286	561	217
2. Toiminta- rajoitteisuuteen liittyvä tuki	685	947	953	950	708	3 116	733	355	1 529
3. Vanhuuden turva	1 223	997	838	2 890	1 585	17 982	246	79	6 287
4. Lesken ja muiden omaisten turva	111	209	148	222	129	1 461	145	143	561
5. Lapsiperheiden etuudet	1 934	1 318	1 516	2 021	2 024	31	953	1 193	1 086
6. Työttömyysturva	1 080	1 292	1 746	420	931	876	8 035	1 327	1 503
7. Asumisen tuet	85	204	172	45	115	404	1 826	2 134	397
8. Opintoetuudet	300	238	171	157	295	24	150	2 068	249
9. Muu toimeentuloturva	13	70	149	1	55	93	1 938	949	209
Muut saadut tulonsiirrot	220	259	226	127	119	133	220	752	218
Saadut tulonsiirrot yhteensä	5 819	5 732	6 182	7 500	6 279	24 250	14 533	9 560	12 256
Maksetut tulonsiirrot	23 288	10 900	10 154	11 587	17 861	5 006	2 326	1 615	10 637
Käytettävissä olevat tulot	60 511	39 266	38 640	54 489	64 010	27 472	16 940	14 613	38 557
Tuotannontekijätulot	77 981	44 434	42 611	58 576	75 592	8 228	4 734	6 668	36 938
Bruttotulot	83 799	50 166	48 793	66 077	81 871	32 478	19 267	16 228	49 194

Liitetaulukko 11. Ammatissa toimivien lukumäärä ja tulotaso sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009.

Sosioekonominen asema	Lukumäärä otoksessa	Lukumäärä perusjoukossa, 1 000	Palkat (ml. optiot), keskiarvo €	Yrittäjä-tulot, keskiarvo €	Omaisuu-tulot, keskiarvo €	Tuotannon-tekijätulot, keskiarvo €	Tuotannon-tekijätulot, mediaani €
Kaikki ammatissa toimivat	11 991	2 264,8	30 485	2 335	1 967	34 787	29 795
1. Yrittäjät	2 955	300,0	10 803	15 832	9 276	35 912	24 240
1.1 Maatalousyrittäjät	912	60,9	1 913	21 794	3 198	26 906	21 430
1.2 Muut yrittäjät	2 043	239,1	13 070	14 313	10 825	38 208	25 461
1.2.1 Pientyönantajat	581	67,7	16 640	14 766	5 422	36 827	30 308
1.2.2 Muut työnantajat	289	34,8	30 237	11 773	44 546	86 556	51 856
1.2.3 Yksinäisyrittäjät	948	107,2	4 559	13 429	3 205	21 194	16 266
1.2.4 Vapaiden ammattien harjoittajat	225	29,3	15 574	19 508	11 162	46 244	28 522
2. Palkansaajat	9 036	1 964,8	33 490	274	851	34 615	30 208
2.1 Ylemmät toimihenkilöt	3 063	585,5	47 678	497	1 806	49 981	43 389
2.1.1 Johtotehtävissä toimivat ylemmät toimihenkilöt	984	166,2	61 068	342	3 942	65 352	56 324
2.1.2 Suunnittelu, tutkimustehtävissä toimivat ylemmät toimihenkilöt	855	182,2	44 187	363	784	45 334	42 076
2.1.3 Opetustehtävissä toimivat ylemmät toimihenkilöt	658	130,3	37 039	245	616	37 901	36 108
2.1.4 Muut ylemmät toimihenkilöt	566	106,9	45 775	1 274	1 676	48 725	40 175
2.2 Alemmat toimihenkilöt	3 285	705,5	28 162	176	531	28 869	27 836
2.2.1 Työnjohtotehtävissä toimivat alemmat toimihenkilöt	464	101,2	33 866	315	602	34 783	33 776
2.2.2 Itsenäistä toimistotyötä tekevät alemmat toimihenkilöt	1 258	283,5	27 231	177	551	27 959	26 460
2.2.3 Epäitsenäistä työtä tekevät alemmat toimihenkilöt	133	28,4	24 856	97	429	25 382	26 172
2.2.4 Muut alemmat toimihenkilöt	1 430	292,3	27 412	134	497	28 043	27 782
2.3 Työntekijät	2 688	673,8	26 739	183	357	27 279	26 340
2.3.1 Maataloustyöntekijät	146	28,2	22 048	886	835	23 770	23 401
2.3.2 Teollisuustyöntekijät	1 086	291,1	29 563	132	399	30 093	28 958
2.3.3 Muut tuotantotyöntekijät	460	119,2	25 071	258	407	25 736	24 260
2.3.4 Jakelu- ja palvelutyöntekijät	996	235,3	24 652	125	223	25 000	23 785

Liitetaulukko 12a. Ammatissa toimivien tuotannontekijätulojen jakautuminen tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009, tulokymmenysten ylärajat. Tulokymmenykset on muodostettu tuotannontekijätulojen perusteella.

Sosioekonominen ryhmä	Tulokymmenyksen yläraja								
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Kaikki ammatissa toimivat	14 342	19 818	23 417	26 694	29 795	33 306	37 597	44 171	56 788
1 Yrittäjät ja avustavat	3 064	8 836	14 109	18 426	24 240	30 034	36 244	47 175	66 664
1.1 Maatalousyrittäjät	4 843	9 185	12 434	17 033	21 430	26 825	32 077	38 337	50 773
1.2 Muut yrittäjät	2 791	8 784	14 383	18 561	25 461	31 250	38 762	48 721	71 336
2. Palkansaajat	16 212	21 268	24 215	27 326	30 208	33 592	37 700	43 798	55 981
2.1 Ylemmät toimihenkilöt	24 179	30 679	35 223	39 187	43 389	48 470	54 675	63 497	79 883
2.2 Alemmat toimihenkilöt	15 229	19 973	23 018	25 655	27 836	29 996	32 744	36 061	42 057
2.3 Työntekijät	14 483	18 568	21 514	23 716	26 340	28 698	31 438	35 002	40 563

Liitetaulukko 12b. Ammatissa toimivien tuotannontekijätulojen jakautuminen tulokymmenyksen ja sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2009, tulojen prosenttijakauma. Tulokymmenykset on muodostettu tuotannontekijätulojen perusteella.

Sosioekonominen ryhmä	Tulojen prosenttijakauma										Yhteensä
	I (pienituloisin 10 %)	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X (suurituloisin 10 %)	
Kaikki ammatissa toimivat	2,7	4,9	6,3	7,2	8,1	9,0	10,2	11,7	14,2	25,7	100,0
1 Yrittäjät ja avustavat	0,2	1,8	3,2	4,5	5,9	7,6	9,3	11,6	15,3	40,7	100,0
1.1 Maatalousyrittäjät	0,7	2,7	4,4	5,2	7,2	9,3	10,7	12,8	16,5	30,7	100,0
1.2 Muut yrittäjät	0,1	1,6	3,0	4,3	5,7	7,3	9,1	11,4	15,2	42,1	100,0
2. Palkansaajat	3,6	5,5	6,6	7,5	8,3	9,2	10,2	11,7	14,2	23,2	100,0
2.1 Ylemmät toimihenkilöt	3,7	5,5	6,6	7,4	8,3	9,2	10,2	11,7	14,1	23,1	100,0
2.2 Alemmat toimihenkilöt	4,2	6,1	7,5	8,5	9,2	10,1	10,8	11,9	13,5	18,3	100,0
2.3 Työntekijät	4,2	6,0	7,4	8,3	9,1	10,2	10,9	12,2	13,8	17,9	100,0

Liitetaulukko 13. Kokopäiväisten palkansaajien palkkatulot (ilman työsuhdeoptioita) koulutusasteen ja sukupuolen mukaan vuonna 2009.

Koulutusaste	Lukumäärä						Palkat					
	Otoksessa			Perusjoukossa, 1 000			Vuospalkat, keskiarvo			Vuospalkat, mediaani		
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset
Kaikki palkansaajat	6 538	3 204	3 334	1 337,6	681,5	656,1	38 407	43 293	33 331	33 487	37 493	30 116
Perusaste	594	330	264	134,1	74,9	59,1	30 855	33 871	27 035	27 959	30 957	26 158
Keskiaste	2 646	1 386	1 260	589,8	326,9	262,9	32 427	35 902	28 104	30 297	33 475	26 973
Alin korkea-aste	1 200	416	784	218,2	82,4	135,8	39 654	48 597	34 223	35 442	42 565	31 706
Alempi korkeakouluaste	871	439	432	182,5	87,9	94,6	41 363	48 431	34 800	37 176	45 524	32 523
Ylempi korkeakouluaste	1 091	543	548	192,2	95,2	97,0	54 699	62 871	46 678	48 426	55 258	43 122
Tutkijakoulutusaste	136	90	46	20,9	14,1	6,7	67 009	69 411	61 944	61 353	64 905	55 753

Liitetaulukko 14. Kokopäiväisten palkansaajien palkkatulot (ilman työsuhdeoptioita) iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2009.

Ikä	Muuttujat											
	Haastattelussa			Perusjoukossa, 1 000			Vuospalkat, keskiarvo			Vuospalkat, mediaani		
	Sukupuoli			Sukupuoli			Sukupuoli			Sukupuoli		
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset
Kaikki palkansaajat	6 538	3 204	3 334	1 337,6	681,5	656,1	38 407	43 293	33 331	33 487	37 493	30 116
-24	223	139	84	55,9	31,1	24,8	25 066	26 644	23 085	23 591	26 480	22 336
25-34	1 128	657	471	301,4	179,0	122,4	34 325	36 513	31 126	32 058	33 784	29 473
35-44	1 608	793	815	343,6	174,7	168,8	39 953	46 020	33 675	35 077	40 274	30 360
45-54	2 253	994	1 259	397,6	188,7	208,8	40 405	46 733	34 685	34 500	41 075	30 998
55-	1 326	621	705	239,2	107,9	131,3	41 125	48 908	34 727	34 755	40 617	30 494

Liitetaulukko 15. Kotitalouksien määrä, keskipalkko ja kotitalousväestön koko Suomessa vuosina 1990-2009.

Vuosi	Kotitalouksien määrä, 1 000	Kotitalouksien keskipalkko, henkilöä	Henkilöitä kotitalouksissa, 1 000
1990	2 171	2,29	4 974
1991	2 200	2,27	5 000
1992	2 218	2,26	5 022
1993	2 243	2,24	5 015
1994	2 270	2,22	5 035
1995	2 290	2,21	5 053
1996	2 310	2,19	5 063
1997	2 326	2,18	5 077
1998	2 355	2,16	5 086
1999	2 365	2,15	5 097
2000	2 373	2,15	5 105
2001	2 382	2,15	5 120
2002	2 398	2,14	5 132
2003	2 405	2,14	5 145
2004	2 415	2,14	5 161
2005	2 435	2,13	5 179
2006	2 455	2,12	5 199
2007	2 484	2,10	5 222
2008	2 514	2,09	5 247
2009	2 532	2,08	5 272

Liitetaulukko 16. Tulonjaon tunnuslukuja EU-maista vuosina 2005 ja 2009. Lähde: Eurostat, Income, social inclusion and living conditions -database. Tiedot päivitetty 15.4.2011.

	Vuosi	Käytettävissä olevat ekvivalenttitulot (mediaani, PPS/ky/v)	Gini	S80/S20	Pienituloisuusaste, %	Köyhyysvaje, %	Pienituloisuusraja, PPS/ky/v	Lapsiköyhyys, %	Aineellinen puute, %
Suomi	2005	14 135	26,0	3,7	11,7	13,9	8 481	10,0	3,8
	2009	17 282	25,9	3,7	13,8	15,1	10 369	12,1	2,8
	Muutos 2005–2009, yksikköä	3 147	-0,1	0,0	2,1	1,2	1 888	2,1	-1,0
Belgia	2005	15 536	28,0	4,2	14,8	17,8	9 322	18,1	6,5
	2009	17 495	26,4	3,9	14,6	18,1	10 497	16,6	5,2
	Muutos 2005–2009, yksikköä	1 959	-1,6	-0,3	-0,2	0,3	1 175	-1,5	-1,3
Bulgaria ¹⁾	2006	3 200	25,0	5,1	14,0	20,0	1 920	18,0	57,7
	2009	5 753	33,4	5,9	21,8	27,4	3 452	24,9	41,9
	Muutos 2006–2009, yksikköä	2 553	8,4	0,8	7,8	7,4	1 532	6,9	-15,8
Espanja	2005	11 655	31,8	5,3	19,7	25,5	6 993	24,2	3,4
	2009	13 978	32,3	6,0	19,5	27,7	8 387	23,7	3,5
	Muutos 2005–2009, yksikköä	2 323	0,5	0,7	-0,2	2,2	1 394	-0,5	0,1
Hollanti	2005	16 020	26,9	3,8	10,7	20,9	9 612	15,3	2,5
	2009	19 232	27,2	4,0	11,1	16,5	11 539	15,4	1,4
	Muutos 2005–2009, yksikköä	3 212	0,3	0,2	0,4	-4,4	1 927	0,1	-1,1
Irlanti	2005	15 079	31,9	4,9	19,7	20,2	9 048	23,0	5,1
	2009	17 599	28,8	4,2	15,0	16,2	10 559	18,8	6,1
	Muutos 2005–2009, yksikköä	2 520	-3,1	-0,7	-4,7	-4,0	1 512	-4,2	1,0
Islanti	2005	17 178	25,1	3,7	9,7	19,1	10 307	10,1	2,7
	2009	21 576	29,6	4,2	10,2	16,4	12 946	9,9	0,8
	Muutos 2005–2009, yksikköä	4 398	4,5	0,5	0,5	-2,7	2 639	-0,2	-1,9
Iso-Britannia	2005	16 894	34,6	5,4	19,0	22,3	10 137	22,9	5,3
	2009	17 085	32,4	5,2	17,3	20,5	10 251	20,8	3,3
	Muutos 2005–2009, yksikköä	191	-2,2	-0,2	-1,7	-1,8	114	-2,1	-2,0
Italia	2005	13 680	32,8	5,5	18,9	24,2	8 208	23,6	6,4
	2009	15 203	31,5	5,2	18,4	22,6	9 122	24,4	7,0
	Muutos 2005–2009, yksikköä	1 523	-1,3	-0,3	-0,5	-1,6	914	0,8	0,6
Itävalta	2005	17 429	26,2	3,7	12,3	15,3	10 458	14,9	3,0
	2009	18 863	25,7	3,7	12,0	17,2	11 318	13,4	4,8
	Muutos 2005–2009, yksikköä	1 434	-0,5	0,0	-0,3	1,9	860	-1,5	1,8
Kreikka	2005	10 751	33,2	6,1	19,6	23,9	6 450	20,4	12,8
	2009	12 629	33,1	5,8	19,7	24,1	7 577	23,7	11,0
	Muutos 2005–2009, yksikköä	1 878	-0,1	-0,3	0,1	0,2	1 127	3,3	-1,8

	Vuosi	Käytettävissä olevat ekvivalenttitulot (mediaani, PPS/ky/v)	Gini	S80/S20	Pienituloisuusaste, %	Köyhyysvaje, %	Pienituloisuusraja, PPS/ky/v	Lapsiköyhyys, %	Aineellinen puute, %
Kypros	2005	14 776	28,7	4,3	16,1	19,4	8 866	12,8	12,2
	2009	19 641	28,4	4,2	16,2	19,0	11 785	12,0	7,9
	Muutos 2005–2009, yksikköä	4 865	-0,3	-0,1	0,1	-0,4	2 919	-0,8	-4,3
Latvia	2005	3 927	36,1	7,9	19,2	27,2	2 356	21,5	38,9
	2009	7 325	37,4	7,3	25,7	28,9	4 395	25,7	21,9
	Muutos 2005–2009, yksikköä	3 398	1,3	-0,6	6,5	1,7	2 039	4,2	-17,0
Liettua	2005	3 847	36,3	6,3	20,5	28,4	2 308	27,2	32,6
	2009	7 306	35,5	6,3	20,6	23,1	4 384	23,7	15,1
	Muutos 2005–2009, yksikköä	3 459	-0,8	0,0	0,1	-5,3	2 076	-3,5	-17,5
Luxemburg	2005	27 564	26,5	4,2	13,7	18,6	16 538	20,2	1,8
	2009	27 043	29,2	4,3	14,9	17,6	16 226	22,3	1,1
	Muutos 2005–2009, yksikköä	-521	2,7	0,1	1,2	-1,0	-312	2,1	-0,7
Malta	2005	11 012	26,9	4,0	13,7	17,1	6 607	18,0	5,5
	2009	12 855	27,8	4,1	15,1	16,2	7 713	20,7	4,7
	Muutos 2005–2009, yksikköä	1 843	0,9	0,1	1,4	-0,9	1 106	2,7	-0,8
Norja	2005	18 982	28,2	4,8	11,4	19,6	11 389	9,4	3,5
	2009	24 143	24,1	3,5	11,7	21,4	14 486	11,5	2,2
	Muutos 2005–2009, yksikköä	5 161	-4,1	-1,3	0,3	1,8	3 096	2,1	-1,3
Portugal	2005	8 236	38,1	6,7	19,4	26,0	4 942	23,7	9,3
	2009	9 410	35,4	6,0	17,9	23,6	5 646	22,9	9,1
	Muutos 2005–2009, yksikköä	1 174	-2,7	-0,7	-1,5	-2,4	704	-0,8	-0,2
Puola	2005	4 759	35,6	5,6	20,5	30,1	2 855	29,3	33,8
	2009	7 379	31,4	5,0	17,1	22,7	4 427	23,0	15,0
	Muutos 2005–2009, yksikköä	2 620	-4,2	-0,6	-3,4	-7,4	1 572	-6,3	-18,8
Ranska	2005	14 503	27,7	4,0	13,0	16,5	8 702	14,4	5,3
	2009	17 656	29,8	4,4	12,9	18,4	10 594	17,3	5,6
	Muutos 2005–2009, yksikköä	3 153	2,1	0,4	-0,1	1,9	1 892	2,9	0,3
Romania ²⁾	2007	2 876	31,0	5,3	24,8	34,8	1 726	32,8	36,5
	2009	3 443	34,9	6,7	22,4	32,0	2 066	32,9	32,2
	Muutos 2007–2009, yksikköä	567	3,9	1,4	-2,4	2,8	340	-0,8	-4,3
Ruotsi	2005	14 414	23,4	3,6	9,5	17,9	8 648	10,2	2,3
	2009	18 768	24,8	3,7	13,3	20,3	11 261	13,1	1,6
	Muutos 2005–2009, yksikköä	4 354	1,4	0,1	3,8	2,4	2 612	2,9	-0,7
Saksa	2005	15 651	26,1	4,1	12,2	18,9	9 391	12,2	4,6
	2009	17 959	29,1	4,5	15,5	21,5	10 775	15,0	5,4
	Muutos 2005–2009, yksikköä	2 308	3,0	0,4	3,3	2,6	1 385	2,8	0,8

	Vuosi	Käytettävissä olevat ekvivalenttitulot (mediaani, PPS/ky/v)	Gini	S80/S20	Pienituloisuusaste, %	Köyhyysvaje, %	Pienituloisuusraja, PPS/ky/v	Lapsiköyhyys, %	Aineellinen puute, %
Slovakia	2005	3 990	26,2	4,1	13,3	23,5	2 394	18,9	22,1
	2009	7 855	24,8	3,6	11,0	23,2	4 713	16,8	11,1
	Muutos 2005–2009, yksikköä	3 866	-1,4	-0,5	-2,3	-0,3	2 319	-2,1	-11,0
Slovenia	2005	11 577	23,8	3,4	12,2	19,1	6 946	12,1	5,1
	2009	14 414	22,7	3,2	11,3	20,2	8 648	11,2	6,1
	Muutos 2005–2009, yksikköä	2 837	-1,1	-0,2	-0,9	1,1	1 702	-0,9	1,0
Tanska	2005	15 854	23,9	3,4	11,8	15,6	9 513	10,4	3,2
	2009	17 853	27,0	4,6	13,1	19,1	10 712	11,1	2,3
	Muutos 2005–2009, yksikköä	1 999	3,1	1,2	1,3	3,5	1 199	0,7	-0,9
Tsekki	2005	7 641	26,0	3,5	10,4	18,2	4 585	17,6	11,8
	2009	10 107	25,1	3,5	8,6	18,8	6 064	13,3	6,1
	Muutos 2005–2009, yksikköä	2 466	-0,9	0,0	-1,8	0,6	1 479	-4,3	-5,7
Unkari	2005	5 561	27,6	5,5	13,5	18,4	3 337	19,9	22,9
	2009	6 838	24,7	3,5	12,4	16,3	4 103	20,6	20,8
	Muutos 2005–2009, yksikköä	1 277	-2,9	-2,0	-1,1	-2,1	766	0,7	-2,1
Viro	2005	4 728	34,1	5,5	18,3	24,0	2 837	21,3	12,4
	2009	7 992	31,4	5,0	19,7	17,0	4 795	20,6	6,2
	Muutos 2005–2009, yksikköä	3 264	-2,7	-0,5	1,4	-7,0	1 958	-0,7	-6,2

1) Bulgarian luvut vuosilta 2006–2009.

2) Romanian luvut vuosilta 2007–2009.

Laatuseloste: Tulonjakotilasto

1. Tilastotietojen relevanssi

Tulonjakotilasto on vuosittain laadittava otospohjainen tilasto, joka kuvaa kotitalouksien ja ammatissa toimivien henkilöiden tulojen määrää ja muutosta, tulojen rakennetta sekä niiden jakautumista Suomessa. Tilaston tietosisältö perustuu kansainvälisiin tulonjakotilastosuosituksiin¹⁾. Tietoina ovat kotitalouksien bruttotulot eli palkka-, yrittäjä-, omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot, sekä maksetut tulonsiirrot. Näiden tulokomponenttien perusteella muodostuu käytettävissä olevat tulot, joka on tulonjakotilaston keskeisin tulokäsite. Tietoa on myös veloista, asumisesta, asumismenoista, päivähoitomaksuista, muista kotitalouksien toimeentuloon vaikuttavista tekijöistä ja toimeentulon riittävydestä. Kotitalouksien tulokehityksen seuranta perustuu pitkiin aikasarjoihin, jotka muodostetaan takautuvasti vertailukelpoisiksi vuosittain. Ensimmäinen varsinainen tulonjakotilasto laadittiin vuonna 1977.

Tilastokeskus julkaisee tulonjakotilastossa tietoja kotitalouksien toimeentulosta, tuloeroista ja pienituloisuudesta väestöryhmittäin. Tietoja tilastoidaan muun muassa kotitalouksien tulotason, sosioekonomisen aseman, elinvaiheen ja asuinalueen mukaisissa ryhmissä.

Tulonjakotilastossa julkaistujen tietojen lisäksi sen perusaineistoa luovutetaan tutkimustarkoituksiin vuosittain muodostettavan palveluaineiston muodossa. Tulonjakotilaston palveluaineistoa käytetään julkishallinnossa, yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tulonjaon ja sosiaaliturvaetuksien tutkimukseen ja kehittämiseen. Palveluaineiston tutkimuskäytön erityisenä muotona on mikrosimulointi. Tulonjakotilaston perusaineistosta laaditaan pyynnöstä erityisselvityksiä ja toimeksiantoja.

Tulonjakotilaston aineisto on yleisesti käytetty tutkimusaineisto kansainvälisessä vertailevassa tutkimuksessa. Tulonjakotilaston tietojen keruun yhteydessä kerätään tietoja EUROSTATin Euroopan unionin tulo- ja elinotilastoa EU-SILCiä varten (EU:n parlamentin ja neuvoston asetus 1177/2003). Tämän aineiston tutkimuskäyttö on EUROSTATin kautta vilkasta. Tulonjakotilaston aineistoa toimitetaan määrävuosin Luxemburg Income Study'n (LIS) kansainväliseen tietokantaan, joka on maailmanlaajuisessa tutkimuskäytössä. Aineistoa toimitetaan säännöllisesti myös OECD:lle ja kansainväliseen EUROMOD-mikrosimulointitutkimukseen.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu vuosittain kerättävään otosaineistoon. Perustiedot kerätään yhdistämällä kotitalouksilta haastatteleamalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastatteleamalla.

Haastattelut

Haastatteluista vastaa Tilastokeskuksen haastatteluorganisaatio. Haastattelut tehdään tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla valtaosin puhelinhaastatteluina. Kielenä käytetään haastateltavan valinnan mukaan joko suomea tai ruotsia. Haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 26 minuuttia vuoden 2009 tutkimuksessa.

Rekisterit

Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Tulonjakotilaston rekisterilähteitä ovat:

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskeva tietokanta
- Verohallituksen verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri

1) Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra Group: Final Report and Recommendations. Ottawa 2001.; Resolution concerning household and income expenditure statistics. Guidelines adopted by 17th International Conference of Labour Statisticians. UN, ILO 2003.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulotukirekisteri
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Koulutusrahaston tiedostot
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen maatilarekisteri
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri

Perusjoukko

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa tilastovuoden lopussa (31.12.2009) vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tilaston ulkopuolelle jäävät

- osoitteettomat,
- laitosväestö (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat),
- pysyvästi ulkomailla asuvat, ja myös yli vuoden tilapäisesti ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei viitevuonna kuulunut kyseiseen kotitalouteen,
- turvapaikanhakijat ja tilapäisesti Suomessa asuvat.

Varusmiehet luetaan tilaston perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritellään haastattelun perusteella tilastovuoden lopun tilanteen mukaan.

Otanta-asetelma

Tulonjakotilasto perustuu kiertävään paneeliotokseen. Sama kotitalous on mukana otoksessa peräkkäisinä vuosina, jolloin tilastovuoden aineisto koostuu eri tutkimuskertoja mukana olevista kotitalouksista. Vuoteen 2008 saakka tulonjakotilaston otos sisälsi kaksi paneelia eli tilastovuoden otos koostui ensimmäistä ja toista tutkimuskertaa mukana olevista kotitalouksista. Vuonna 2009 tulo- ja elinolotutkimuksen pitkittäisaineiston muodostaminen integroitiin tulonjakotilastoon, jonka takia paneelien lukumäärä lisättiin neljään, samalla ensimmäistä tutkimusvuotta ja -kerta mukana olevien otoskotitalouksien lukumäärää vähennettiin (Taulukko 3.2). Vuoden 2009 hyväksytyssä otoksessa 3 445 kotitaloutta oli mukana ensimmäistä kertaa. 7 544 kotitaloutta oli ollut otoksessa aikaisemmin kerran, kaksi tai kolme tutkimuskertaa.

Tulonjakotilaston otanta-asetelmana on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla systemaattisella otannalla 50 000 16 vuotta täyttäneitä kohdehenkilöä Tilastokeskuksen väestöä koskevasta tietokannasta²⁾. Otokseen poimitujen kohdehenkilöiden asutokunnat muodostetaan yhdistämällä kohdehenkilön kanssa samassa asunnossa vakituisesti asuvat henkilöt kotipaikkatunnuksen avulla. Toisessa vaiheessa master-otoksesta poimitaan ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos, 5 000 asutokuntakotitaloutta vuonna 2009. Ositteet muodostetaan tilastovuotta edeltävän vuoden verotietojen perusteella. Ositteiden muodostamisessa käytetään tietoina asutokuntakotitalouden valtionveronalaisia tuloja ja kotitalouden jäsenten sosioekonomisia ryhmiä³⁾. Verorekisterin tietojen perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Otoksen kiintiöintiä muutettiin vuodesta 2007 alkaen kasvattamalla pienituloisten ja eläkeläisten lukumäärää. Muutoksella tehostettiin pienituloisuusindikaattorien, esimerkiksi pienituloisuusasteen, estimointia. Kotitalouden otokseen sisällymistodennäköisyys riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä.

2) Vuodesta 2003 lähtien ikäraja on ollut 16 vuotta aikaisemman 15 vuoden sijaan. Tähän päädyttiin sovitettaessa kansallisen tulonjakotilaston ja tuolloin uuden, Euroopan unionin tilastoviraston Eurostatin edellyttämän tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) toteuttamiskäytäntöjä.

3) Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määritelty kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Ositeluokittelun muutoksen vaikutusta arvioitiin tilastollisilla testeillä, joilla kotitalouteen perustuvan luokittelun todettiin olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan.

Painokertoimet

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi kotitalouden otokseen sisällymistodennäköisyyttä. Tämän jälkeen hyväksytyt otoksen asetelmapainoille tehdään vastauskatokorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden kotitalouksien osuuden käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille. Vuoden 2009 aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot).

3. Tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Taulukossa 3.1. on esitetty tietoja vuoden 2009 tulonjakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain. Ositteessa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat on jaettu valtionveronalaisten tulojen mukaan neljään luokkaan (1=pienituloisin, 4=suurituloisin luokka).

Taulukko 3.1 Vuoden 2009 tulonjakotilaston I tutkimuskerran otoksen jakautuminen ositteittain.

	Master-otoksen koko	Brutto-otos	Poiminta-suhde, %	Hyväksytyt kotitalouksia	Kato	Ylipeitto
Palkansaajat 1	10 803	821	7,6	526	287	8
Palkansaajat 2	8 904	650	7,3	445	204	1
Palkansaajat 3	7 788	567	7,3	410	154	3
Palkansaajat 4	3 711	500	13,5	351	139	10
Yrittäjät 1	1 869	400	21,4	275	122	3
Yrittäjät 2	926	300	32,4	219	80	1
Maanviljelijät 1	965	200	20,7	155	43	2
Maanviljelijät 2	720	183	25,4	156	24	3
Eläkeläiset 1	6 456	501	7,8	330	141	30
Eläkeläiset 2	4 765	400	8,4	310	76	14
Muut 1	1 796	300	16,7	162	136	2
Muut 2	244	131	53,7	87	41	3
Ei verotietuetta	216	47	21,8	19	25	3
Yhteensä	49 163	5 000	10,2	3 445	1 472	83

Otoskoosta, vastanneista, kadosta sekä ylipeitosta koko otoksessa on esitetty tietoja taulukossa 3.2. Otoskoko oli yhteensä 13 525 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet, joiden kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen netto-otokseen jäi 13 353 taloutta.

Ensimmäistä kertaa tutkimukseen osallistuvilla vastauskato oli 29,9 prosenttia. Toista kertaa tutkimukseen osallistuvien kotitalouksien vastauskato oli 11,7 prosenttia. Toista tai useampaa kertaa tutkimuksessa mukana olevien kotitalouksien vastauskadot on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous on osallistunut tutkimukseen aikaisempina vuosina. Kadoksi jääneet kotitaloudet eivät tulonjakotilastossa ole mukana tutkimuksessa seuraavilla haastattelukerroilla. Aineistoon hyväksytysti osallistuneiden kotitalouksien lukumäärä oli ensimmäisellä tutkimuskerralla 3 445, toisella tutkimuskerralla 4 631, kolmannella tutkimuskerralla 1 468 ja neljännellä tutkimuskerralla 1 445 kotitaloutta. Ensimmäisen tutkimusvuoden

ja tutkimuskerran brutto-otoksen määrä eroaa paneelien välillä, mikä osaltaan vaikuttaa hyväksytyjen kotitalouksien määrään. Aineistoon hyväksytyjen kotitalouksien lukumäärä oli yhteensä 10 989 kotitaloutta vuoden 2009 otoksessa. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 27 009 henkilöä.

Taulukko 3.2 Vuoden 2009 tulonjakotilaston otoskoko ja vastauskato

	Koko otos	Tutkimuskerta			
		I	II	III	IV
Brutto-otos, kotitalouksia	13 525	5 000	5 306	1 639	1 580
Ylipeitto	172	83	61	13	15
Netto-otos	13 353	4 917	5 245	1 626	1 565
Kato	2 364	1 472	614	158	120
Kieltäytyneitä	1 481	876	435	106	64
Ei tavoitettu	697	478	135	39	45
Muu syy	186	118	44	13	11
Hyväksytyjä	10 989	3 445	4 631	1 468	1 445
Nettokato %	17,7	29,9	11,7	9,7	7,7

Taulukossa 3.3 on tarkasteltu vastauskadon jakautumista ositteittain ensimmäisellä tutkimuskerralla vuosina 2000–2009. Vastauskatoprosentit on laskettu otostasolla, painottamattomista luvuista. Edelliseen vuoteen verrattuna vastauskato kasvoi 1,6 prosenttiyksikköä vuonna 2009. Ositteittain tarkasteltuna kato kasvoi edellisvuodesta merkittävimmin sosioekonomisten ryhmien pienituloisimmissa ositteissa, palkansaajilla luokat 1 ja 2, yrittäjillä, maanviljelijöillä ja eläkeläisillä luokka 1. Maanviljelijöitä lukuun ottamatta kato on kuitenkin näissä ositteissa keskimääräistä tasoa tai alhaisempi. Myös muut-ositteessa kadon kasvu oli hieman korkeampi kuin keskimäärin.

On huomattava, että vuodesta 2003 lähtien käytetty kotitalouksien luokittelu ositteisiin pohjautuu kohdehenkilön kotitalouteen eikä kohdehenkilöön, ja hankalasti luokiteltaviin kolmeen viimeiseen ryhmään (muut, ei verotietuetta) on jäänyt selkeästi vähemmän havaintoja kuin aikaisempina vuosina. Tästä syystä vastauskadon vaihtelu näkyy voimakkaammin näissä muutenkin heterogeenisissä ryhmissä.

Vastauskadon (yksikkökato) ohella tulosten laatuun vaikuttaa yksittäisiin haastattelukysymyksiin liittyvä osittaiskato (eräkato). Korkotulotiedoissa (lähdeverolain alaiset korkotulot) on huomattavampaa osittaiskatoa. Korkotulotietojen puuttumista korjataan nk. hot deck -imputointimenetelmällä.

Taulukko 3.3 Nettokato (%) otostasolla tulonjakotilaston I paneelissa vuosina 2000–2009.

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Palkansaajat 1	15,7	17,8	18,2	20,0	24,5	25,2	31,0	27,7	32,2	35,3
Palkansaajat 2	16,7	20,5	15,9	19,0	21,1	22,4	24,1	23,9	26,8	31,4
Palkansaajat 3	15,3	17,9	18,6	17,9	18,8	22,6	22,4	23,8	26,8	27,3
Palkansaajat 4	16,9	18,1	21,5	22,2	22,3	25,1	25,1	23,1	30,3	28,4
Yrittäjät 1	20,1	18,2	19,9	22,5	22,8	27,0	25,9	26,2	28,5	30,7
Yrittäjät 2	18,8	20,8	17,3	22,0	22,2	27,8	24,4	28,4	30,1	26,8
Maanviljelijät 1	11,1	11,2	12,8	13,0	14,8	19,8	17,2	16,4	16,1	21,7
Maanviljelijät 2	11,8	8,7	9,2	8,7	11,0	15,5	11,9	15,0	13,9	13,3
Eläkeläiset 1	20,7	21,3	17,5	23,0	21,8	25,2	25,3	29,0	27,3	29,9
Eläkeläiset 2	17,0	19,3	16,9	22,3	19,0	21,8	20,4	16,7	20,6	19,7
Muut 1	19,7	20,1	18,4	34,4	29,9	38,0	41,4	39,4	41,4	45,6
Muut 2	15,2	20,7	18,1	29,1	29,4	39,3	26,5	27,1	28,0	32,0
Ei verotietuetta	18,0	15,2	25,0	50,0	62,0	44,0	68,8	69,6	66,7	56,8
Yhteensä	16,8	18,0	17,4	20,6	21,4	24,9	25,0	25,6	28,3	29,9

Tulonjakotilaston tuloslukuihin eli estimaatteihin sisältyy otannasta aiheutuvaa satunnaisvaihtelua. Tämän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan arvioida estimaatin keskivirheen avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otoskoko ja muuttujan arvojen vaihtelu otoksessa eli otosvarianssi. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, keskivirhe saattaa olla suuri ja tulokset sen vuoksi epävarmoja. Tilaston taulukoissa ei ole julkaistu tulotietoja, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 kotitaloutta tai tulonsaajakohtaisissa taulukoissa vähemmän kuin 30 tulonsaajaa. Desiiliryhmien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa on lukumäärät merkitty sulkuihin, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 10 kotitaloutta tai tulonsaajaa. Keskivirheen avulla voidaan tutkimuksen kullekin estimaatille laskea luottamusväli, jolla perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla. Esimerkiksi käytettävissä olevien tulojen kotitalouskohtaisen keskiarvon estimaatti vuonna 2009 oli 38 557 euroa ja suhteellinen keskivirhe 0,7 prosenttia. Suhteellinen keskivirhe eli variaatiokerroin kuvaa keskivirheen prosentuaalista osuutta keskiarvosta. Vuoden 2009 aineistossa käytettävissä olevien tulojen keskiarvo oli 95 prosentin todennäköisyydellä välillä 38 060–39 054. Taulukossa 3.4 on esitetty kotitalouksien tulojen keskivirheet sosioekonomisen aseman mukaan 2009.

Taulukko 3.4 Kotitalouksien tulojen keskivirheet sosioekonomisen aseman mukaan 2009.

Sosioekonominen pääryhmä	Kotitalouksia perusjoukossa		Palkka- ja yrittäjätulot		Omaisuuksien tulot		Saadut tulonsiirrot		Maksetut tulonsiirrot		Käytettävissä olevat tulot	
	Lkm, 1 000	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %	Keskiarvo, €	Keskivirhe, %
Kaikki kotitaloudet	2 531	0,6	30 518	0,8	6 419	3,3	12 256	0,9	10 637	0,9	38 557	0,7
Ylemmät toimihenkilöt	440	2,4	70 048	1,3	7 933	5,3	5 819	3,4	23 288	1,7	60 511	1,3
Alemmat toimihenkilöt	419	2,8	40 494	1,4	3 940	4,1	5 732	3,6	10 900	1,7	39 266	1,2
Työntekijät	473	2,7	39 301	1,3	3 311	4,1	6 182	3,3	10 154	1,5	38 640	1,1
Maatalousyrittäjät	36	5,0	44 767	3,6	13 809	7,6	7 500	6,4	11 587	4,6	54 489	3,2
Muut yrittäjät	139	4,0	50 774	2,9	24 818	11,5	6 279	5,4	17 861	5,2	64 010	4,0
Eläkeläiset	790	1,3	1 728	6,8	6 500	4,9	24 250	0,9	5 006	2,4	27 472	1,3
Työttömät	121	5,2	3 088	8,3	1 646	11,5	14 533	2,6	2 326	4,0	16 940	2,8
Muut	114	6,0	4 348	6,8	2 320	52,5	9 560	4,3	1 615	17,2	14 613	6,9

Tulosten laatuun vaikuttavat kadon ja satunnaisvaihtelun lisäksi peittovirheet (kehikkoperusjoukko poikkeaa kohdeperusjoukosta) ja mittausvirheet (tulomuuttujan mitattu arvo poikkeaa sen oikeasta arvosta). Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä. Systemaattisia virheitä voidaan arvioida vertaamalla estimaatteja rekistereistä saataviin, koko väestöä koskeviin tietoihin sekä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tulonjakotilasto tehdään vuosittain. Lopulliset tiedot tilastosta julkaistaan noin puolitoista vuotta tilastovuoden päättymisen jälkeen. Tuloja ja kotitalouksia kuvaavat tiedot kuvaavat koko vuoden tietoja.

5. Tietojen saatavuus ja selkeys

Tulonjakotilaston ennakkolliset ja lopulliset tiedot julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla SVT:n Tulot ja kulutus -sarjassa sähköisinä julkistuksina ja katsauksina, pdf-muodossa sekä StatFin-tietokantataulukoina. Tiedot löytyvät osoitteesta www.tilastokeskus.fi/tulonjakotilasto.

Mikäli on tarpeen saada verkkosivuilla julkaistuja tietoja tarkempia tilastoja, niitä voi tilata maksullisena toimeksiantona tilaston tekijöiltä sähköpostitse osoitteella tulonjakotilasto@tilastokeskus.fi tai puhelimitse.

Tilastosta on saatavissa tutkimuskäyttöön suunniteltuja palveluaineistoja. Aineistot ovat maksullisia ja edellyttävät käyttöluvan hakemista. Tulonjakotilaston tietokanta tarjoaa hyvät mahdollisuudet erilaisten selvitysten ja tutkimusten tekoon.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Tulokäsite

Tulonjakotilaston tulokäsitteisiin ei tehty vuonna 2009 muutoksia, joten tilaston tiedot ovat vertailukelpoisia vuoden 2008 tulonjakotilaston kanssa. Myös tässä julkaisussa esitettävissä aikasarjoissa ja tietokantataulukoissa on huomioitu tulonjakotilaston tulokäsitteissä aikaisemmin tapahtuneet muutokset, sillä julkaistut tiedot pohjautuvat tulonjakotilaston päivitettyihin aikasarja-aineistoihin. Tulonjakotilaston aikasarjan vertailukelpoisuus on vuosille 1993–2009 hyvä, vuodesta 1993 taaksepäin päätuloerien kohdalla kohtuullisen hyvä.

Tulotiedoissa on tapahtunut seuraavia muutoksia, jotka on otettava huomioon arvioitaessa tietojen vertailukelpoisuutta:

- Vuonna 2006 tilastossa uudistettiin asuntotulon laskentatapaa ottamalla huomioon toisaalta yhtenäiset käytännöt muiden Tilastokeskuksen tilastojen (erityisesti kulutustutkimus ja kansantalouden tilinpito) kanssa ja toisaalta EU:n tulo ja elinolotilastoa (EU-SILC) koskevan asetuksen vaatimukset. Merkittävimmät muutokset liittyvät otoskotitalouksille ositemenetelmällä laskettujen bruttovuokrien ositteiden tarkentumiseen ja omistusasuntojen poistojen käsittelyyn. Ositteissa tilastollisen kuntaryhmittelyn mukainen bruttovuokra on korvattu kunnittaisella ja suurimmissa kunnissa osa-alueittaisella tiedolla. Ositekohtaiset bruttovuokra-arvot perustuvat edelleen Tilastokeskuksen vuokratilaston vapaarahoitteisten asuntojen vanhojen ja uusien vuokrasuhteiden keskimääräisiin vuokriin, mutta havaintomääriltään pienten ositteiden vuokra-arvoja on korjattu vanhojen asunto-osakeyhtiömuotoisten asuntojen myyntihinnoilla. Asuntotulosta ei enää omakotiasujilla vähennetä poistoja. (Ks. Tulonjakotilasto, käsitteet ja määritelmät, asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra). Uudistetulla menetelmällä laskettu asuntotulo on viety takautuvasti aikasarjatietoihin vuodesta 1993 lähtien, joten tulokäsitteet ovat tältä osin vertailukelpoisia kun tietolähteenä käytetään Tulonjakotilaston aikasarja-aineistoa.
- Kotitalouksien välisiin saatuihin tulonsiirtoihin ei vuoden 2006 tulonjakotilastosta lähtien ole laskettu enää kotitalouden saamia raha- tai muita lahjoja. Syynä on yhtenäisyys EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) tulokäsitteen kanssa. Uusi laskentatapa vähentää kotitalouksien keskimääräisiä käytettävissä olevia tuloja noin 150 euroa kotitaloutta kohti.
- Vuonna 2006 siirryttiin metsätulojen verotuksessa kokonaan myyntituloihin pohjautuvaan verotukseen. Tämän vuoksi metsätulojen käsittely on muuttunut myös tulonjakotilastossa. Metsätalouden tulot perustuvat nyt kokonaan verotietoihin puunmyyntituloista eikä täydentäviä tietoja enää kysytä haastattelussa. Metsätalouden kustannukset arvioidaan prosenttiosuutena metsän myyntituloista, kun ne aiemmin laskettiin haastattelutietoihin perustuvalla regressiomallilla.
- Tulonjakotilaston tulokäsitteiden vertailtavuutta vaikeuttaa myös vuoden 2005 osinkoverouudistus, jossa luovuttiin yhtiöveron hyvityksestä. Ennen verouudistusta yhtiöveron hyvitys luettiin tuloksi osinko-, tuotannon tekijä- ja bruttotuloihin. Koska yhtiöveron hyvitys sisältyi myös maksettuihin tulonsiirtoihin, verouudistuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta käytettävissä olevan tulon vertailtavuuteen. Tulonjakotilaston aikasarjatiedostoihin verouudistuksesta johtuvat muutokset on korjattu vuosille 1993–2004.
- Tulonjakotilaston tulokäsitteisiin tehtiin merkittäviä muutoksia vuoden 2000 tulonjakotilastossa. Tällöin tulonjakotilaston tulokäsitettä muutettiin vastaamaan paremmin kansainvälisiä suosituksia³⁾. Näitä muutoksia on selitetty tarkemmin vuoden 2000 tulonjakotilaston paperijulkaisun menetelmäkuvauksessa.

3) Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra Group: Final Report and Recommendations. Ottawa, 2001.

- Aiempina vuosina oleellisia vertailukelpoisuuteen vaikuttavia muutoksia on tehty tulonjakotilaston tulokäsitteisiin vuosina 1995 ja 1993. Yksityiskohtaisempia tietoja vuosien 1993 ja 1995 muutoksista on aiemmissa tulonjakotilaston julkaisuissa. Lisäksi vuoden 1996 tulonjakotilaston tiedot ovat teknisen virheen vuoksi virheellisiä. Vuosien 1997–2009 tulonjakotilastoissa esiintyvät vuotta 1996 koskevat tiedot ovat korjattuja.

Tämän julkaisun aikasarjatiedoissa tulokäsitetä on yhdenmukaistettu siten, että valtaosa tulokäsitteessä vuosina 1993, 1995, 2000, 2005 ja 2006 tapahtuneista muutoksista on kyetty ottamaan huomioon. Merkittävin vertailukelpoisuutta heikentävä tuloerä on laskennallinen asuntotulo. Asuntotulo on kuitenkin laskettu uudella menetelmällä vuosille 1993–2005.

Tulonjakotilaston tulokäsite poikkeaa kansainvälisistä suosituksista jonkin verran. Tärkein ero on realisoitujen hallussapitovoittojen käsittely. Tulonjakotilastossa veronalaiset luovutusvoitot ovat omaisuustuloa, kun suositusten mukaan niitä ei pitäisi sellaisenaan laskea mukaan käytettävissä olevaan tuloon.

Luokitukset ja menetelmät

Tulonjakotilastoissa on vuodesta 2002 lähtien käytetty suuralueluokitusta (NUTS 2), joka on 11.7.2003 voimaan tulleen suosituksen mukainen.

Vuoden 2002 tulonjakotilastosta lähtien on tilastossa ollut käytössä uudistetut kulutusyksiköt. Aiemmin käytetyn OECD-asteikon asemesta on tulonjakotilastossa otettu käyttöön ns. muunnettu OECD-asteikko. Muutoksella on merkittävä vaikutus erityisesti eri väestöryhmien sijoittumiseen tulojakaumassa. Tulonjakotilaston vuosijulkaisujen 2002–2009 liitetaulukoissa esitettäviä kulutusyksiköiden keskimäärätietoja ei siis voi verrata vuoden 2001 ja sitä vanhemmissa painetuissa vuosijulkaisuissa esiintyviin vastaaviin tietoihin.

Samalla tulonjakotilastossa on luovuttu kotitalouspainotuksista tulokymmenysten (desiiliryhmien) muodostamisessa. Julkaisussa käytetään vain yhtä tulokymmenysten muodostamistapaa, jossa perusjoukon henkilöt jaetaan kymmeneen yhtä suureen luokkaan (ns. henkilöpainotus). Aiemmin liitetaulukoissa käytettiin pääasiassa tulokymmenyksiä, joissa kotitaloudet jaettiin kymmeneen yhtä suureen luokkaan.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Hallinnollisista rekistereistä koottu **tulonjaon kokonaistilasto** kuvaa rekisterikotitalouksien (asuntokuntien) vuosituloja ja niiden jakautumista erityisesti aluenäkökulmasta. Tilastoyksikkönä käytetty asuntokunta (ns. rekisterikotitalous) poikkeaa hieman tulonjakotilaston kotitalouskäsitteestä. Koska tulonjaon kokonaistilaston tulokäsite perustuu vain rekisteritietoihin, se ei sisällä laskennallisia tuloeria eikä eräitä tuloja, joista saadaan tietoa vain haastattelemalla (mm. asuntotulo, lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot). Tulonjaon kokonaistilaston käsitteet esimerkiksi tulojen osalta eivät täysin täytä kansainvälisiä suosituksia. Tilastojen tiedot saattavat erota myös otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Tulonjakotilaston ja **kulutustutkimuksen** välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Kulutustutkimuksen tulokäsite perustuu pääasiassa rekisteritietoihin eikä sisällä eräitä tuloja, joista saadaan tietoa vain haastattelemalla. Tärkeimpiä tällaisia tuloeria ovat lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot (mm. saatu elatusapu). Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Verotustietoihin perustuvasta **veronalaiset tulot -tilastosta** saadaan tiedot luonnollisten henkilöiden veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Veronalaiset tulot -tilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja, vaan tilastoyksikkö on tulonsaaja tai aviopari. Sen ulkopuolelle jää myös osa kotitalouksien saamista yrittäjä- ja omaisuustuloista (mm. lähdeveron alaiset korkotulot) sekä tulonsiirroista (mm. osa kansaneläkkeistä sekä tapaturmavahinkoturvaan perustuvista etuuksista, sotilasvammalakiin perustuvat eläkkeet, asumistuet, toimeentulotuki sekä lapsilisät).

Tulonjakotilasto kuvaa kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja on siten **kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin laajennus**. Verrattaessa tulonjakotilaston koko maan tulosummaa kansantalouden tilinpidon tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetyksessä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan.

Tulonjakotilaston perusjoukon muodostavat yksityiset kotitaloudet. Kansantalouden tilinpidossa kotitaloussektoriin luetaan myös ns. laitostaloudet. Vuonna 2003 kansantalouden tilinpidon aikasarjoja tarkistettiin siten, että kotitaloussektoriin luetaan myös asunto-osakeyhtiöt siltä osin kuin kotitaloudet ovat asunto-osakkeiden omistajia (eli suurimmalta osin).

Tulonjakotilaston tiedot kerätään kotitalouskohtaisesti, kun taas kansantalouden tilinpidon tuloerät saadaan summattietoina eri lähteistä. Tulonjakotilaston summatiedot jäävät pienemmiksi mm. siksi, että kotitalouksille ei voida kohdistaa osaa kuolinpesien tuloista.

Tulonjakotilaston ja kansantalouden tilinpidon välillä on mm. seuraavia käsitteellisiä eroja:

- Kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämä ja sekatalo ovat laajempi käsite kuin yrittäjätulot. Tähän erään sisältyvät sekatalo vuokraustoiminnasta ja toimintaylijäämä asuntojen omistuksesta, kun taas tulonjakotilastossa vuokratulot ja laskennallinen nettovuokra omistusasunnoista luetaan omaisuustuloihin.
- Kansantalouden tilinpidossa tuloiksi luetaan myös omatoimisen rakentamisen arvo (sekatulossa), tulo omaan käyttöön tuotetuista tuotteista (sekatulossa) ja vakuutusentottajien omaisuustulo eli laskennallinen tulo henki- ja eläkevakuutuksesta (omaisuustuloissa). Menoiksi luetaan kulutusluottojen korot (koroissa) ja maanvuokrat.
- Kansantalouden tilinpidossa omaisuustuloksi luetaan sijoitusrahastojen omaisuustulot (korot ja osingot) myös silloin kun tuloa ei ole jaettu omistajille voitto-osuutena vaan ne on sijoitettu edelleen omistajien lukuun.
- Realisoidut veronalaiset luovutusvoitot luetaan tulonjakotilastossa omaisuustuloksi. Työsuhdeoptioista saatu tulo luetaan palkkatuloksi. Sekä optioista että luovutusvoitosta maksetut verot sisältyvät maksettuihin tulonsiirtoihin. Kansantalouden tilinpidossa luovutusvoitot ja optiotulot eivät sisälly kotitalouksien tuloihin vaan ne tulkitaan hallussapitovoitoiksi. Niistä maksetut verot sen sijaan sisältyvät kotitaloussektorin maksamiin veroihin.
- Maksettuihin tulonsiirtoihin luetaan kansantalouden tilinpidossa myös tulonsiirrot voittoa tavoittelemattomille yhteisöille, tulonsiirrot ulkomaille, vapaaehtoiset eläkevakuutusmaksut ja vapaaehtoiset maksut sairaus-, hautaus- ja eroavustuskassoille. Nämä erät eivät sisälly tulonjakotilastoon.
- Kansantalouden tilinpito ei sisällä kotitalouksien välisiä tulonsiirtoja. Tulonjakotilastossa ovat mukana kotitalouksien väliset saadut tulonsiirrot ja maksetuista tulonsiirroista elatusmaksut ja toistuvaisavustukset.
- Maksetut tuloverot kirjataan kansantalouden tilinpidossa kassaperusteisina, mutta ajoituskorjattuina ja muut välittömät verot kassaperusteisina, kun tulonjakotilastossa verotiedot kirjataan maksuunpanoperusteisina. Veronpalautusten ja jälkikannon ajoittumisessa tapahtuvat muutokset voivat aiheuttaa eroa kotitaloussektorin käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksessa kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston välillä.
- Metsänmyyntitulot ajoittuvat kansantalouden tilinpidossa hakkuuajan mukaan, kun taas tulonjakotilastossa maksun saantihetken perusteella.

Lisätietoja

Hannele Sauli (09) 1734 3497

Kaisa-Mari Okkonen (09) 1734 3408

Vastaava tilastojohtaja:

Riitta Harala

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Tulonjakotilasto 2009, Tilastokeskus